

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต
ระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
ของ
ฉัตรชัย สอนิรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
กันยายน 2551

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต
ระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
ของ
ฉัตรชัย สอนิรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
กันยายน 2551
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต
ระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ
ของ
ฉัตรชัย สนธิรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
กันยายน 2551

ฉัตรชัย สนธิรัตน์. (2551). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาโท กศ.ม (การศึกษาผู้ใหญ่) คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลัย, ดร. วัฒนีย์ โรจน์สัมฤทธิ์.

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับภาคปกติ ปีการศึกษา 2550 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พร้อมทั้งเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิต ภาคสมทบกับภาคปกติ ตลอดจนศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิต ภาคสมทบ กับนิสิตภาคปกติ และเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการของนิสิต ภาคสมทบ กับนิสิตภาคปกติ

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มอย่างเจาะจงเป็น นิสิตภาคสมทบ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 219 คน กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 171 คน รวมจำนวน 390 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์, การทดสอบค่า t ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ, การทดสอบค่า F ค่าน้ำหนักความสำคัญ และค่า ไค-สแควร์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการของนิสิตภาคสมทบพบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยส่วนใหญ่สัมพันธ์กันทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ทุกด้าน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเอง ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางลบกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการทั้ง 9 ด้านกับความมีวินัยในตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.707 ซึ่งสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถทำนายความมีวินัยในตนเองได้ถูกต้องร้อยละ 49.9

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการของนิสิตภาคปกติ ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกปัจจัยสัมพันธ์กัน

ทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตสัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ทุกด้าน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางลบกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการทั้ง 9 ด้าน กับความมีวินัยในตนเองมีค่าเท่ากับ 0.680 ซึ่งสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถทำนายความมีวินัยในตนเองได้ถูกต้องร้อยละ 46.2

3. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ของนิสิตภาคสมทบ ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านความอดทนส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรับผิดชอบต่อ นิสิตภาคปกติ ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิต ทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

THE RELATIONSHIP BETWEEN SOME FACTORS AND SELF –
DISCIPLINES OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN BUSINESS
ADMINISTRATION CURRICULUM IN THE FACULTY OF SOCIAL
SCIENCE AT SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY.

AN ABSTRACT
BY
SHARTCHAI SONTHIRATANA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Master of Education Degree in Adult Education
At Srinakharinwirot University
September 2008

Shartchai Sonthiratana. (2008). *The Relationship between Some Factors and Self-disciplines of Undergraduate Students in Business Administration Curriculum in the Faculty of Social Science at Srinakharinwirot University*. Master thesis, M.Ed. (Adult Education) Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr.Sauwanee Lewan, Lecturer : Wutani Rojsomrith.

This research aims to study the relationships between some factors and self-discipline of part time and full time undergraduate students in Business Administration Curriculum, 2550 academic year, Faculty of Social Science at Srinakharinwirot University. Also to compare the relationships between some factors and self-discipline,

Including to study the weight of importance of some factors that effected on self-discipline, and to compare the weight of importance of some factors between the part time and full time students.

The sample comprised of 219 part time students and 171 full time students totaling 390 students through purposive sampling. The instrument used to collect data were two sets of questionnaires. The statistics used for analyzing data were coefficient, t-test, coefficient of multiplication, F-test, the weight of importance and chi-square.

The research finding were as follows:

1. The coefficient of some factors from the part time students found that all factors had relationships with statistically significance difference at .01 level, largely with positive relationship. Only factor that aim at future showed negative relationships with all other factors. The coefficient between some factors and self-discipline found that all factors had positive relationships with self-discipline except factor that aim at future.

The coefficient of multiplication between some factors of the 9 sectors and self-discipline was 0.707 with relationships statistically significance difference at .01 level. Such factors had a combination measurement with self-discipline which can demonstrate a 49.9 correctness.

2. The coefficient of some factors from the full time students found that the majority had relationships with statistically significance difference at .01. The effects on the symbol and the leadership characteristic had relationships with statistically significance difference at .05, all of which with positive relationship except the factors that aim at future which have negative relationship with all sectors. The coefficient

between some factors and self-discipline of students showed that all factors had a positive relationship with self-discipline except the factors that aim at future.

The coefficient of multiplication between some factors of the 9 sectors was 0.680 with statistically significance difference relationship at .01 level. Such factors had a combination measurement with self-discipline which can demonstrate a 46.2 correctness.

3. There was no statistically significance difference between the coefficient of multiplication of some factors and self-discipline of the part time and full time students.

4. The weight of importance of the part time students on learning achievement, responsibility and the effects of symbol which had positive results on self-discipline with statistically significance difference at .01 level, and the endurance factor also had positive results on self-discipline with statistically significance difference at .05 level.

5. The weight of importance of the full time students on learning achievement and responsibility had positive results on self-discipline with statistically significance difference at .01 level, and the effects of symbol had positive results on self-discipline with a statistically significance difference at .05.

6. There was no statistically significance difference on the weight of importance of some factors that had effects on self-discipline between the part time and full time students.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต
ระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ของ

ฉัตรชัย สนธิรัตน์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย ให้นำเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่..... เดือน กันยายน พ.ศ. 2551

.....ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลัย)

.....กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

(ดร.วัฒนีย์ ไรจน์สัมฤทธิ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ดร.กัมปนาท บริบูรณ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ เพราะได้รับความกรุณาช่วยเหลือ และเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. เสาวนีย์ เลวลีย์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และดร. วัฒนีย์ โรจน์สัมฤทธิ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมาเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ และดร.กัมปนาท บริบูรณ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้ปริญญานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ อาจารย์ประภาพร เฟื่องฟูสกุล ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และอาจารย์รังรอง สีทองดี นักวิชาการงานบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สำนักงานอธิการบดี ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยพร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเครื่องมือจนสามารถนำไปใช้ได้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ผู้ใหญ่ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา สังข์เกษม คณบดีคณะสังคมศาสตร์ อาจารย์สิริฐากร ชูทรัพย์ หัวหน้าภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ ตลอดจนอาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตและเจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้อำนวยความสะดวกในการแจกแบบสอบถามให้กับนิสิต ขอขอบคุณนิสิตทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆ การศึกษาผู้ใหญ่ ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด

ท้ายสุดนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแก่พระคุณบิดา มารดา และครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณที่ได้ให้การอบรมสั่งสอนตลอดมา

ฉัตรชัย สอนิวัฒน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง.....	10
ปัจจัยบางประการที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง.....	37
ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	45
ประวัติคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.....	73
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	76
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	79
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	80
วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ.....	80
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่ม ตัวอย่าง.....	88
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับ ความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบกับนิสิต ภาคปกติ.....	89

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4 (ต่อ)	ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับ ความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับ นิสิตภาคปกติ.....	91
	ตอนที่ 4 การวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ กับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับ นิสิตภาคปกติ.....	92
	ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบาง ประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบ กับนิสิตภาคปกติ.....	93
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	94
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	94
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	96
	อภิปรายผล.....	98
	ข้อเสนอแนะ.....	100
	บรรณานุกรม.....	102
	ภาคผนวก.....	111
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม.....	112
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	114
	ภาคผนวก ค ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม.....	119
	ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	133
	ภาคผนวก จ เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม.....	149
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	163

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง.....	88
2	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่าง ปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคสมทบ.....	89
3	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่าง ปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคปกติ.....	90
4	การทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัย บางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบกับนิสิต ภาคปกติ.....	91
5	ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ.....	92
6	เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความ มีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ.....	93
7	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง.....	120
8	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	122
9	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความรับผิดชอบ.....	123
10	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง.....	124
11	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความอดทน.....	125
12	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน.....	126
13	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์... ..	127
14	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	129
15	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต.....	131
16	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ.....	132

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการสื่อสาร ความรู้ ข้อมูลข่าวสารอย่างไร้ขีดจำกัด มีการแข่งขันในด้านพัฒนาอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งแข่งขันทางการค้า ทำให้คนไทยมีลักษณะค่านิยมวัตถุนิยมสูงมาก เกิดการเอาตัวเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง และพรรคพวกมากกว่าส่วนรวม ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางด้านจิตใจ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นำไปสู่ผลกระทบทำให้สังคมไทยมีปัญหาสลับซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ก่อให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันทำให้สังคมขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ เกิดมีการทุจริตคอร์รัปชันทุกวงการ เกิดปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น ปัญหาการแพร่ขยายโรคเอดส์ และการติดยาเสพติด ปัญหาการเล่นการพนัน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1) นอกจากนี้คนในสังคมยังขาดการควบคุมตนเอง มีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยโดยใช้เงินอย่างไม่จำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ การใช้โทรศัพท์มือถือ การแต่งกายตามแฟชั่น โดยไม่คำนึงตนเองจะมีหนี้สินล้นพ้นตัวจากสิ่งที่ใช้จ่าย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา ปัญหาดังกล่าวเกิดจากขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง จัดการกับตนเอง นั่นก็คือการขาดความมีวินัยในตนเอง

กระบวนการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 — 2549) ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เป็นจุดเน้นให้มีการคำนึงถึงคุณภาพชีวิตคือ การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมต่าง ๆ และได้มีพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 12 — 14) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ นอกจากนั้นการมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับสังคมปัจจุบัน เพราะเป็นพื้นฐานการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามความต้องการและระเบียบของสังคม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 4)

ความมีวินัยในตนเอง มีความสำคัญต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล เป็นความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนให้ไปตามที่มุ่งหวังแม้จะมีปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ มาขัดขวาง ความปรารถนาก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวัง นักจิตวิทยามีความเห็นว่า วินัยแห่งตนคือความสามารถในการควบคุมตนเองอย่างถูกต้อง คือหลักชัยของการพัฒนาทางจิตของบุคคล และเป็นลักษณะของผู้ที่บรรลุภาวะทางจิต วินัยแห่งตนเป็นหัวใจของการแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถทำความดีด้วยตนเอง และมีความกังวลเมื่อจะกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยยับยั้งและป้องกันไม่ให้นุคคลกระทำความผิด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 3) อิงลิชและอิงลิช (English and English. 1958 : 487) กล่าวว่า ผู้ที่มีวินัยในตนเองจะสามารถนำตนเอง หรือควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ โดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติ และรู้ถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมเหล่านั้น วินัยแห่งตนจึงเป็นวินัยที่มั่นคง และไม่ต้องใช้อำนาจจากภายนอกมาบังคับ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของจริยธรรม

ในองค์กรต่าง ๆ การเตรียมบุคลากรให้มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่จะทำโดยการพัฒนาความรู้ ความสามารถ แต่มองข้ามการพัฒนาบุคลากรให้มีวินัยแห่งตน มีความรับผิดชอบ รู้จักควบคุมตนเอง ซึ่งพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538 : 1 - 13) กล่าวว่า ถ้าเราพัฒนาคนได้ คนดี คนจะกลับมาชักนำสังคมให้สังคมเป็นไปตามลักษณะนิสัย จิตใจ และปัญญา คนบางคนมีความสามารถ มีปัญญาสูง และมีความเป็นผู้นำ ก็อาจจะกลับมาชักนำสังคม คนก็จะมีความอิทธิพลต่อสังคมมาก อาจจะเปลี่ยนกระแสของสังคม ย้อนนำมาซึ่งความสงบสุขแห่งตนและความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น การศึกษาวินัยแห่งตนจึงมีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม และยังเป็นคุณธรรมพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมในสังคม การปลูกฝังหรือพัฒนาความมีวินัยอย่างถูกวิธี จะทำให้นุคคลยอมประพฤติปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมกำหนด

การปลูกฝังเรื่องความมีวินัยในตนเองนั้นควรปลูกฝังตั้งแต่ในวัยเด็ก เพราะเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่เด็ก การฝึกวินัยในตนเองให้กับเด็กนั้นเริ่มจากการเลี้ยงดู โดยที่ผู้ใหญ่ที่เลี้ยงดูเด็กไม่เพียงแต่ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็ก ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในความรักและความหวังดีของผู้ใหญ่เท่านั้น การฝึกอุปนิสัยและการลงโทษเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ มีผลโดยตรงต่อจริยธรรมของเด็ก ในสภาพปัจจุบันพ่อแม่ผู้ปกครองเด็กไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนเด็กมากนัก หรือผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการดูแลเด็กด้วยความใกล้ชิดทั้งกายและใจ การมีวินัยจึงไม่ได้รับการปลูกฝังมาจากทางบ้านมากนัก การอบรมทางศาสนาก็ทำได้ไม่เต็มที่ เพราะมีสิ่งแวดล้อมอยู่มากมายที่คอยยั่วยุให้บุคคลเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าการปฏิบัติทางจริยธรรม (อำพร กาทอง. 2541 : 1)

สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีหน้าที่หลักที่สำคัญคือ จะต้องพัฒนাবัณฑิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม หรืออาจจะกล่าวโดยสรุปว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีลักษณะอันพึงประสงค์ 3 ประการ คือ เป็นผู้มีความรู้ มีคุณภาพ และคุณค่า ทั้งนี้จากเป้าหมายหลักของการพัฒนาอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พุทธศักราช 2545 – 2549 ได้กำหนดคุณภาพที่พึงประสงค์ของบัณฑิตดังนี้

1. ให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบมีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัยในตนเอง ภาควิชาในวิชาชีพ มีจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการ มีความเป็นผู้นำ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลา

2. เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาชีพสามารถประกอบอาชีพในสถานประกอบการ มีความรอบรู้ มีความคิดด้านวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถพัฒนาประยุกต์แนวทางใหม่ เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้เป็นอย่างดี มีทักษะในการสื่อสารโดยใช้ภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา ตลอดจนสามารถสร้างงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และทำงานในสภาพการทำงานที่เป็นสากลได้

3. เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถทำงานเป็นทีม มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีเป้าหมายด้านการผลิตบัณฑิตให้มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเป็นบัณฑิตที่มีจิตสำนึกสูงต่อสังคม และชุมชน โดยได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒดังนี้

1. ให้เป็นบุคคลที่ดี มีศีลธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักคิดอย่างอิสระ รู้จักไตร่ตรองเหตุผล รักความก้าวหน้า รักการแสวงหาความคิดใหม่ รักการแสวงหาความจริง รักศิลปะ และความงาม รักความสามัคคี รักศักดิ์ศรีของมนุษย์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและมีจิตสำนึกประชาธิปไตย

2. มีความรู้และสติปัญญาดี มีความรอบรู้ในศิลปวิทยาพื้นฐาน มีความคิดอ่านกว้างขวาง รู้จักพัฒนาสติปัญญาให้เฉียบแหลม มีความสามารถในการเรียนรู้วิชาการให้แตกฉานลึกซึ้ง มีความสามารถในการบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ให้ทันโลกทันเหตุการณ์ และรู้จักนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต และสังคมด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบ

3. มีความรู้จัก ความสามารถในการประกอบสัมมาชีพเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้โดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น

การที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมายดังกล่าว เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ จะขึ้นอยู่กับ การส่งเสริมให้นิสิตเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง ด้วยเหตุที่การพัฒนาที่ดีที่สุดคือ การพัฒนามนุษย์ และการพัฒนามนุษย์ระยะยาว แนวทางที่สำคัญที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายคือ การจัดวางวินัยในตนเองให้เป็นรากฐาน เพราะหากขาดวินัยซึ่งเป็นฐาน สิ่งที่จะตามมาคือ ความขัดข้องวุ่นวายสับสน ที่จะเกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งในสังคมประชาธิปไตย วินัยถือเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะประชาธิปไตยต้องการโอกาสเหล่านี้ ในการที่จะให้มนุษย์สื่อ หรือแสดงออก เพื่อนำศักยภาพภายในตนเอง ออกมาร่วมกันในการสร้างสรรค์สังคม

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ทำการเปิดการเรียนการสอน หลักสูตรบริหารธุรกิจทั้งในภาคสมทบ และ ภาคปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลทั่วไปให้มีโอกาสในการศึกษา ซึ่งบุคคลที่สนใจโดยทั่วไปในภาคสมทบเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่ทำงานแล้ว และไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองและเพื่อความก้าวหน้าต่อหน้าที่การงาน จึงนำมาซึ่งการเข้ารับการศึกษาคือ เพื่อเข้าสู่อะไรก็ตามในระบบ เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะเป็นผู้ที่จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การได้เข้ามารับการศึกษาของกลุ่มบุคคลดังกล่าวทั้งวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายย่อมแตกต่างกัน รวมถึงพฤติกรรมการเรียนของนิสิตเหล่านี้ย่อมแตกต่างจากเด็กในวัยเรียนโดยสิ้นเชิง เป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ถึงแนวทางในการใช้ชีวิตในการเรียน การมีวินัย การวางแผน การเข้ากับสังคมในวัยเรียน การได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน

จากหลักการและเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นิสิตที่เข้ารับการศึกษาดังกล่าวเป็นนิสิตภาคสมทบและภาคปกติ มีสถานะที่เป็นวัยผู้ใหญ่ ทั้งอยู่ในวัยศึกษาและ วัยทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการของนิสิตในการเข้ารับการศึกษาดังกล่าว เป็นที่แน่นอนว่าความรู้สึกนึกคิด วัตถุประสงค์ที่เข้ามารับการศึกษาย่อมแตกต่างกันทั้งจากวัยเรียน และวัยทำงาน ที่สำคัญการศึกษาค้นคว้าวิจัยงานดังกล่าวเพื่อนำไปพัฒนาทั้งคณะสังคมศาสตร์เอง และนิสิตที่เข้ามารับการศึกษาว่า จะเป็นในแนวทางใดได้บ้างจึงจะสัมฤทธิ์ผลสูงสุด มีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหนในการพัฒนาปรับปรุง ต้องเพิ่มกิจกรรมใดลงไปเพื่อตรงตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัย

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีประเด็นที่จะทำให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ทางวิชาการ ทำให้ผู้ที่ศึกษาค้นคว้างานวิจัยนี้ได้ทราบถึงปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาด้านพฤติกรรมต่อไป
2. ประโยชน์ต่อหน่วยงาน มีความสัมพันธ์และส่งผลมากน้อยเพียงใดกับการมีวินัยในตนเอง และเพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและเสริมสร้างบรรยากาศให้น่าเรียน ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเพื่ออบรมและชี้แนะแนวทางโดยการเสริมสร้างวินัยในตนเองให้กับนิสิตให้ดียิ่งขึ้นและเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพต่อไป
3. ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าการวิจัยในครั้งต่อไป การวิจัยในครั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2550 ภาคสมทบ จำนวน 564 คน กับ ภาคปกติ จำนวน 619 คน รวม 1,183 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มาจากประชากรข้างต้นโดยการสุ่มอย่างเจาะจง ได้นิตินิระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบชั้นปีที่ 4 จำนวน 219 คน กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 171 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 390 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ปัจจัยบางประการอันได้แก่

- 3.1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.1.2 ความรับผิดชอบ
- 3.1.3 ความเชื่อมั่นในตนเอง
- 3.1.4 ความอดทน
- 3.1.5 สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน
- 3.1.6 อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์
- 3.1.7 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 3.1.8 ลักษณะมุ่งอนาคต
- 3.1.9 บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ

3.2 ตัวแปรตาม ความมีวินัยในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายหรือข้อความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. นิสิตปริญญาตรี หมายถึง นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาและประพฤติปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของสังคม โดยเกิดจากค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดีกับตนเอง และส่งผลให้เกิดคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
3. ปัจจัยบางประการ หมายถึงลักษณะที่นำมาศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ
 - 3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงผลการเรียนของนิสิตเกิดจากการทดสอบ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยของตัวนิสิตและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนและการทดสอบทางการเรียน
 - 3.2 ความรับผิดชอบ หมายถึงการตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ
 - 3.3 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึงการแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำการออกความเห็นในการทำงานใดด้วยความมั่นใจ ไม่มีความลังเลหรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน
 - 3.4 ความอดทน หมายถึงความเข้มแข็ง ความหนักแน่นของจิตใจในการควบคุมอารมณ์ จิตใจ ร่างกาย ให้สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ ได้
 - 3.5 สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นิสิตและเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ ความช่วยเหลือพึ่งพาส่งกันและกันทั้งด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใย ใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน การร่วมกิจกรรมต่างๆ ในกลุ่มเพื่อน
 - 3.6 อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ หมายถึง อิทธิพลของตัวแบบที่แสดงผ่านสื่อ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วีดีโอ วิทยุ หนังสือ คอมพิวเตอร์ หรือสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ และส่งผลให้นิสิตเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ของตัวแบบนั้น

3.7 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นของนิสิตที่จะทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุด หรือเป็นไปตามแนวทางที่นิสิต วางเป้าหมายไว้ โดยนิสิตได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ ย่อท้อ

3.8 ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการคาดการณ์ เห็น ความสำคัญของผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสีย ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองให้กระทำหรือเว้นการกระทำบางอย่างตาม ความต้องการของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่นใน ภายหลัง

3.9 บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ หมายถึง บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความสามารถ ในการนำ และดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งสามารถควบคุมดูแลและ โนมน้าวให้ผู้อื่น มีความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธา มีความเต็มใจที่จะกระทำตาม ในทางที่เหมาะสม

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่าแตกต่างกัน

3. ปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่าแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง
2. ปัจจัยบางประการที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง
3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
4. ประวัติคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเองมีความสำคัญต่อการแสดงออกทางจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคล ดังที่นักจิตวิทยาพัฒนาการได้ลงความเห็นว่า ความมีวินัยแห่งตน (Self- Discipline) หรือความสามารถควบคุมตนเองอย่างถูกต้อง เป็นหลักชัยหรือเส้นชัยแห่งพัฒนาการทางจิตของบุคคล ดังนั้นความมีวินัยแห่งตน จึงเป็นลักษณะสำคัญของผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิต การมีวินัยในตนเอง จึงสามารถจะใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจิตของบุคคลได้ด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของความมีวินัยในตนเอง อันได้แก่ (สินีนางู สุทธจินดา. 2543 : 20 — 23; อ้างอิงจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 5 — 7; 2527 : 62 — 64)

1. ทฤษฎีว่าด้วยจุดกำเนิดของการควบคุมตนหรือทฤษฎีของเมาเรอร์ (Mowrer) โดยที่นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่า การเกิดวินัยในตนเองของแต่ละบุคคล ต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ช่วงเวลาแรกเกิดจนกระทั่งเติบโต ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดา มารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดู เป็นปัจจัยที่สำคัญมาก อันจะนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเองหรือความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น

จากทฤษฎีของเมาเรอร์ การที่บุคคลใด ๆ จะมีลักษณะของความมีวินัยในตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะของผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิต อันเนื่องมาจากจุดเริ่มต้นที่ขึ้นอยู่กับลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู ที่ควรมีความรัก ความอบอุ่น ซึ่งก่อให้เกิดความสุข อีกทั้งแบบอย่างที่ดีงามจาก บิดา มารดา หรือผู้ที่เลี้ยงดู ซึ่งเด็กจะลอกเลียนแบบ แต่ทั้งนี้ก็เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในตัวบุคคลเท่านั้น ยังต้องอาศัยการฝึกอบรมเพิ่มเติมอีกมาก อันจะมุ่งสู่การพัฒนาลักษณะที่เด่นชัดในจิตสำนึกของบุคคลผู้นั้น จนกระทั่งกลายเป็นสาเหตุของพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอของบุคคล

2. ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือความมีวินัยในตนเองของเพคและ

ฮาวิกเฮอร์ส (Peck and Havighurst) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการควบคุมอีโก้ (Ego Control) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego Control) ในลักษณะที่สมดุลกันจะส่งผลให้มนุษย์เกิดความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นได้อย่างสมเหตุสมผล อนึ่งพลังในการควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ภายในแต่ละบุคคลจะไม่เท่ากัน สืบเนื่องมาจากการได้รับความรู้จากจริยศึกษาที่แตกต่างกัน อันจะทำให้บุคคลแต่ละคนรู้ผลการกระทำของตนในระดับที่ต่างกัน จึงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง หรือการควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำความรู้จริยธรรมมาช่วยในการสร้างพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ให้อยู่ในระดับที่สมดุลเหมาะสม ซึ่งจะเริ่มต้นในวัยเด็ก จนกระทั่งสามารถพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีภาวะจิตสมบูรณ์ หรือกล่าวได้ว่า มีการควบคุมตนเองหรือมีวินัยในตนเองอย่างเหมาะสม จากทฤษฎีดังกล่าวมาข้างต้น จึงทำให้สามารถจำแนกบุคคลออกตามคุณลักษณะ 5 ประเภท ได้ดังนี้

2.1 พวกปราศจากจริยธรรม (Amoral Person) เป็นบุคคลที่มีพลังในการควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้้น้อยมาก บุคคลเหล่านี้จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง โดยจะถูกควบคุมจากความเห็นแก่ตัวของตนเอง เป็นผู้ที่ขาดความมีวินัยในตนเองหรือถ้ามีก็น้อยมาก

2.2 พวกเอาแต่ได้ (Expedient Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังในการควบคุมอีโก้้น้อย แต่มีพลังในการควบคุมซูเปอร์อีโก้มากขึ้นในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย บุคคลเหล่านี้จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางเหมือนบุคคลจำพวกแรก โดยกระทำทุกอย่างเพื่อความพึงพอใจและผลได้ของตนเอง เป็นผู้ที่ไม่มีความจริงใจต่อผู้อื่น จะยอมอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ที่พร้อมจะเอื้อประโยชน์ให้ตนตามที่ต้องการได้ ลักษณะเช่นนี้จะปรากฏในระยะเด็กตอนต้น และบางกรณีจะติดตัวผู้นั้นไปตลอดชีวิต

2.3 พวกคล้อยตาม (Conforming Person) เป็นบุคคลที่มีพลังในการควบคุมอีโก้้น้อยดังเช่น 2 จำพวกแรก หากแต่มีพลังในการควบคุมซูเปอร์อีโก้ปานกลางค่อนข้างมาก บุคคลจำพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลัก มักคล้อยตามผู้อื่นโดยไม่ไตร่ตรอง จึงมักตกอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของกลุ่มและสังคม เป็นบุคคลที่มีความมีวินัยในตนเองระดับปานกลางแต่ไม่แน่นอน

2.4 พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (Irrational Person) เป็นบุคคลที่มีพลังในการควบคุมอีโก้ในระดับปานกลาง หากแต่มีพลังในการควบคุมซูเปอร์อีโก้มาก บุคคลจำพวกนี้จะยอมรับกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติของสังคมเข้าไปเป็นลักษณะของตนเอง จึงเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างยึดมั่นศรัทธา แม้จะเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองค่อนข้างมาก หากแต่ยังไม่สมบูรณ์ โดยบุคคลเหล่านี้จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด ด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

แม้ว่าจะก่อปัญหาให้ผู้อื่นก็ได้สนใจ จึงเป็นผู้ที่ขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล ดังนั้นบุคคล
จำพวกนี้จึงไม่สามารถจัดได้ว่าเป็นผู้ที่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

2.5 พวกเห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational Altruistic Person)

หมายถึง บุคคลที่มีพลังในการควบคุมอีโก้และชูปเปอร์อีโก้มาก จึงเกิดภาวะสมดุลระหว่างการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและความสมเหตุสมผล โดยยึดหลักในการเห็นแก่ผู้อื่น จึงเป็นผู้ที่ตระหนักถึงการกระทำของตนที่จะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นในสังคม ดังนั้นก่อนที่จะกระทำการใด ๆ จะพิจารณาสิ่งนั้นอย่างมีเหตุมีผลและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับสังคม มีลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบและให้ความเคารพในเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป พร้อมทั้งจะเสียสละ และเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ดังนั้นบุคคลประเภทนี้จึงสามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุมีผล โดยมิได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มในสังคมหรือแม้แต่อิทธิพลของกฎเกณฑ์โดยปราศจากเหตุผล บุคคลประเภทดังกล่าวมานี้จะพบได้ไม่มากนักในแต่ละสังคม แต่เพคและฮาวิกเฮอร์ส เชื่อว่าเป็นบุคลิกภาพที่พัฒนาถึงขีดสูงสุดของมนุษย์

โดยสรุปทฤษฎีของเพคและฮาวิกเฮอร์ส ได้ชี้ให้เห็นว่า พื้นฐานของการควบคุมตนเองในแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการพัฒนาจริยธรรม ซึ่งรวมถึงความมีวินัยในตนเอง ดังนั้นหากเชื่อกันว่า ความมีวินัยในตนเองเป็นหนึ่งในลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาจริยธรรมโดยมีรากฐานที่สำคัญจากความสามารถในการควบคุมตนเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นสูงได้จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะในการควบคุมตนเองซึ่งอยู่ในขั้นสูงด้วย

จากทฤษฎีทั้ง 2 ทฤษฎีจะพบว่า มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ทฤษฎีว่าด้วยจุดกำเนิดของการเกิดวินัยในตนเองของเมอเรอร์ เป็นการวางพื้นฐานให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง โดยเริ่มจากการเลี้ยงดูตั้งแต่เป็นทารกจนเกิดความผูกพันกับผู้เลี้ยงดูตนเอง จากนั้นจะพัฒนาไปเป็นความพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ที่เลี้ยงดู โดยพัฒนาการของวินัยในตนเองจะปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อเด็กมีอายุ 8 – 10 ปี ในส่วนทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมของเพคและฮาวิกเฮอร์ส ได้ให้ความชัดเจนว่า เมื่อเด็กโตขึ้นประสบการณ์ความรู้ทางจริยธรรมจากสังคมที่เด็กได้รับมาจะซึมซับเข้าไปในตัวของเด็ก จนกลายเป็นพลังในการควบคุมตนเอง หรือเกิดเป็นวินัยในตนเองตามทฤษฎีเพคและฮาวิกเฮอร์ส หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ความสามารถในการควบคุมตนเองจะมีปริมาณที่มากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นการให้การศึกษาเกี่ยวกับจริยศึกษาเพื่อมุ่งหมายเสริมสร้างให้บุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่เห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล จำเป็นต้องเริ่มสร้างในวัยเด็ก เพื่อให้มีพลังในการควบคุมอีโก้ให้มากที่สุด ส่วนในกรณีของวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจริยศึกษาจะช่วยให้ความแปรปรวนในลักษณะของบุคคลให้หยุดอย่างถาวรตรงที่ลักษณะที่สมบูรณ์มากที่สุด แทนที่จะหยุดอยู่ที่ประเภทของบุคลิกภาพเชิงจริยธรรมที่ต่ำกว่า

3. ทฤษฎีควบคุม (Control Theory) ทฤษฎีควบคุมก่อตั้งขึ้นบนพื้นฐานของโปรแกรมการฝึกวินัยที่ประสบความสำเร็จตามแนวความคิดของกลาสเซอร์ (สุรพงษ์ ชูเดช. 2542 : 16 – 17 ; อ้างอิงจาก Day. 1994 : 18 – 19 ; citing Glasser. 1990) เป็นทฤษฎีที่อยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงที่ว่า มนุษย์นั้นพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตนเอง ทั้งนี้เพื่อจะได้รับความพึงพอใจในความต้องการพื้นฐาน 5 ประการดังนี้ ความต้องการที่จะมีชีวิตรอด (Survival) ความต้องการความรัก (Love) ความต้องการอำนาจ (Power) ความต้องการอิสรภาพ (Freedom) และความต้องการความสนุกสนาน (Fun)

จุดยืนร่วมกันของทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือความมีวินัยในตนเองของเพค และฮาวิกเฮอร์ส และทฤษฎีควบคุมของกลาสเซอร์ คือ ผู้ที่มีการพัฒนาของอีโก้และซูเปอร์อีโก้ทั้ง 2 ด้าน ในระดับที่สูงและสมดุลจะเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองสูง ดังนั้น นอกจากการให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนของบิดา มารดาหรือผู้ที่อบรมเลี้ยงดู หรือแม้กระทั่ง ครู อาจารย์ เพื่อให้เด็กปฏิบัติตนในเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมแล้ว อีกสิ่งที่สำคัญคือ ควรต้องอธิบายเหตุผลที่ต้องประพฤติปฏิบัติตนเช่นนั้นว่าจะก่อให้เกิดผลดีหรือไม่ประพฤติปฏิบัติตนดังกล่าว จะเกิดผลเสียตามมาอย่างไร ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ที่มีทักษะความสามารถในการคิด หรือใช้เหตุผลอย่างเหมาะสมอยู่เสมอ และสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงคือ การใช้อำนาจบังคับให้เด็กทำในสิ่งที่เด็กมิได้ต้องการ หากแต่ควรคำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกของเด็ก ถ้าเป็นไปได้ ควรส่งเสริมให้เด็กทำในสิ่งที่ตนต้องการ หรือหากจำเป็นต้องกำหนดให้เด็กทำสิ่งใด ควรจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก โดยการฝึกให้เด็กวางรูปแบบการทำกิจกรรมของตนเอง จากนั้นจึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมของตน และมุ่งส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้กระทำโดยครูและผู้ปกครองเป็นเพียงผู้ที่อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการ หรือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นครูและผู้ปกครองต้องร่วมกับเด็กในการแก้ปัญหาดังกล่าว แนวทางการส่งเสริมเช่นนี้จะช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองอย่างสมบูรณ์

ดังนั้นการพัฒनावินัยในตนเอง โดยเน้นแต่เพียงด้านพฤติกรรมเพื่อฝึกหัดระเบียบวินัยแก่เด็กอาจมิใช่แนวทางที่ถูกต้องเสมอไป หากแต่สิ่งหนึ่งที่พึงระลึกถึงคือ ความรู้สึกหรือความต้องการของผู้ถูกฝึกด้วยว่า อึดอัดหรือคับข้องใจอย่างไรหรือไม่ ในกรณีเด็กมีความรู้สึกดังกล่าวก็ควรจะต้องรีบแก้ไข มิฉะนั้นแล้วผู้ที่ถูกฝึกจะมองข้ามคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่ฝึก อีกทั้งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะในการใช้เหตุผลจนสามารถที่จะรู้และเข้าใจถึงผลดีหรือผลเสียที่จะตามมาจากการกระทำของตน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวก็คือ องค์ประกอบด้านปัญญา เด็กจึงจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองอย่างสมบูรณ์

4. ทฤษฎีการสร้างวินัยและจริยธรรมแบบ 3 มิติ (สุรชาติ สังขรุ่ง 2532 : 60 — 62 และมาลี จุฑา 2542 : 286) ได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาจากการที่คณะกรรมการข้าราชการครูได้คิดค้นระบบการเสริมสร้างวินัยแบบใหม่ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานแนวคิดทางการศึกษา จิตวิทยาที่มีผลการวิจัยสนับสนุนว่า ใช้เสริมสร้างวินัยและจริยธรรมได้เป็นอย่างดีโดยทำมาผสมผสานเข้ากับระบบการบริหารที่ถือว่า วินัยเกิดจากภาวะผู้นำ แนวคิดของทฤษฎีนี้ถือว่าการสร้างวินัยหรือจริยธรรมเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายแน่นอนและต้องดำเนินการต่อเนื่อง 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างศรัทธา เชื่อว่าการจะทำให้ผู้ใดปฏิบัติในสิ่งใด หรือ แม้กระทั่งปฏิบัติตามวินัยในเรื่องใด ๆ สิ่งหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติคือ การสร้างศรัทธาโดยกระบวนการเสริมสร้างค่านิยม หรือการทำให้ค่านิยมกระจ่าง (Value Clarification) ซึ่งเรียกว่า V.C. โดยเชื่อว่าหากมนุษย์เห็นคุณค่าในเรื่องใดแล้ว ผู้นั้นเกิดศรัทธาแล้วจะฝังลึกลงไปจิตใจ การแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นก็จะไปอย่างอัตโนมัติ ด้วยความเต็มใจ สมควรใจและจะมีผลคงทนถาวรเป็นนิสัยในที่สุด

ขั้นที่ 2 การสร้างพฤติกรรมแบบอย่าง (Modeling) เป็นแนวความคิดของกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) หรือเรียกย่อว่า S.L. ซึ่งถือว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลจากการลอกเลียนแบบพฤติกรรมในสังคม แนวคิดดังกล่าวใช้อิทธิพลกลุ่มในการช่วยกำหนดพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง (Modeling) ขึ้น เพื่อให้สมาชิกในสังคมนั้น ๆ ปฏิบัติตาม โดยกลุ่มจะทำหน้าที่ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ทั้งนี้เป็นการประพฤติปฏิบัติภายหลังจากมีการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแล้ว

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นแนวคิดของกระบวนการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หรือเรียกย่อว่า B.M. ซึ่งถือว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับผลที่เกิดขึ้นหรือการตอบสนองพฤติกรรมนั่นเอง ดังนั้น หากมีการแสดงพฤติกรรมใด ๆ แล้วผลที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจ แนวโน้มของการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ก็จะบ่อยครั้งขึ้น แต่ในสภาวะที่มีสิ่งเร้าคล้ายคลึงกัน แต่การแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วผลที่ได้รับตรงกันข้าม การแสดงพฤติกรรมก็จะมีแนวโน้มที่ลดลง หรือจะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นอีกเลยจากแนวความคิดดังกล่าว ทำให้มีการปรับพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ หากต้องการให้มีการแสดงพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองให้บ่อยครั้งขึ้น ก็ต้องทำให้ผู้นั้นได้รับผลที่พึงพอใจ โดยใช้วิธีการเสริมแรง อาทิเช่น ยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล แต่ในกรณีที่ต้องการหยุดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ ก็ต้องทำให้ผู้นั้นได้รับผลที่ไม่เป็นที่พึงพอใจ โดยใช้วิธีการเสริมแรงทางลง อาทิเช่น ตำหนิ ลงโทษ การปรับพฤติกรรมนี้ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีวินัยและกลายเป็นนิสัยที่ดีในที่สุด

ความมีวินัยในตนเองถือได้ว่า มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมทางคุณธรรม และจริยธรรมของบุคคล ซึ่งความมีวินัยในตนเองเป็นลักษณะของผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิต ดังนั้น เมื่อวินัยในตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยธรรม จึงขอนำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎี พัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งผู้ที่ทำการศึกษาตามแนวทางนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมีอยู่ 2 ท่าน คือ 1) เพียเจต์ (Piaget) และ 2) โคลเบอร์ก (Kohlberg) โดย เพียเจต์ (Piaget) เป็นผู้ริเริ่มแนวความคิดของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งเน้นความสำคัญของสติปัญญาด้วย เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะเป็นไปตามขั้นตอนและขึ้นอยู่กับการวัย ดังทฤษฎี พัฒนาการทางสติปัญญาหรือความคิด (Piaget's Theory of Cognitive Development) หลังจากนั้น โคลเบอร์ก (Kohlberg) จึงได้นำแนวความคิดทฤษฎีของ เพียเจต์ (Piaget) มา ศึกษาต่อ เพราะฉะนั้นทั้ง 2 ทฤษฎีจึงมีความคล้ายคลึงกัน โดยมีรายละเอียดของแต่ละทฤษฎี ดังนี้

5. ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget) (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 27 – 28) เพียเจต์ (Piaget) เป็นนักจิตวิทยาบุคคลแรกที่ศึกษาเรื่องจริยธรรมของเด็กโดยสังเกตจากการเล่นเกมต่าง ๆ เพียเจต์ได้อธิบายว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหามาจาก กฎต่าง ๆ และกำหนดเป็นแนวทางของสังคมหรือพฤติกรรมระหว่างบุคคล และเพียเจต์ได้ให้นิยามของจริยธรรมว่า หมายถึง ความเข้าใจในแนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม โดยเป้าหมายสูงสุดของจริยธรรม คือ การแสดงออกในรูปของพฤติกรรมอันเป็นผลของการกระทำในปัจจุบันและเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญา ดังนั้นทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ จึงถือว่าขึ้นอยู่กับการพัฒนาการทางสติปัญญา ดังนั้นทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ จึงถือว่าขึ้นอยู่กับการพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคลในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ และลักษณะต่าง ๆ ของสังคมและพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคลในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ และลักษณะต่าง ๆ ของสังคม

ส่วนการวัดพัฒนาการทางจริยธรรมในแต่ละบุคคลนั้น เพียเจต์จะวัดเป็นรายบุคคลในรูปแบบของการสัมภาษณ์ โดยการสร้างสถานการณ์ซึ่งกล่าวถึง การกระทำของเด็ก 2 คน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันแต่ความตั้งใจ แรงจูงใจและผลที่เกิดตามมาแตกต่างกัน ซึ่งเพียเจต์จะนำคำตอบที่เด็กเลือกมาพิจารณา ตัดสินตามเกณฑ์ของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยแบ่งไว้ 6 เกณฑ์ ดังนี้

5.1 การตัดสินจากเจตนากระทำ (Intentionality in Judgement) เด็กเล็กมีแนวโน้มในการตัดสินการกระทำว่าดีหรือไม่ดีนั้น โดยการตัดสินจากความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ในกรณีโตจะตัดสินจากเจตนาของผู้ที่กระทำ

5.2 การตัดสินที่เกี่ยวข้องกับบุคคล (Relativism in Judgement)

การตัดสินการกระทำใด ๆ ว่าถูกหรือผิด เด็กเล็กจะตัดสินจากความเชื่อที่ว่า คนอื่นก็คิดเช่นเดียวกันนี้ และเชื่อว่าความคิดเห็นของผู้อื่นถูกเสมอ แต่ในกรณีของเด็กโตจะตัดสินตามสถานการณ์

5.3 ความไม่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษ (Independence of Sanction)

เด็กเล็กมักจะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี เพราะจะทำให้ถูกลงโทษ ส่วนเด็กโตจะตัดสินการกระทำว่าไม่ดี เพราะสิ่งนั้นไปขัดกับกฎเกณฑ์และจะเกิดอันตรายกับบุคคลอื่นได้

5.4 การใช้ระบบตาต่อตา (Use of Reciprocity) ในเด็กโตการพิจารณา

ตัดสินบุคคลมักจะใช้ระบบตาต่อตา แต่ในกรณีเด็กเล็กมักจะไม่ปรากฏว่าจะใช้ระบบดังกล่าว

5.5 การใช้การลงโทษเพื่อล้างบาปและดัดนิสัย (Use of Punishment as

Restitution and Reform) การสนับสนุนให้มีการลงโทษอย่างหนักเพื่อดัดนิสัยผู้ที่กระทำผิดจะพบมากในเด็กเล็ก ส่วนเด็กโตขึ้นไปความคิดเช่นนี้จะน้อยลง

5.6 การยึดหลักธรรมชาติของโชคร้าย (Naturalist Views of Misfortune)

คือมีความคิดว่า ถ้าทำไม่ดีจะถูกพระเจ้าลงโทษ

6. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเลอร์ก (Kohlberg 's Moral

Development Theory) (อนูชิต สงแพง. 2530 : 21 – 25) ลอเรน โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งได้กำหนดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้น โดยได้นำทฤษฎีของเพียเจต์มาศึกษาต่อและพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ในสภาวะปกติจะมีได้บรรลุจุดสมบูรณ์เมื่ออายุ 10 ปี แต่จะพัฒนาต่อเนื่องไปอีกหลายขั้นตอน ซึ่งอาจจะพัฒนาเต็มที่เมื่ออายุ 20 – 30 ปี หรือหลังจากนั้น อีกทั้งการพัฒนาจริยธรรมจะมีใช้เพียงการรับรู้จากความรู้ที่ถูกถ่ายทอดโดยบุคคลอื่น หากแต่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ การพัฒนาทางการเรียนรู้บทบาทของตนเองและผู้อื่น จะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้บุคคลนั้นได้พัฒนาทางจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นโคลเบอร์กได้กำหนดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมโดยระบุรายละเอียดว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นลำดับขั้นเช่นเดียวกับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ ระยะเวลาในการอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งของบุคคลอาจจะแตกต่างกันออกไป หรือในบางกรณีบางคนอาจอยู่ในขั้นที่คาบเกี่ยวกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุและพัฒนาการทางสติปัญญา และเช่นเดียวกันกับพัฒนาการทางด้านการคิดและการให้เหตุผลจะค่อย ๆ มีการแยกแยะผลดีและผลเสีย จนนำไปสู่การเกิดระบบใหม่ อันจะส่งผลให้ไปสู่ขบวนการสมดุลของโครงสร้างในที่สุด ตามทฤษฎีดังกล่าวโคลเบอร์กได้คิดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีระบบการให้คะแนนอย่างเป็นระเบียบแบบแผน และจะมีการอบรมพิเศษให้แก่ผู้ที่ใช้วิธีการให้คะแนน

ระดับพัฒนาการทางจริยธรรม ส่วนวิธีการวิจัยจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับเพียเจต์ กล่าวคือ เป็น การสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมโดยยากที่จะตัดสินว่า ถูก หรือ ผิด เหมาะสม หรือไม่ ด้วยสาเหตุจากมีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะตัดสินไม่ว่าจะเป็นวัยของผู้ตอบ ความคิด เรื่องค่านิยม ความสำนึกของตนจากฐานะที่เป็นหนึ่งในสมาชิกของสังคม ความยุติธรรมหรือ หลักการที่ตนยึดถือ ดังนั้นโคลเบอร์กจึงได้กำหนดขั้นของจริยธรรมโดยยึดจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ว่า ในอายุระดับนี้จะให้เหตุผลในลักษณะใด

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 31) ได้สรุปถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบอร์กไว้ว่า ต้องเป็นไปตามขั้นตอนจากต่ำไปสูง บุคคลจะไม่สามารถพัฒนาข้ามขั้นได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดจากความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อน แล้ว และต่อมาเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของ ประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้มีการใช้ เหตุผลขั้นที่สูงต่อไปมากขึ้นตามลำดับ และเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าจะถูกใช้น้อยลงไปทุกทีและ ในที่สุดจะถูกละทิ้งไป อีกทั้งบุคคลทุกคนไม่จำเป็นต้องมีพัฒนาการทางจริยธรรมไป

ความมีวินัยในตนเอง

ความหมายของวินัยในตนเอง

ได้มีผู้ให้ความหมายของวินัยในตนเองไว้หลายท่าน ดังนี้

ก๊อต (ณัฐพร สตาภรณ์. 2540 : 9 ; อ้างอิงจาก Good. 1959 : 185 - 186) ได้ ให้ความหมายคำว่าวินัยหมายถึงกระบวนการหรือผลของการควบคุมหรือการบังคับความต้องการ แรงกระตุ้น ความปรารถนา หรือความสนใจเพื่อให้เป็นไปตามอุดมคติหรือให้ได้มาซึ่งพฤติกรรม ที่มีประสิทธิภาพเชื่อถือได้ และกล่าวถึงความมีวินัยในตนเองว่าหมายถึงการบังคับควบคุม พฤติกรรมของบุคคลไม่ใช่โดยอำนาจภายนอก แต่หากหมายถึงการบังคับโดยอำนาจภายในของ บุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจที่เกิดจากการเรียนรู้หรือการยอมรับในคุณค่าอันหนึ่งอันใด ซึ่ง สามารถทำให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 20) ได้ให้ความหมายของ วินัย ไว้ว่า วินัย หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเอง และปฏิบัติตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ซึ่งคนส่วนมากเห็นว่าวินัยเกิดจากการ ควบคุมในระบะแรกที่เด็กยังเยาว์ การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีและการแนะนำบอกกล่าวด้วย เหตุผล โดยไม่รู้สึกรู้ว่าถูกต้องนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเคยชินที่ติดและเกิดความ เต็มใจที่จะปฏิบัติตาม ส่วนมากการใช้วินัยภายนอกมักเกิดในลักษณะภาวะจำยอม เกรงกลัว

อำนาจและการลงโทษ มักถูกควบคุมให้ปฏิบัติหรือเสริมแรง เช่น ให้รางวัลหรือลงโทษ ทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะจำใจและไม่เต็มใจ

สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2541 : 7) กล่าวว่าความมีวินัยในตนเอง หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ ซึ่งต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่น ได้แก่ การตรงต่อเวลา การรักษาคำพูด มีเหตุผล และมีความซื่อสัตย์

กรมวิชาการ (2541 : 39) ได้กำหนดความหมายวินัย คือ โครงสร้างของความเป็นคน Control สิ่งที่ดีจะได้ไม่ต้องเสียหายเพราะความไม่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม รู้จักขอบเขตของตนเองเอาชนะอะไรก็ได้แต่อย่าทำให้เอาชนะตนเองและของผู้อื่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543 : 3) ได้ให้ความหมายความมีวินัยคือ คุณลักษณะจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้บุคคลนั้นสามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตามระเบียบกฎกติกาของสังคมเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม

อิงลิชและอิงลิช (สินีนานู สุทธจินดา. 2543 : 16 ; อ้างอิงจาก English and English. 1958 : 487) ได้ให้ความหมายของการมีวินัยในตนเองว่า วินัยในตนเองเป็นลักษณะของการนำตนเอง การควบคุมหรือการบังคับตนเองโดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลสร้างขึ้นสำหรับตนเอง หรือเป็นการควบคุมตนเองหมายถึง ความสามารถในการรู้จักบังคับหรือควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นแรงกระตุ้น หรือเป็นการเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมที่มีเป้าหมายที่ดีกว่าเดิม

ออสซูเบล (สินีนานู สุทธจินดา. 2543 : 16 ; อ้างอิงจาก Ausubel. 1968 : 459) กล่าวถึงการมีวินัยในตนเองว่าหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมาตามจิตสำนึกของตนซึ่งจะมีหน้าที่คือ

1. เป็นการอบรมนิสัยและฝึกคนให้มีพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐาน
2. ทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตน คือ สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เชื้อมันในตนเอง ฟังตนเองได้ รู้จักควบคุมอารมณ์และมีความอดทน
3. เกิดจากมโนธรรมภายในจิตใจที่มาจากการสะสมประสบการณ์และมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ
4. สร้างความมั่นคงทางอารมณ์ให้แก่ผู้ปฏิบัติ เพราะกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับจะเป็นกรอบแนวความคิดที่บุคคลนั้นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมและแนวความคิดนี้ก็จะพัฒนาจนกลายเป็น “วินัยในตนเอง”

สินีนาฏ สุทธจินดา (2543 : 16) ได้ให้ความหมาย วินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังไว้ โดยเกิดจากความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่นในอนาคตและจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่นโดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคมและสิทธิของผู้อื่น

วินเซนต์ (ธิติมา จักรเพชร. 2544 : 10 ; อ้างอิงจาก Vincent. 1961 : 42 – 43) กล่าวว่า วินัยในตนเอง คือการที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวและสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งหมายถึงการที่บุคคลนั้นกระทำการที่ตนไม่อยากทำ แต่การกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่น ๆ ได้รับการตอบสนองหรือกระทำในสิ่งอันเป็นผลให้ผู้นั้นประสบผลสำเร็จในอนาคต

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม ให้อยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับ ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ตรงต่อเวลา เคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น มีค่านิยมที่ดีงาม เชื่อมมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้ และมีความอดทน

ประเภทของวินัย

หลักสำคัญของวินัยมีไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ให้อยู่ในกรอบปฏิบัติเดียวกัน ด้วยเหตุที่แต่ละคนต่างมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นสภาวะแวดล้อม ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ จึงเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลให้สมาชิกในสังคมแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการมาอยู่ร่วมกันจึงอาจทำให้เกิดการกระทำตามความพึงพอใจของตนเอง (ณรงค์ เส้งประชา. 2538 : 131) ฉะนั้นการมีแนวทางปฏิบัติเดียวกันจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในสังคม จากงานวิจัยของ สุรพงษ์ ชูเดช. ได้แบ่งประเภทของวินัยเป็น 4 ประเภท คือ 1. วินัยในตนเอง 2. วินัยในห้องเรียน 3. วินัยในโรงเรียน 4. วินัยทางสังคม (สุรพงษ์ ชูเดช. 2542 : 9) แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว การแบ่งประเภทของวินัยโดยใช้เกณฑ์แหล่งที่มาของอำนาจที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรม สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 4) ได้ให้รายละเอียดไว้ดังนี้

1. วินัยภายนอกหรือส่วนรวมหรือวินัยสำหรับหมู่คณะ (External Authority Discipline) หมายถึง วินัยที่ออกมาจากอำนาจภายนอกเพื่อบังคับให้บุคคลทุกคนในสังคมปฏิบัติตามเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้นการที่บุคคลใดประพฤติปฏิบัติตามก็ด้วยความเกรงกลัวอำนาจหรือการลงโทษ จึงเป็นการปฏิบัติตามที่บุคคลอยู่ในภาวะจำยอมจากการถูก

ควบคุมเพื่อป้องกันมิให้เกิดการไม่ปฏิบัติตามวินัยซึ่งถูกกำหนด แต่ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่แล้ว วินัยประเภทนี้จะตั้งกฎเกณฑ์แนวทางปฏิบัติไว้เป็นกลาง ๆ ดังนั้นทุกคนจึงสามารถประพฤติปฏิบัติตามได้

2. วินัยในตนเอง (Self-Discipline) หมายถึง แนวทางที่บุคคลเลือกปฏิบัติเพื่อบังคับตนเองให้ปฏิบัติตาม ทั้งนี้เกิดจากความสมัครใจโดยมิได้ถูกควบคุมจากอำนาจภายนอกแต่อย่างใด และข้อปฏิบัติดังกล่าวจะต้องไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคม ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายหลัก คือ การเกิดความสุขภายในสังคม

จากความหมายของวินัยทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวข้างต้น หากพิจารณาจะพบว่าสอดคล้องกับการจัดประเภทวินัย ได้แก่

1. วินัยในทางบวกหรือวินัยในทางปฏิฐาน (Positive Discipline) หมายถึง มาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะสร้างทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานให้เกิดขึ้นในบุคลากร อันจะเป็นเหตุให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับด้วยความเต็มใจ ซึ่งเป็นการมุ่งใจในทางบวก (Positive Motivation)

2. วินัยในทางลบหรือวินัยในทางนิเสธ (Negative Discipline) หมายถึง การใช้มาตรการลงโทษ หรือขู่ว่าจะลงโทษ เพื่อบังคับให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

จากลักษณะของการแบ่งประเภทของวินัยออกเป็นวินัยในทางบวกและวินัยในทางลบดังกล่าวข้างต้น พระธรรมปิฎกได้เปรียบเทียบลักษณะของวินัยทั้ง 2 ประเภทโดยได้ให้รายละเอียดไว้ดังนี้ (พระธรรมปิฎก.(ประยุทธ์ ปยุตโต). 2538 : 7-8)โดยทั่วไปวินัยจะถูกเข้าใจกันในความหมายในเชิงลบ กล่าวคือเป็นเครื่องบังคับควบคุมการเข้าใจเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นความหมายของผู้ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ทั้งที่โดยความเป็นจริงที่ถูกต้อง ความหมายของวินัย สมควรที่จะได้รับความเข้าใจในเชิงบวก กล่าวคือ เป็นการจัดสรรโอกาสให้ชีวิตและสังคมดำเนินไปโดยสะดวกคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นโอกาสแก่การพัฒนามนุษย์ ดังนั้นการส่งเสริมให้สมาชิกทุก ๆ คนในสังคมมีความสามารถที่จะกำกับพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ถึงแม้จะไม่มีอำนาจจากภายนอกมาควบคุมก็ตาม หรือที่เรียกว่าวินัยในตนเอง แต่กระนั้นวินัยทั้ง 2 ประเภท ก็มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ วินัยภายนอกเป็นสิ่งจำเป็นในกรณีที่ต้องการปลูกฝังลักษณะความมีวินัยในตนเองโดยรวดเร็ว อาจจะเป็นไปในลักษณะการออกกฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่งต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติตาม โดยส่วนใหญ่วินัยภายนอกจะกระทำกับเด็กและเยาวชนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะอย่างเพียงพอต่อการมีวินัย หรือทำในกรณีที่เกิดวิกฤติการณ์ทางวินัย ส่วนวินัยภายในเป็นผลสืบเนื่องมาจากวินัยภายนอก กล่าวคือ การเสริมสร้างวินัยประเภทนี้จะใช้เวลาระยะยาว ซึ่งส่วนมากจะเกิดกับบุคคลในวัยผู้ใหญ่ แต่เมื่อ

วินัยภายในเกิดขึ้นจะติดตัวบุคคลผู้นั้นไปตลอด ดังนั้นวินัยภายในจึงเป็นวินัยที่มีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องให้เกิดขึ้นมากที่สุดสำหรับกลุ่มคนในสังคม

ความสำคัญของวินัยในตนเอง

ได้มีผู้ให้ความหมายของความสำคัญของวินัยในตนเองไว้หลายท่าน ดังนี้

เชาวิ มณีนวศ์ (ม.ป.ป. : 168) ช่วยให้นักศึกษาควบคุมดูแลตนเอง และสังคมส่วนรวมได้ด้วยความสะดวกสบาย เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการเล่าเรียน การทำงาน ช่วยนำคนไปสู่การทำความดี ความเจริญ เว้นข้อห้าม ทำตามคำสั่งบางประการเพิ่มพลังในการทำงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สังคมเป็นสุขร่มเย็น ดังนั้นพอสรุปความสำคัญของวินัยได้ว่า วินัยช่วยให้คนมีระเบียบในตัวเอง ลดความขัดแย้ง เกิดความสามัคคี ดำรงตนอยู่ในสังคม และทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา (ม.ป.ป. : 9) นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาเชื่อว่าวินัยมีพื้นฐานจากวัยแรกของชีวิต มีการเรียนรู้การเลียนแบบและฝึกฝนจากบุคคลและสังคมที่แวดล้อมไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดการซึบซับคุณธรรมขึ้นภายในทำให้เกิดพฤติกรรมจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคล

คนส่วนมากเห็นว่าวินัยเกิดจากการดูแล ควบคุม ในระยะแรกที่เด็กยังเยาว์ การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีและการแนะนำบอกกล่าวด้วยเหตุผลโดยไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบังคับเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อสร้างความเคยชินที่ดีและเกิดความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม ส่วนมากการใช้วินัยภายนอกมักเกิดในลักษณะของการภาวะจำยอม เกรงกลัวอำนาจและการลงโทษ มักถูกควบคุมให้ปฏิบัติ จึงมีการเสริมแรง ให้รางวัลหรือลงโทษ ทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะจำใจและไม่เต็มใจ

เมื่อเด็กเริ่มมีเหตุผล สามารถเข้าใจผลการกระทำที่เกิดขึ้น และรู้จักคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่นและประโยชน์สุขของส่วนรวม การพัฒนาวินัยโดยใช้เหตุผล ให้เด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง กฎเกณฑ์หรือระบบระเบียบ และช่วยกันดูแลให้ปฏิบัติตามข้อตกลงเหล่านั้นเพื่อความสะดวก จะช่วยฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมตนเองเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมนับว่าเป็นการพัฒนาวินัยในตนเองที่ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง

วินัยทั้งสองประเภทมีความสัมพันธ์กัน วินัยภายนอกเป็นสิ่งจำเป็นในกรณีที่เด็กยังเล็กมาก และขาดความรู้ความเข้าใจ หรือเป็นสิ่งที่ต้องการให้ปฏิบัติอย่างรวดเร็ว อาจใช้คำสั่ง กฎหรือกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้ปฏิบัติตาม วินัยภายนอกที่ใช้กับเด็กและเยาวชนในลักษณะบังคับทำให้เกิดการต่อต้านและนำไปสู่ปัญหาวิกฤติของวินัยในเวลาต่อมา ดังนั้นจึงต้องมีการโน้มน้าวให้เข้าใจเหตุผลก่อนที่จะใช้กฎระเบียบจะทำให้เกิดความเต็มใจและพร้อมที่จะกระทำ

ความรักความอบอุ่นหรือความเป็นกัลยาณมิตรและความมีเหตุผลจึงมีความสำคัญต่อการปลูกฝังวินัยอย่างยิ่ง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 20) กล่าวว่า นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยา เชื่อว่าวินัยมีพื้นฐานมาจากวัยแรกของชีวิตที่มีการเรียนรู้ การเลียนแบบและฝึกฝนจากบุคคล และสังคมที่แวดล้อมไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องจนเกิดการซึมซับคุณธรรมขึ้นภายใน ทำให้เกิดพฤติกรรมจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคล คนส่วนมากเห็นว่าวินัยเกิดจากการดูแล ควบคุม ในระยะแรกที่เด็กยังเยาว์ การกระทำเป็นแบบอย่างที่ดีและการแนะนำบอกกล่าวด้วยเหตุผล โดยไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบังคับนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นทั้งนี้เพื่อสร้างความเคยชินที่ดีและเกิดความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม ส่วนมากการใช้วินัยภายนอกมักเกิดในลักษณะของภาวะจำยอม เกรงกลัวอำนาจและการลงโทษ มักถูกควบคุมให้ปฏิบัติหรือเสริมแรง เช่น ให้งานวัดหรือลงโทษ ทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะจำใจไม่เต็มใจ เมื่อเด็กเริ่มมีเหตุผล สามารถเข้าใจผลของการกระทำที่เกิดขึ้นและรู้จักคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่นและประโยชน์สุขของส่วนรวม การพัฒนาวินัยโดยใช้เหตุผลให้เด็ก มีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลง กฎเกณฑ์หรือระบบระเบียบและช่วยกันดูแลให้ปฏิบัติตามข้อตกลงเท่านั้น เพื่อความสงบสุขจะช่วยฝึกให้เด็กควบคุมตนเองเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม นับว่าเป็นการพัฒนาวินัยในตนเองที่ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2541 : 61) ได้กล่าวว่า วินัย คือ สมรรถภาพในการควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามความประสงค์ ซึ่งหมายความว่าต้องควบคุมกาย วาจา ใจ และพฤติกรรมทั้งหมดของคนให้ดำรงอยู่ เพื่อให้เคลื่อนไหวอย่างมีวินัยหรือมีแบบแผนที่เหมาะสมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

ไพโรจน์ สมงาม (2541 : 22) ได้กล่าวว่า วินัยมีความสำคัญ คนต้องมีวินัย ถ้าไม่มีวินัยจะเป็นคนป่าเถื่อน ไม่มีการศึกษา ไม่มีระเบียบ แต่มีแค่สัญชาตญาณ วินัยมาพร้อมกับคนคือในตัวคนนี้มีกลไกของความมีวินัยอยู่แล้ว คนจะปฏิบัติตามวินัยเท่านั้นซึ่งวินัยต่อกลไกของความเป็นมนุษย์และมนุษย์รู้จักดี รู้จักชั่ว รู้จักถูก รู้จักผิด

จากความสำคัญของวินัยในตนเองที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญของวินัยในตนเองหมายถึง พฤติกรรมที่ได้รับจากการมีวินัย ซึ่งจะช่วยให้เกิดระเบียบขึ้นในตนเอง ลดความขัดแย้งกับผู้อื่น เกิดความสามัคคี ควบคุมดูแลตนเองได้ดีขึ้น ช่วยนำทางไปสู่การทำความดี เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรมเกิดขึ้นในตนเอง และเป็นเครื่องมือปลูกฝังสิ่งที่ดีงามที่เหมาะสมที่ควรให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี

คุณค่าและประโยชน์ของวินัยในตนเอง

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของประชากร ซึ่งการพัฒนาประเทศให้ลุล่วงดังเป้าหมายนั้น สิ่งสำคัญที่สุดจะต้องพัฒนาคุณภาพประชากรให้เป็นบุคคลที่มีวินัยในตนเอง และการปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่เยาวชน จึงเป็นการพัฒนาบุคคลที่จำเป็นยิ่ง มีนักการศึกษาและผู้วิจัยได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของวินัยในตนเองไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 5-6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยไว้ดังนี้

1. ด้านครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีวินัยไม่ว่าจะเป็นวินัยภายนอกหรือวินัยภายในตนเองย่อมก่อให้เกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว โดยเฉพาะสมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัวเมื่อเติบโตขึ้นจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีย่อมเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าที่จะเรียนรู้และปรับตัวในสิ่งใหม่ ๆ อันจะเป็นกำลังที่สำคัญในการช่วยพัฒนาประเทศสืบไป

2. ด้านสังคม เมื่อกลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน เช่น การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ การเคารพและไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามประเพณีแบบแผนปฏิบัติของสังคม ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

3. ด้านเศรษฐกิจ ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่มีการดำเนินงานทางภาคธุรกิจอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นเครื่องมือ เวลาจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่ง ซึ่งผู้ดำเนินการทางธุรกิจจะต้องรักษาและทำให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ดังนั้นการมีวินัยตรงต่อเวลาจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้นการมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในการดำเนินงานทางธุรกิจก็มีส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการเมือง การที่ประชาชนในสังคมไทยมีความเคารพยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากตน และตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในฐานะประชาชนอย่างกว้างขวางรวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล และการหมั่นตรวจสอบการบริหารงานของคณะรัฐบาลอย่างใกล้ชิดด้วยความตระหนักในหน้าที่ของพรรคฝ่ายค้านอย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้เป็นวินัยในตนเองที่สำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาทางการเมืองของประเทศเป็นไปได้อย่างง่ายดาย

ณัฐพร สตาภรณ์ (2540 : 21) กล่าวว่า วินัยในตนเองนั้น เป็นเป้าหมายที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก คงอยู่และพัฒนาขึ้นไปในระดับเยาวชน และติดตัวไปจน

ตลอดชีวิต เพราะว่าวินัยนั้นเป็นเครื่องกำหนดทิศทางให้กับสมาชิกในสังคมใช้ยึดถือ และประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกันเพื่อความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม หากปราศจากวินัยแล้ว การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมแต่ละกลุ่มก็จะวุ่นวายสับสนเนื่องจากแต่ละคนมีความแตกต่างกันในทุกด้าน แต่หากทุกคนในสังคมมีวินัยที่เกิดขึ้นจากจิตใจของตนเอง คือมีวินัยในตนเอง ก็จะทำให้บุคคลนั้นทำอะไรด้วยความมีเหตุผล มีความอดทน สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีความเชื่อมั่นในการทำความดี ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์สังคมและหมู่คณะ และเป็นผู้ที่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งนอกจากจะทำให้ตนเองสามารถดำรงชีพได้อย่างมีความสุขแล้ว ยังเป็นการช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นด้วย

โครว์ และโครว์ (สินีนากู สุทธจินดา. 2543 : 34 ; อ้างอิงจาก Crow and Crow. 1962 : 398) อธิบายไว้ว่า การสร้างวินัยในตนเองแก่เด็กจะเป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของสังคมของเขา เพื่อให้มีพฤติกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่นด้วย การสร้างวินัยในตนเองจะช่วยให้เขาได้กระทำการที่สังคมยอมรับ เพื่อเขาจะได้มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ซึ่งจะเป็นสิ่งที่เขาก็จะรู้สึกพอใจด้วยเช่นกัน

สินีนากู สุทธจินดา (2543 : 35) กล่าวว่า วินัยจะช่วยกำหนดทิศทางให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติในแนวทางเดียวกันเพื่อความสงบเรียบร้อยของส่วนรวม ถ้าหากปราศจากวินัยแล้วการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมแต่ละกลุ่มก็ย่อมจะวุ่นวายสับสน เพราะแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน ทั้งในระดับการศึกษา ความรู้ จิตใจ การอบรมเลี้ยงดู และความต้องการในด้านต่าง ๆ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันถ้าคนในสังคมนั้น ๆ มีวินัยในตนเองจะทำให้บุคคลนั้นมีความประพฤติที่มีเหตุผล มีความอดทน มั่นคงทางอารมณ์และเป็นผู้มีจริยธรรม ซึ่งจะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข การพัฒनावินัยในตนเองแก่เด็กหรือเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้เด็กหรือเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตของตนอย่างถูกต้องมีเหตุผล และเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมอยู่อย่างมีความสุขไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคมที่ตนอยู่และยังช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นด้วย

ออซูเบล (ธิติมา จักรเพชร. 2544 : 19 ; อ้างอิงจาก Ausubel. 1965) กล่าวว่า การปลูกฝังความมีระเบียบวินัยในตนเองซึ่งเป็นวัฒนธรรมของสังคมให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กมีลักษณะดังนี้

- เรียนรู้มาตรฐานการกระทำหรือความประพฤติที่สังคมยอมรับ
- มีวุฒิภาวะทางด้านต่าง ๆ เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพที่ดี เช่น

เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีความสามารถในการควบคุมตนเองเป็นผู้มีความมั่นคงทางอารมณ์ และอดทนต่อความคับข้องใจได้

- มีมโนธรรมที่ดี มีศีลธรรม
- มีความปลอดภัยทางอารมณ์

จากการศึกษาคุณค่าและประโยชน์ของวินัยในตนเองที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า คุณค่าและประโยชน์ของวินัยในตนเองหมายถึง ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีวินัยในตนเอง ซึ่งจะทำให้สามารถปรับพฤติกรรมในการแสดงออกให้ดีขึ้น มีบุคลิกภาพที่ดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าแสดงออก มีความซื่อสัตย์ มีเหตุผล อดทน พึ่งตนเองได้ ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคมได้ดี สามารถพัฒนาสังคมให้ดียิ่งขึ้น และยังเกิดมโนธรรมและศีลธรรมกับตนเอง

คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา (ม.ป.ป. :8-9) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้มีวินัย ดังนี้

1. การควบคุมตนเอง
2. การยอมรับในผลงานการกระทำของตนเอง
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. การตรงต่อเวลา
5. ความมีเหตุผล
6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม
7. การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 :3) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้มีวินัย

1. สามารถควบคุมตนเองทางกาย วาจา ใจ รักความจริงไม่พูดปด
2. สามารถพึ่งพาตนเอง เช่น การรับผิดชอบในกิจวัตรประจำวัน
3. สามารถทำกิจกรรม หรืองานให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง
4. สามารถจัดเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
5. รู้จักรักษาสิ่งของของตนเองและผู้อื่น
6. มีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลา
7. ปฏิบัติตามข้อตกลงและกติกาได้อย่างถูกต้อง
8. แสดงความคิดเห็นของตนเอง อีกทั้งฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
9. เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

บาร์ค (ณัฐพร สตาภรณ์. 2540 : 27 อ้างอิงจาก Baruch. 1949 : 4-5) สรุปผู้ที่มีวินัยในตนเองจะมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ

3. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม

ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง (2540 : 37) ได้สรุปผู้ที่มีวินัยในตนเองมีพฤติกรรมทางจริยธรรม
ดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัย
2. ความรับผิดชอบ
3. ความขยันหมั่นเพียร
4. ความซื่อสัตย์สุจริต
5. ความอดทน
6. ความสามัคคี

สมบุญ สิมคำป่อง (2542 : 38) ได้สรุปผู้ที่มีวินัยในตนเองมีพฤติกรรมการแสดงออก
ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพสิทธิของผู้อื่น
6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีความขยันหมั่นเพียรและรู้จักเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

อชฐเบล (อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. 2542 17 ; อ้างอิงจาก Ausubel. 1968 ซ 459-460)
เสนอว่าผู้ที่มีวินัยในตนเองจะมีคุณลักษณะ ดังนี้คือ

1. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม
2. เชื่อมั่นในตนเอง
3. พึ่งพาตนเองได้
4. ควบคุมอารมณ์ได้
5. อดทน

กมลนันท์ รัชสยาธร (2543 : 31) ได้สรุปคุณลักษณะของการที่พ่อแม่ให้คำแนะนำสั่งสอน
จนทำให้มีพฤติกรรมที่ดี ได้แก่

1. การรักษาและควบคุมสติอารมณ์
2. สามารถตัดสินใจปัญหาได้

3. แสวงหาความรู้เพิ่มเติม
4. ความขยันหมั่นเพียร
5. การมีเหตุผล
6. การแบ่งปัน
7. ความอดทน
8. การเสียสละ
9. การตรงต่อเวลา
10. ความซื่อสัตย์
11. ความรับผิดชอบ

วิกินส์ (สินีนาฏ สุทธจินดา. 2543 : 19 ; อ้างอิงจาก Wiggins. 1971 : 289) ได้อ้างถึง การศึกษาของโกธ (Gough) ซึ่งศึกษาถึงการควบคุมตนเองหรือการมีวินัยในตนเองและพบว่าผู้ที่มี วินัยในตนเองสูงจะมีคุณลักษณะ ดังนี้คือ

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความวิตกกังวลน้อย
3. มีความอดทน
4. ประพฤติตนอย่างมีเหตุผล

สินีนาฏ สุทธจินดา (2543 : 20) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้มีวินัยในตนเองตาม คุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความตั้งใจจริง
4. สามารถควบคุมอารมณ์ได้
5. มีความอดทน
6. ตรงต่อเวลา
7. มีความรับผิดชอบ
8. มีความเป็นผู้นำ

จากคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่าคุณลักษณะ ของผู้มีวินัยในตนเองหมายถึงเมื่อบุคคลได้เกิดวินัยในตนเองขึ้นแล้วนั้นจะทำให้เกิดคุณลักษณะ และพฤติกรรมที่ดีเกิดขึ้นหลากหลายประการ เช่น มีระเบียบขึ้น ควบคุมตนเองได้ ยอมรับใน ความคิดของตนเองและผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวม ตรงเวลา มีเหตุผล เคารพในสิทธิของผู้อื่น ตั้งใจทำงาน มีความขยัน รู้จักรักสามัคคี ควบคุมอารมณ์ได้ดี ตัดสินปัญหาได้และรักษา

กฎระเบียบของสังคม สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาการมีวินัยในตนเอง ในด้าน ความรับผิดชอบ ความตั้งใจ ความอดทน ความเป็นผู้นำ ความซื่อสัตย์ และการตรงต่อเวลา

การเสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง

ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ (2539 : 16) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างวินัยว่า ถ้าต้องการที่จะปลูกฝังหรือส่งเสริมระเบียบวินัยให้คนทั่วไป ควรจะเริ่มต้นด้วยการจัดแบ่งประเภทพฤติกรรมของบุคคลก่อนว่า ใครจัดอยู่ในกลุ่มไหน แล้วดำเนินการที่จะควบคุม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือปลูกฝังพฤติกรรมที่ต้องการให้เหมาะสมตามลักษณะของพฤติกรรมของบุคคลนั้น ดังที่โรเคได้แบ่งลักษณะของพฤติกรรมของคนในสังคมได้ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติหรือพฤติกรรมตามความเคยชิน มีลักษณะที่ผู้กระทำมิต้องหยุดคิดหรือตัดสินใจก่อน ด้วยเพราะนำประสบการณ์เดิมที่เคยเกิดขึ้นบ่อยๆ ครั้ง หรือซ้ำๆ จนกลายเป็นไปโดยอัตโนมัติ เช่นการต่อแถวเข้าคิว การกระทำตามกฎหมาย การทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในบริเวณที่จัดเตรียมไว้ให้เป็นที่ เป็นทาง โดยสรุปผู้ที่กระทำพฤติกรรมตามความเคยชินจะสามารถแสดงพฤติกรรมดังกล่าวโดยอัตโนมัติ แม้แต่ที่กำลังใจจดจ่อกับการทำงานหรือทำสิ่งใดๆ อยู่ก็ตาม

2. พฤติกรรมที่ต้องตัดสินใจ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนอกเหนือไปจากพฤติกรรมที่เป็นไปโดยอัตโนมัติหรือตามความเคยชิน พฤติกรรมของคนโดยส่วนใหญ่จึงเป็นพฤติกรรมที่ต้องให้ความสนใจและเลือกหรือตัดสินใจว่าจะทำอย่างไร ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมก็จะต้องมีการตัดสินใจ การแบ่งออกของพฤติกรรมที่ต้องตัดสินใจจึงแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้

- 2.1 พฤติกรรมตามหลักของสถาบันที่เกี่ยวข้องคือ การที่บุคคลตัดสินใจทำตามหลักการหรือค่านิยม ตลอดจนกฎเกณฑ์ของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันอื่นๆ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวแต่ละสถาบันได้แยกแยะหรือมีทิศทางไว้ชัดเจนและว่าถูกผิด เหมาะหรือไม่อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น การฆ่าผู้อื่น ในสถาบันสงฆ์ถือได้ว่าเป็นการทำผิดศีลธรรมหรือเป็นการผิดวินัยสงฆ์ แต่สำหรับทหารในยามออกศึกสงคราม การฆ่าศัตรูถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง แต่ในกรณีตรงกันข้ามหากทหารที่ไปออกรบไม่ฆ่าศัตรู จะถือว่าเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเป็นการทำผิดวินัย อันจะนำไปสู่การลงโทษทางวินัย หรือในกรณีสถาบันทางธุรกิจ การค้ากำไรจะถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และการค้าที่ไม่ได้มุ่งกำไรจะถือว่าเป็นสิ่งที่ผิด แต่พฤติกรรมเดียวกันนี้เมื่อนำไปใช้ในสถาบันอื่น เช่น สถาบันการศึกษาหรือการแพทย์ จะถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ผิดไม่สมควรจะประพฤติ

2.2 พฤติกรรมที่ยังไม่มีทิศทางแน่นอน เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีหลักการแน่นอนที่จะมาตัดสินว่า พฤติกรรมแบบไหนเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิดอย่างไร ดังนั้น จึงเป็นเรื่องของความคิดเห็น ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไป จึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมที่ยังไม่มีทิศทางแน่นอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์และองค์ประกอบต่างๆ ที่แวดล้อมอยู่ในขณะนั้นเป็นส่วนใหญ่

จากแนวคิดของโรเคก ทำให้ทราบว่า พฤติกรรมของคนในสังคมมีความแตกต่างกัน ดังนั้น หากต้องการที่จะควบคุม เปลี่ยนแปลงหรือปลูกฝังพฤติกรรมของบุคคล อาทิเช่น การปลูกฝังวินัยในเรื่องต่างๆ สิ่งแรกที่ต้องกระทำคือ พิจารณาก่อนว่า พฤติกรรมของผู้ที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลง และปลูกฝังสิ่งที่ดีให้แทนมีลักษณะพฤติกรรมเป็นอย่างไร จากนั้นจึงใช้วิธีการที่จะเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับลักษณะพฤติกรรมนั้นๆ จึงจะได้ผลดีที่สุด

ในกรณีของพฤติกรรมตามความเคยชินหรือตามอัตโนมัติที่ไม่ดี หรือขาดความเป็นระเบียบวินัย เป็นพฤติกรรมที่ไม่ต้องใช้ความพยายามใดๆ ในการกระทำ แต่การเลิกพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยากมาก ดังนั้นการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเลิกความเคยชินหรือนิสัยที่ขาดความมีระเบียบวินัย จากนั้นพยายามที่จะสร้างความเคยชินอันใหม่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นมาแทนที่ แต่ความพยายามดังกล่าวต้องใช้ความตั้งใจและกำลังใจที่แข็งแกร่งและแน่วแน่ ตัวอย่างเช่น ผู้ที่มักฝ่าฝืนกฎจราจรจนกลายเป็นความเคยชิน หากต้องการที่จะเปลี่ยนนิสัยเช่นนี้เสียใหม่ บุคคลผู้นั้นจะต้องมีความตั้งใจรู้ตัวเองว่า กำลังทำอะไร หรือคือต้องใส่ใจการกระทำของตนให้มากขึ้น จากนั้นหากกำลังจะทำตามความเคยชินเก่าๆ จะต้องขัดจังหวะตนเองหรือพยายามยับยั้งตนเองไม่ให้กระทำพฤติกรรมตามความเคยชินนั้นๆ อีก

ส่วนกรณีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าตามหลักการของสถาบันที่เกี่ยวข้อง ในกรณีนี้การที่จะยกเลิกความเคยชินดั้งเดิมอันเป็นผลสืบเนื่องจากการทำตามค่านิยมหรือกฎเกณฑ์ของสถาบัน และสร้างความเคยชินใหม่ขึ้นมาเป็นเรื่องที่ทำได้ยากมาก เพราะตราบใดที่บุคคลนั้นๆ ยังมีความเชื่อมั่นว่า พฤติกรรมของตนเป็นสิ่งที่ถูกต้องความรู้สึกที่อยากจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนจะไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นจึงต้องใช้วิธีการพยายามที่จะชักจูงให้บุคคลนั้นเห็นว่า สิ่งที่ตนเองนำมาตัดสินความถูกผิดนั้น เป็นการตัดสินที่บกพร่องจะนำมาใช้อีกไม่ได้ ซึ่งส่วนหนึ่งของความบกพร่องดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการตีความหมายขององค์ประกอบของสถานการณ์นั้นผิดไป หรือนำหลักการนั้นมาใช้ผิด หรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์

หรือในกรณีพฤติกรรมที่ยังไม่มีทิศทางแน่นอน เป็นพฤติกรรมที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และองค์ประกอบที่แวดล้อมอยู่ในขณะนั้นส่วนใหญ่ การที่จะควบคุมพฤติกรรมประเภทนี้จะทำได้ง่ายกว่า 2 ประเภทแรกมาก ทั้งนี้เพราะบุคคลจะยังมีได้มีทั้งความเคยชินและหลักการถูกผิดมาชี้นำ ดังนั้นการใช้วิธีการโฆษณา การชักจูงจิตใจด้วยวิธีการต่างๆ การให้การศึกษา และการให้ข้อมูล

ตลอดจนชี้แนะให้บุคคลตระหนักถึงผลที่จะตามมาจากการแสดงพฤติกรรมของตน หรือการออกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอื่นๆ จะเป็นวิธีการที่ได้ผลเป็นอย่างดี ดังนั้น การปลูกฝังวินัยในบุคคลกลุ่มนี้จะทำได้ง่ายที่สุด

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปว่า หากต้องการที่จะปลูกฝังความมีวินัยในตนเอง ควรที่จะเริ่มต้นในวัยเด็ก เพราะพฤติกรรมในช่วงวัยนี้จะจัดอยู่ในประเภทพฤติกรรมที่ยังไม่มีทิศทางที่แน่นอน ซึ่งการแสดงพฤติกรรมจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และองค์ประกอบที่แวดล้อม ดังนั้นจึงง่ายต่อการปลูกฝังความมีวินัย และกระบวนการที่เหมาะสม และได้ผลดีที่สุดคือการถ่ายทอดทางสังคม (ฉันทนา ภาคบังข และคณะ. 2539 : 16 ; อ้างอิงจาก Broom, Selznick and Darroch. 1981)

เมื่อทราบถึงลักษณะพฤติกรรมของแต่ละบุคคลว่าจะจัดอยู่ในประเภทใด จากนั้นจึงเริ่มเสริมสร้างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ทั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยในตนเองไว้ดังต่อไปนี้

พล แสงสว่าง (2536 : 14 – 16) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างระบบการสร้างวินัยในตนเองที่ดีไม่ควรมุ่งเน้นที่การลงโทษ อันเป็นวิถีทางที่จะส่งผลกระทบในทางลบเสียมากกว่า หากแต่การสร้างวินัยในตนเองที่ดีควรใช้แนวทางในการฝึกอบรมหรือให้ความรู้ ความเข้าใจมากกว่าโดยต้องทำความเข้าใจว่าเพราะเหตุใดจึงมีความต้องการและความจำเป็นขององค์กรในการที่ต้องการขอความร่วมมือจากสมาชิกในองค์กร ในส่วนของความมีวินัยเพื่อจะได้ไปสู่จุดหมายร่วมกัน โดยการเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองมี 4 แนวทางดังนี้

1. เรียนรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงวินัยขององค์กรที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ว่ามีแนวทางปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติอะไร อย่างไรบ้าง

2. สำนึกในหน้าที่ว่า จะต้องปฏิบัติตามแบบอย่างหรือต้องรักษาวินัยขององค์กร

3. ตระหนักถึงความสำคัญของวินัยว่า จะสร้างความเจริญ ความดีงามและความสำคัญให้แก่ทั้งตนเองและองค์กร

4. ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติในข้อห้ามอย่างเคร่งครัด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (ศรีพร มีล่อง. 2543 : 44 ; อ้างอิงจากกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2537 : 12) ได้แนะแนวทางในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

2. ให้โอกาสเด็กที่จะริเริ่มทำกิจกรรมอย่างอิสระ

3. สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

4. เปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันสร้างข้อตกลง

5. แสดงความชื่นชมเมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลง ให้กำลังใจและช่วยเหลือเด็กที่ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลง

6. ทบทวนสิ่งที่ได้กระทำ โดยการถามหรือกล่าวชมเชย

(พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2538 : 8 — 13) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีเสริมสร้างวินัยในตนเองไว้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การสร้างวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน เป็นการนำเอาธรรมชาติของมนุษย์มาเป็นเครื่องช่วย โดยสร้างวินัยให้เป็นไปตามธรรมชาติหรือสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ เพราะในการดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคลจะปฏิบัติตามความเคยชินเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้สาเหตุของความเคยชินเกิดจากความเป็นไปตามเหตุปัจจัยในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเมื่อมนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดสักครั้งหรือสองครั้ง จะมีแนวโน้มที่จะเคยชินและจะแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นซ้ำไปซ้ำมา พอมีความเคยชินก็จะยึดถือพฤติกรรมนั้นแล้วเกิดความพึงพอใจในพฤติกรรมที่เคยชิน ดังนั้นหากต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมย่อมยากขึ้นด้วย เพราะฉะนั้นจึงควรใช้วิธีการนำเอาความเคยชินของมนุษย์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ แต่ทั้งนี้การฝึกฝนความมีวินัยในตนเองต้องใช้ความสามารถอย่างมาก และจะต้องมีระบบการฝึกฝนที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งระบบการฝึกฝนเช่นนี้จะใช้ได้กับช่วงวัยเด็กทั้งนี้ด้วยเพราะวัยเด็กยังไม่มีพฤติกรรมอันเกิดจากความเคยชิน ดังนั้นการฝึกฝนวินัยในตนเองจึงควรที่จะทำเริ่มให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี อันมาจากแบบอย่างที่ดีของบิดา มารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูตลอดจนสังคมที่แวดล้อมตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่หรือสถานศึกษาที่เด็กศึกษาเล่าเรียนอยู่

2. การใช้วินัยที่ลงตัวแล้ว หรือก็คือ วัฒนธรรมมาช่วย เพราะวัฒนธรรมเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สร้างวินัยแบบพฤติกรรมเคยชิน ทั้งนี้เกิดจากการที่สมาชิกทุก ๆ คนในสังคมปฏิบัติตามโดยให้วินัยนั้นกลายเป็นวัฒนธรรมแล้ว สมาชิกใหม่ของสังคมที่เข้ามาสู่วัฒนธรรมดังกล่าวหรือเข้ามาสู่ชุมชนจะปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติดั้งเดิม เพราะวัฒนธรรมดังกล่าวหรือเข้ามาสู่ชุมชนจะปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติดั้งเดิม เพราะวัฒนธรรมเป็นกระบวนการถ่ายทอดตามความเคยชิน หรือนั่นคือ การทำให้วินัยกลายเป็นวิถีชีวิต

3. การสร้างวินัยให้ได้ผลด้วยระบบสัมพันธ์ขององค์รวม การฝึกวินัยจะได้ผลดีต้องอาศัยระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการด้วยกัน ซึ่งเป็นการนำองค์รวมมาประสานกันให้เป็นระบบองค์รวม อันหมายถึง หากต้องการที่จะฝึกฝนพัฒนามนุษย์หรือการศึกษาต้องใช้องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจและด้านปัญญา ทำงานประสานกันไป จึงทำให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ฉะนั้นสิ่งที่ฝึกจะกลายเป็นชีวิตจริงของผู้ที่ถูกฝึก ดังนั้นหากต้องการฝึกปฏิบัติอะไรสักอย่างหนึ่ง ต้องพิจารณาองค์รวมทั้ง 3 ด้านคือ

3.1 ด้านพฤติกรรม หากผู้ที่ถูกฝึกมีพฤติกรรมที่ดีด้วยความเคยชินถือว่าเป็นสิ่งที่ดี

3.2 ด้านจิตใจ หากผู้ที่ถูกฝึกมีความพึงพอใจหรือมีความสุขที่จะแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น พฤติกรรมดังกล่าวก็จะยิ่งมั่นคงมากขึ้น ดังนั้นทางด้านจิตใจ ต้องคอยดูว่าจะทำอย่างไร จึงจะให้ผู้ที่ถูกฝึกตั้งอยู่ในวินัยด้วยความสุขและมีความพึงพอใจ

3.3 ด้านปัญญา หากผู้ที่ถูกฝึกมีความรู้ความเข้าใจถึงเหตุผลและคุณประโยชน์ของการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งจะมาหนุนองค์ประกอบด้านจิตใจ อันจะทำให้เกิดความพึงพอใจและความสุขในการปฏิบัติพฤติกรรมเช่นนั้นมากขึ้นด้วย

โดยสรุปแล้วองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ต้องเสริมซึ่งกันและกัน เพราะถ้าจะเน้นแต่เพียงองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งจะกลายเป็นการบีบบังคับ ซึ่งผู้ถูกฝึกจะไม่มี ความพึงพอใจและจะแสดงพฤติกรรมด้วยความจำใจ ฉะนั้นจึงพร้อมที่จะละเมินแนวทางปฏิบัติได้

4. การสร้างวินัยโดยใช้ปัจจัยอื่นช่วยเสริม การมีวินัยจะทำให้เกิดความสุข ผู้ที่ถูกฝึกจะมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติตาม โดยการใช้ปัจจัยอื่นมาช่วยอีก เช่น ความเป็นกัลยาณมิตร อันประกอบด้วย ความรักและความศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งจะนำมาสู่การเกิดวินัย โดยความเป็นกัลยาณมิตรเป็นตัวเสริมในการสร้างวินัยจากพฤติกรรมที่เคยชินได้ โดยทำหน้าที่หนุนองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านคือ

1. เป็นต้นแบบที่ดีของพฤติกรรม (ศีล)
2. มีความรัก ทำให้เกิดความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง พร้อมทั้งศรัทธา และความสุข (จิตใจ)
3. กัลยาณมิตร รู้เหตุผล สามารถบอกได้ว่าทำอย่างนั้นแล้วมีผลอย่างไร ทำให้เด็กเข้าใจเหตุผลและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ (ปัญญา)

5. การสร้างวินัยด้วยแรงหนุนของสภาพจิตใจเป็นอีกวิธีการหนึ่ง ซึ่งนำเอาปัจจัยด้านจิตใจมาเป็นตัวนำ กล่าวคือ เป็นการตั้งอุดมคติในจิตใจ เพื่อให้มีความฝักใฝ่มุ่งมั่นอย่างรุนแรงในการที่จะไปถึงจุดหมายที่ได้ตั้งไว้ หรือเรียกว่า การเฝ้ามานะ แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อควรระวังตรงที่ความมานะในระดับต้น ๆ จะเป็นความภาคภูมิใจ แต่ถ้ารุนแรงเกินไปจะกลายเป็นการดูถูกบุคคลอื่น หรือเป็นการทำตนให้เข้าไปอยู่ในระบบการแข่งขัน ซึ่งมักจะแย่งชิงความเป็นใหญ่

6. การสร้างวินัยโดยใช้กฎเกณฑ์ข้อบังคับ ซึ่งเป็นการใช้กฎหมาย กฎเกณฑ์เข้ามาบังคับใช้ควบคุม โดยมีวิธีการลงโทษที่สามารถสร้างความมีวินัย แต่มิใช่เป็นวิธีการที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะไม่เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับหลักความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ ซึ่งมีหลักว่ามนุษย์ต้องได้รับการฝึกฝน การกดขี่หรือข้อบังคับมิใช่วิถีทางที่ถูกต้องเสมอไป เพราะการใช้อำนาจบังคับ

จะได้ผลต่อเมื่ออำนาจดังกล่าวยังคงอยู่ แต่ถ้าหากอำนาจนั้นหมดลงไป มนุษย์ก็พร้อมที่จะละเมิดวินัย ซึ่งจะยิ่งก่อให้เกิดความวุ่นวายและความเสียหาย แต่กระนั้นก็ตามการใช้กฎเกณฑ์ในบางกรณีอาจจะได้ผล หากกฎเกณฑ์ดังกล่าวนั้นมีอำนาจบีบบังคับมากเกินไป และมีระยะเวลาพอสมควร เพื่อที่จะให้บุคคลผ่านเข้าสู่ความเคยชิน กระทั่งบุคคลจะมีได้รู้สึกว่าเป็นตัวเอง กำลังตกอยู่ภายใต้อำนาจที่บังคับ ซึ่งจะกฎธรรมชาติตามวิธีที่ 1 คือ การสร้างวินัยด้วยการทำให้เป็นพฤติกรรมความเคยชิน ซึ่งมารับผิดชอบต่อการใช้อำนาจบีบบังคับ อันจะเป็นวิธีการที่ได้ผล แต่ทั้งนี้สิ่งที่ควรจะต้องพึงระลึก คือ ไม่ควรใช้วิธีการบีบบังคับและลงโทษ หากแต่ต้องฝึกฝนทางจิตใจให้ผู้ที่ถูกฝึกเกิดความรู้สึกว่าเป็นประโยชน์ ถ้าปฏิบัติตามกฎข้อบังคับนั้น ๆ ความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกที่ได้รับจากการฝึกฝนจะทำให้ผู้ที่ถูกฝึกเกิดความรู้สึกพอใจหรือความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม นั่นคือ เป็นการทำให้เข้าสู่ระบบการศึกษาที่แท้จริง อันประกอบด้วย พฤติกรรม สภาพจิตใจ และปัญญาเข้ามาประสานกัน

ส่วนเอกวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้รายละเอียดในการเสริมสร้างวินัยโดยเฉพาะวินัยในตนเอง ในสังคมประชาธิปไตย จะมีกระบวนการอยู่ 4 ประการ อันได้แก่ (กรมวิชาการ. 2541 : 71 – 74 อ้างอิงจากเอกวิทย์ ณ ถลาง)

1. การประสานการเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะให้มีความเป็นเอกภาพ อันได้แก่ พุทธิปัญญา (Cognitive Domain) คือ การใช้สติปัญญาในการทำความเข้าใจก่อนว่า วินัยคืออะไร และให้คำอธิบายที่ตรงกับระดับวุฒิภาวะหรือระดับความพร้อมของบุคคลในแต่ละวัย ทั้งนี้เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้ว บุคคลจะสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ ตลอดจนประเมินคุณค่าในสิ่งนั้น ๆ ขั้นตอนต่อมา คือ เรื่องจิตพิสัย (Affective Domain) หรือด้านอารมณ์ จิตใจ กล่าวคือ การสร้างสำนึกและพัฒนาคุณค่าในสิ่งที่ได้รับมาจากขั้นตอนที่ 1 ว่ามีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิต หากปราศจากสิ่งนั้นแล้ว ผลที่ตามมาคือ ความวุ่นวาย ความเสียหายต่อสังคมโดยส่วนรวม คุณค่าดังกล่าวนี้ต้องใช้วิธีการปลูกฝัง ซึ่งจะมีใช้การปลูกฝังแต่จากตำรา หากแต่ควรจะใช้วิธีการโน้มน้าวโดยผ่านการสร้างบรรยากาศให้บุคคลสำนึกในคุณค่าของเรื่องที่ตนรับรู้ จากนั้นจึงนำเอาคุณค่าดังกล่าวมาปรับใช้ในการจัดระบบและสร้างให้เป็นลักษณะนิสัยในที่สุด อนึ่งการสร้างสำนึกให้เกิดในบุคคลนั้น ควรที่จะใช้กระบวนการประสานเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สถานศึกษา สื่อมวลชน หรือองค์กรต่าง ๆ ในสังคม จากนั้นจึงนำมาสู่การเรียนรู้ขั้นสุดท้าย คือ ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หรือด้านการปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องลงมือปฏิบัติในการฝึกฝนความมีวินัย โดยต้องคำนึงถึงการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

2. การสร้างวินัยให้เป็นวัฒนธรรมของสถาบันหรือประชาคมคือ การสร้างความมีวินัยเพื่อประชาธิปไตย จำเป็นที่ต้องสร้างวัฒนธรรมของประชาคม (Corporate Culture) หรือของสถาบัน

ที่อยู่ร่วมกันให้สำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น ในแต่ละสถาบันวิชาชีพจะมีวัฒนธรรมของแต่ละสถาบัน วิชาชีพครู อาจารย์ วินัยที่ยิ่งใหญ่ คือ การทำตนให้เป็นที่เคารพนับถือของลูกศิษย์ หรือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ศุลกากร วินัยที่สำคัญ คือ ความสุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หรือผู้พิพากษา วินัยที่สำคัญ คือ ความยุติธรรม ไม่เห็นแก่อำภิสสินจ้าง ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ที่มีอิทธิพลซึ่งจะบีบบังคับให้เสียความเป็นธรรม ดังนั้นการเสริมสร้างความมีวินัยควรจะสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาว่า เป็นไปเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาจะมีได้มุ่งไปที่การสร้างความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ควรที่จะมุ่งที่ความประพฤติด้วย อีกทั้งทางครอบครัวหรือชุมชนที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ต้องมีบทบาทในการเกื้อกูลและส่งเสริมความมีวินัยและประชาธิปไตย โดยวัฒนธรรมที่สร้างต้องอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตยและความมีวินัย

3. การทบทวนวินัยที่สร้างขึ้นอยู่เสมอ เพื่อตรวจสอบว่า วินัยที่สร้างขึ้นมานั้นยังสามารถใช้ได้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์โลกหรือไม่ หากพบว่าวินัยดังกล่าวยังสามารถใช้ได้ก็ให้ดำเนินต่อไป แต่หากไม่สามารถจะนำมาใช้ได้ต่อไปต้องมีการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นเสียใหม่ ซึ่งต้องเป็นที่ยอมรับในประชาคม ในหมู่บ้านหรือในครอบครัว เพื่อให้สังคมมีเสถียรภาพโดยดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น และวินัยจึงจะมีความหมาย เพราะวินัยที่เกิดจากการใช้อำนาจชี้ขาดหรือการแสดงอำนาจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยอ้อมขาดเสถียรภาพและไม่ยั่งยืน แต่ถ้าวินัยที่ได้รับการทบทวนอยู่เสมอ มีการตรวจสอบและยอมรับนับถือ (Consensus) จากสมาชิกโดยส่วนรวมของประชาคม วินัยนั้นจะมีความยั่งยืน มีศักยภาพ มีพลังจากมวลชนและสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมแก่สภาวะการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ

4. การสร้างวินัยให้เป็นมติมหาชน เป็นสิ่งจำเป็นโดยต้องหาแนวทางให้สมาชิกในประชาคมยอมรับวินัยนั้นเพิ่มขึ้น และในที่สุดวินัยดังกล่าวจะกลายเป็นมติมหาชน ยกตัวอย่างเช่น ในอดีตการสูบบุหรี่ไม่ได้ถูกจำกัดให้อยู่แต่ในเพียงบริเวณที่ถูกจัดขึ้น แต่ในปัจจุบันกลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม คนส่วนใหญ่ของสังคมได้รู้ว่า บุหรี่เป็นพิษเป็นภัยต่อสุขภาพ มติมหาชนจึงไม่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ ดังนั้นคนสูบบุหรี่จึงกลายเป็นชนกลุ่มน้อย การสูบบุหรี่ไม่สามารถที่จะกระทำได้นอกเหนือไปจากบริเวณที่อนุญาต หากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษทางกฎหมายจากเหตุการณ์ดังกล่าวถือได้ว่า เป็นมติมหาชนที่ทุกคนภายใต้สังคมเดียวกันต้องให้ความเคารพ แม้ว่าแต่ละคนจะมีสิทธิเสรีภาพก็ตาม แต่การอ้างเสรีภาพที่รบกวนสิทธิของผู้อื่นส่วนใหญ่ให้เดือดร้อนรำคาญเป็นสิ่งที่สมควรปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง กรณีจึงถือว่า การสร้างวินัยควรต้องทำให้เป็นมติมหาชนที่ทุกคนยอมรับและพร้อมที่จะปฏิบัติตาม แต่ทั้งนี้ต้องใช้เวลาและความต่อเนื่องของการศึกษาอบรม สร้างมติมหาชนไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งกลายเป็นความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ว่าสิ่งไหนผิดหรือถูก และกลายเป็นวินัยในที่สุด

จากแนวทางในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ดังที่ได้นำเสนอมาข้างต้น จะพบว่าในแต่ละแนวทางจะมีความคิดพื้นฐานร่วมกันคือ หากต้องการที่จะปลูกฝังและส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ควรจะต้องเริ่มทำความเข้าใจกับผู้ที่จะถูกฝึกว่า ความมีวินัยในตนเองมีความสำคัญกับบุคคลนั้นเพียงใด และจะมีผลกระทบที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร ถ้าหากผู้ที่จะถูกฝึกปฏิบัติหรือมิได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว เมื่อทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของความมีวินัยในตนเองเป็นหน้าที่ที่พึงกระทำ และทำให้พฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความเคยชิน โดยแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะใช้วิธีการบังคับ เพราะผู้ที่ถูกฝึกจะปฏิบัติเช่นนั้นเพียงเมื่ออำนาจบังคับนั้นยังคงอยู่ แต่หากปราศจากอำนาจดังกล่าวการปฏิบัติตามจะถูกละเลย ดังนั้นจึงควรส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กและเยาวชนด้วยเหตุที่เป็นผู้ที่ยังไม่มีพฤติกรรมที่แน่นอนหรือมีความเคยชิน โดยควรใช้การส่งเสริมความมีวินัยในตนเองในลักษณะองค์รวม คือ การบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ปัญญา จิตใจ และพฤติกรรม ให้ได้รับการพัฒนาควบคู่พร้อมกันไป โดยมีควมมุ่งเน้นที่องค์ประกอบเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เพราะจะเป็นการเข้าข่ายในการใช้อำนาจบีบบังคับ และควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างสถาบันครอบครัวและสถาบันทางอื่น ๆ ด้วย โดยต้องทำให้พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง เป็นพฤติกรรมที่สามารถพบเห็นและปฏิบัติกันโดยทั่วไปในสังคม ทั้งนี้ ฉันทนา ภาคบงกช และคณะ (2536 : 16) ได้กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) เป็นแนวทางหรือกระบวนการที่เหมาะสมและได้ผลดีที่สุด ในการส่งเสริมความมีวินัย โดยกระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ (Life Long Process) แม้ว่าความมีวินัยในตนเอง มีความสำคัญและสมควรที่จะส่งเสริมในวัยเด็กและเยาวชน แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าบุคคลในวัยผู้ใหญ่จะไม่สามารถฝึกฝนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองได้ เพียงแต่อาจจะใช้ระยะเวลาบ้างตามสมควร เพราะต้องเข้าใจในบางวัฒนธรรมมีจารีตที่ยึดถือกันมาเป็นระยะเวลานาน ฉะนั้นจึงยังรากลึกในตัวบุคคลนั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้เวลาและพึงระลึกอยู่เสมอว่า มิควรใช้อำนาจในการบังคับ หากแต่ควรใช้ความรัก และความเข้าใจในการฝึกตามแนวทฤษฎีที่เรียกว่า *The Rabbit and the Carrot* ซึ่งแม้ว่าจะได้ผลที่ล่าช้า แต่ถ้าทำได้ผลแล้ว ผลนั้นก็จะอยู่คงทนตลอดไป (พล แสงสว่าง. 2536 : 17)

อนึ่งการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) หรือที่นักวิชาการบางท่านอาจใช้คำว่า การขัดเกลาทางสังคม (ณรงค์ เสียงประชา. 2538 : 159 และจำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. 2540 : 43) หรืออาจใช้คำว่า การอบรมให้เรียนรู้ระเบียบทางสังคม (อาณนท อภาภิรม. 2525 : 40 ; เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. 2540 : 83 และยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ. 2543 : 72) แม้ว่า จะใช้คำที่แตกต่างกัน แต่ความหมายของแต่ละคำต่างก็มีแนวความคิดร่วมกันโดยสรุปได้ว่าเป็น

กระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ตนเองได้พัฒนาไปสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง (สุพัตรา สุภาพ. 2539 : 38) ทั้งนี้บุคคลจะรับเอาความรู้ ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐานที่สังคมกำหนดเอาไว้ เพื่อคาดหวังที่จะให้สมาชิกใน สังคมปฏิบัติตาม (Vander. 1983 : 68) หรืออาจจะมองกระบวนการขัดเกลาทางสังคมได้ 2 นัย คือ ในแง่ทางด้านสังคมเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ส่วนในแง่ด้านปัจเจกบุคคลเป็น การพัฒนาบุคลิกลักษณะของบุคคล (Broom and Selznick. 1975 : 84)

โดยจุดมุ่งหมายประการแรกของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมคือ การบ่มเพาะ ปลุกฝัง พื้นฐานของระเบียบวินัยให้แก่สมาชิกของสังคม ซึ่งจะกระทำผ่านตัวแทนในการขัดเกลาทางสังคม (Agents of Socialization) ซึ่งก็คือ กลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมค่านิยมและ บรรทัดฐานทางสังคมให้แก่สมาชิก เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมแบ่งได้ 4 ประเภท (Conklin. 1987 : 91 – 92) อันได้แก่ ครอบครัว (Family) สถานศึกษา (The School) กลุ่มเพื่อน (The Peer Group) สื่อมวลชน (The Mass Media)

ซึ่งแต่ละสถาบันทางสังคมจะมีบทบาทต่อการเสริมสร้างวินัย ทั้งนี้สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ สถาบันศาสนา สถาบันอาชีพ สถาบันการเมือง ไว้เพิ่มเติมนอกเหนือจากสถาบันทางสังคมทั้ง 4 ดังกล่าวข้างต้น (สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537 : 8 - 10)

1. สถาบันครอบครัว

ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมขนาดเล็กที่สุดและสำคัญที่สุดในการหล่อหลอม บุคลิกภาพ และสร้างการเรียนรู้ระหว่างสมาชิก โดยเฉพาะสมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัวนั้น ถ้า ได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครองให้รู้จักกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนปฏิบัติมีความอดทนไม่ทำ อะไรตามความพอใจหรือตามความต้องการของตนตั้งแต่ในระยะแรก ๆ ของชีวิต ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีระเบียบในภายหน้า นอกจากนั้นการประพฤติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองหรือ ผู้อาวุโสภายในครอบครัว กรณีการมีวินัยบางประการยังทำให้สมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัวเกิดการ เรียนรู้ยอมรับปฏิบัติตามได้ง่ายขึ้น

2. สถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับและประเภทการศึกษาใดก็ตาม นอกจาก จะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรงแล้ว การสั่งสอนอบรมจากครู อิทธิพลจาก กลุ่มเพื่อน ตลอดจนตัวแบบทางพฤติกรรมภายในสถานศึกษาที่ผู้เรียนเลือกยอมรับเป็น แบบอย่างหลายกรณีเหล่านี้รวมกัน จะมีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยของผู้เรียน

3. สถาบันศาสนา

หลักธรรมคำสอนจากศาสนาต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาต่างมุ่งสอนให้บุคคลมีความประพฤติปฏิบัติที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างสงบสันติสุข การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งยอมรับเข้าถึงหลักธรรมคำสอนในศาสนาอื่น ๆ อย่างแท้จริง จะพบว่าบุคคลดังกล่าวย่อมมีวินัยในตนเอง ด้วยเหตุนี้สถาบันศาสนาจึงมีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยของบุคคลทั่วไปในสังคมไทยด้วยเช่นกัน

4. สถาบันอาชีพ

การเข้าสู่อาชีพใด ๆ ของบุคคลย่อมมีกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนปฏิบัติสำหรับกลุ่มอาชีพนั่น ๆ โดยเฉพาะซึ่งกฎเกณฑ์ระเบียบดังกล่าวนี้ จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ปรับตัวอยู่ในกลุ่มอาชีพดังกล่าวได้ในที่สุด ดังนั้นสถาบันอาชีพแต่ละอาชีพจึงมีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยให้กับผู้ประกอบการอาชีวดังกล่าว

5. สถาบันการเมือง

สถาบันการเมืองที่หมายถึง คณะรัฐบาลและพรรคการเมือง มีส่วนสำคัญในฐานะเป็นองค์กรกำหนดนโยบาย แนวทางการบริหารประเทศตลอดจนการควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของข้าราชการประจำให้ตอบสนองนโยบายรัฐบาล ดังนั้นการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยของคนในชาติ จึงเป็นสิ่งที่สถาบันการเมืองควรเข้ามามีบทบาท โดยการนำมากำหนดเป็นแนวทางนโยบายการดำเนินงานทางการเมืองของพรรคการเมืองหนึ่ง ๆ นอกจากนี้สำหรับตัวพรรคการเมืองยังสามารถช่วยเสริมสร้างวินัยให้กับสมาชิกพรรคได้โดยตรงด้วยการกำหนดเป็นระเบียบของพรรค ในท้ายที่สุดพฤติกรรมตัวแบบของนักการเมืองที่มีการรักษาวินัยอย่างจริงจัง จะช่วยให้ประชาชนทั่ว ๆ ไปในสังคมไทยยอมรับปฏิบัติตามได้เช่นกัน

6. สถาบันสื่อสารมวลชน

สื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างวินัยให้กับคนในสังคม โดยกระบวนการให้การศึกษายังไม่เป็นระบบ ซึ่งอาศัยสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการมีวินัยหรือไม่มีวินัยของคนให้ปรากฏรับรู้โดยกว้างต่อไป ทั้งนี้ข่าวสารข้อมูลดังกล่าวย่อมทำให้บุคคลเรียนรู้ที่จะมีระเบียบวินัยหรืออาจจะไม่มีระเบียบวินัยได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นเรียนรู้ที่จะเลือกปฏิบัติอย่างไร ดังนั้นสถาบันสื่อสารมวลชนจึงควรตระหนักในความสำคัญดังกล่าว

2. ปัจจัยบางประการที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง

พฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองจะเริ่มพัฒนามาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งโตด้วยการอบรมดูแลสั่งสอนปลูกฝังค่านิยมอันดีงามให้เด็กได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

นอกจากนั้นธรรมชาติและประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับจะเห็นว่ามีปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนต่อการประพฤติปฏิบัติด้านวินัยในตนเอง ดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

กู๊ด (Good. 1959 : 7) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการแสดงออกซึ่งความรู้ และทักษะที่ได้เรียนรู้ไป

ฮูเซ็น และ ที โปสเทิลเวิร์ท (Husen,Tousten.and Post lethwaite. 1985 : 35) ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่าเป็นผลสะท้อนของความรอบรู้ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ทักษะและความรู้กำลังพัฒนา

มาริษา นาคทัปที (2541 : 28) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถที่ผู้เรียนได้รับหลังจากการเรียนรู้วิชานั้นๆ แล้ว ซึ่งจะทราบว่าปริมาณมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาได้จากคะแนนผลสอบแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือได้จากการสังเกตพฤติกรรมและสำเร็จด้านอื่นๆ ประกอบ

ลออ อางนันทน์ (2542 : 8) ได้กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนในการตอบแบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สิ่งแวดล้อมทางสังคม ด้านความรู้ ด้านความเข้าใจ ด้านการวิเคราะห์

2.2 ความรับผิดชอบ

สำเนียง ศิลป์ประกอบ (2540 : 9) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนที่ดีด้วยการแสดงออกในลักษณะของการรู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่การศึกษาเล่าเรียน ขยันหมั่นเพียรเข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามค้นคว้า และซักถามจากสมาชิกในกลุ่มหรือครูผู้สอนด้วยความสนใจ เอาใจใส่ในการแก้ไขข้อบกพร่องและผิดพลาดด้วยความเต็มใจ แม้จะถูกตำหนิและแก้ไขหลายครั้ง

ปรียา ชัยนิยม (2542 : 9) กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียร และความละเอียด รอบคอบ ตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคม เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ โดยมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

จันทรา พวงยอด (2543: 3) กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน การปฏิบัติตนในการเรียนและการยอมรับผลการกระทำของตนเอง

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่สำคัญยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีระเบียบวินัยและสงบสุข การที่สังคมขาดความระเบียบวินัยอาจกล่าวได้ว่าเกิดจากบุคคลขาดคุณสมบัติหลายประการ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความขยันอดทน ความซื่อสัตย์ ความสม่ำเสมอ การพึ่งตนเอง ฯลฯ

ดังนั้นความรับผิดชอบจึงเป็นปัจจัยที่จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 มีวัตถุประสงค์ระบุไว้ข้อหนึ่งว่า มุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ ความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงความรับผิดชอบแล้ว อาจกล่าวได้ว่าหากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลดีต่อไปนี้

1. คนมีความรับผิดชอบย่อมจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. คนมีความรับผิดชอบย่อมได้รับการสรรเสริญและเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานโดยไม่ต้องให้บุคคลอื่นบังคับ
4. ไม่เป็นต้นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนรวม
5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุขเรียบร้อยแก่สังคม

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกฝนอบรมตั้งแต่วัยเด็กและพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมในทางที่ถูกที่ควรให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาและค่อย ๆ ปลุกฝังความรับผิดชอบให้ เพราะนอกเหนือจากการมีวินัยและความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เองแล้วเด็กยังเรียนรู้ความรับผิดชอบจากวัฒนธรรมโดยอาศัยการสั่งสอนจากบุคคลแวดล้อมลักษณะเช่นนี้เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ความรับผิดชอบไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิดแต่เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และได้รับการอบรมโดยตรง กล่าวคือ ถ้าฝึกอบรมเป็นไปในทางที่ใช้เวลานานเกินไป ความรับผิดชอบของเด็กจะตึงไปด้วย ความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดจากการกระทำผิดจะขัดขวางการพัฒนาของเด็ก และในทางกลับกันถ้าขาดการอบรมหรือฝึกฝนให้เด็กมีความรับผิดชอบ เด็กจะบกพร่องวินัยในตนเอง

2.3 ความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำ การออกความเห็นใน

การทำงานใด ๆ ด้วยความมั่นใจ ไม่มีความลังเลหรือหวั่นวิตกในความสามารถของตนการที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองแล้วจะไม่เฉยเมยต่อสภาวะการณ์ต่าง ๆ ในสังคมของตนเองแต่จะเข้าไปมีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้อง ดังนั้นความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้ทุกคนกล้าแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นและการกระทำในทุก ๆ สิ่งเกี่ยวกับชีวิตตนและความอยู่รอดของสังคม

ความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นกับเด็กที่ประสบผลสำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอบุคคลยิ่งประสบความสำเร็จมากเท่าไรย่อมทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำคัญในหน้าที่ของพลเมืองหรือผู้รู้จักหน้าที่และระเบียบวินัยของตนเองและสังคม คือ ความเชื่อมั่นในตนเอง ในการส่งเสริมความเชื่อมั่นเพื่อให้เกิดกับเด็กต้องอาศัยการเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่น รวมทั้งให้โอกาสเด็กได้ฝึกฝนสิ่งต่าง ๆ และยอมรับในความสามารถของเด็กโดยไม่เปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น

ดังนั้นการที่บุคคลจะมีวินัยในตนเองได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันและมีอิทธิพลต่อการควบคุมตนเองหรือวินัยในตนเอง โดยเฉพาะบุคคลที่มีความเชื่อมั่นจากภายในตนเองสูงจะมีความสามารถควบคุมตนเองมากกว่าบุคคลที่มีความเชื่อมั่นจากภายนอกซึ่งต้องอาศัยแรงเสริมจึงจะแสดงพฤติกรรม (Rundora 1986 : 348, Rotter 1985 : 180, กรุณา กิจขยัน 2517) ต่อมาสมาคมการศึกษาแห่งอเมริกา (Child Study Association of America, 1952 : 132 – 135) ศึกษาพบว่า จุดมุ่งหมายของวินัย คือ เพื่อการระงับหรือควบคุมความโกรธความรู้สึกต่ำต้อย ความรู้สึกที่ตัวเองมีความผิดอยู่ตลอดเวลา และมีความกลัวต่าง ๆ เพราะความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การลดหรือขจัดความรู้สึกดังกล่าวให้หมดไป จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองขึ้นได้

2.4 ความอดทน

ความอดทน คือ ความเข้มแข็ง ความหนักแน่นของจิตใจในการควบคุมอารมณ์จิตใจ และร่างกายให้สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้

การที่บุคคลจะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ต้องอาศัยการฝึกฝนความเพียรพยายามและที่สำคัญต้องมีความอดทนในสิ่งที่ตนเองรับผิดชอบเพื่องานสิ่งนั้นจะได้สำเร็จลุล่วง การฝึกความอดทนมีหลายอย่าง เช่น อดทนต่อความลำบาก อดทนต่อความทุกข์ อดทนต่อความเจ็บใจ อดทนต่ออำนาจกิเลส อดทนต่ออำนาจกิเลส ฯลฯ

การที่คนเราจะมียุติธรรมวินัยได้ต้องอาศัยความอดทนในตัวเองจึงจะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 ที่มุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย ความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2520 : 12)

ดังนั้น ความอดทนจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุคคลเกิดวินัยขึ้น เช่น การเข้าแถวซื้ออาหาร อดทนในการทำงานต่าง ๆ อดทนและทำตามกฎของบ้านเมือง

จากการศึกษาความอดทน กับวินัยในตนเองจึงมีส่วนสัมพันธ์กัน แต่มีการกล่าวถึงลักษณะบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ และความอดทนเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง เช่น วิกกินส์และคณะ (Wiggins.and others 1971 : 289) ได้อ้างถึงการศึกษาของกอฟ (Gough) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวินัยในตนเอง พบว่าผู้ที่มิวินัยในตนเองสูงจะมีความรับผิดชอบสูง มีความวิตกกังวลต่ำ มีความอดทนมีเหตุผลของตนเอง มีความยืดหยุ่นในความคิดและพฤติกรรมทางสังคม

2.5 สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

ซิคเคอริง (Chickerring. 1969 : 94) กล่าวว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การที่บุคคลมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น และการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาตนเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ชัยพร วิชชาวุธ (2530 : 69) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ได้ตอบระหว่างบุคคล มนุษย์อยู่เป็นสังคม การกระทำของมนุษย์แต่ละคนจึงสัมพันธ์กับการกระทำของคนอื่น ๆ ในสังคม เกิดขึ้นทันทีเมื่อกระทำของคนหนึ่งมีผลกระทบต่อผลกรรมที่อีกคนหนึ่งจะได้รับ

ปรานี พรณวิเชียร (2534 : 76 — 78) กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติตนกับเพื่อน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันควรปฏิบัติดังนี้

1. ให้เวลาสำหรับเพื่อน
2. เก็บข้อมูลเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเพื่อนไว้
3. ยอมเสี่ยงที่จะให้รู้จักธาตุแท้
4. เก็บอคติต่าง ๆ ไว้ในใจ
5. อย่าจดจำในสิ่งที่ให้ไป
6. เปิดโอกาสให้เพื่อนได้แสดงน้ำใจบ้าง
7. ฝึกเป็นคนมีอารมณ์ขันกับเพื่อน
8. จุดมิตรภาพเก่า ๆ กับเพื่อนให้กลับคืนมา

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นิสิตและเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ ความช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใย ใกล้เคียงสนิทสนมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อน การปฏิบัติตนกับเพื่อนนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในวัยรุ่น เพราะตัววัยรุ่นปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี

ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แต่ถ้าหากว่าวัยรุ่นคนใดประพฤติปฏิบัติกับเพื่อนอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับตนเอง เช่น มีความรู้สึกต่อต้านตนเองในทางที่ไม่ดี เข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ ไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

2.6 อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและแบนดูรา (Bandura. 1986) กล่าวว่า พฤติกรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในบุคคลซึ่งไม่เคยปฏิบัติเช่นนั้นมาก่อนเลย บางครั้งไม่สามารถอธิบายได้โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ แต่สามารถอธิบายได้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นกระบวนการเรียนรู้เกิดจากการได้เห็นแบบอย่างและอิทธิพลของรางวัลที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การเป็นตัวแบบและการเสริมแรงเป็นเทคนิคในกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) ในการสร้างพฤติกรรมที่ต้องทำให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

การมีตัวแบบ (Modeling) หมายถึง กระบวนการทำให้เหมือนทางจิต คือได้รวมเอากระบวนการทางจิตวิทยาในการรับข่าวสาร เก็บจำข่าวสาร กระทำและการจูงใจเข้าไว้ซึ่ง อิทธิพลของการมีตัวแบบมีผลกระทบทางจิตกว้างขวางกว่าการเลียนแบบ ส่วนการเลียนแบบ (Imitation) หมายความว่า การทำพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Bandura. 1986 : 48 – 49)

การมีตัวแบบสามารถผ่านสื่อได้ 4 ประเภท ได้แก่ (Bandura. 1986 : 70 – 72)

1. การมีตัวแบบทางพฤติกรรม (behavioral modeling) หมายถึง การมีตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมให้บุคคลเห็น เช่น พ่อสูบบุหรี่ให้ลูกเห็น ครูทิ้งขยะลงถังขยะให้นักเรียนเห็น เป็นต้น แบนดูราเห็นว่าการมีตัวแบบทางพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการสอนพฤติกรรมใหม่มาก ส่วนมากจะเกิดขึ้นโดยตัวแบบไม่ได้ตั้งใจจะแสดงให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้สังเกตโดยตรง

2. การมีตัวแบบทางวาจา (Verbal Modeling) หมายถึง การมีตัวแบบที่พูดบอกหรือเขียนบอกว่าจะทำอะไรได้อย่างไร มนุษย์สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้มากมายจากการฟัง การพูดบอกของผู้อื่น หรือจากการอ่านสิ่งที่ผู้อื่นเขียนขึ้น เช่น การประกอบอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การศึกษาวิชาต่าง ๆ จากหนังสือ การมีตัวแบบทางวาจานี้อาจใช้ประกอบกับการมีตัวแบบทางพฤติกรรม หรือตัวแบบสัญลักษณ์หรือตัวแบบสัมผัสร่วมด้วยได้

3. การมีตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic modeling) หมายถึง การมีตัวแบบภาพผ่านสื่อต่าง ๆ คือ วิทยุ โทรทัศน์ วิดิทัศน์ (Videotape) จานภาพ (Video Disk) ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์และหนังสือ นั้นนับวันจะมีอิทธิพลต่อมนุษย์มากขึ้น มนุษย์ทุกวัยเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมผ่านสื่อเหล่านี้ สิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ทงผมหรือกิริยาอาการที่แปลกใหม่และที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ

4. การมีตัวแบบสัมผัส (Kinesthetic modeling) ใช้ประโยชน์ได้มากกับการสอนให้คนหูหนวกและตาบอดฝึกพูด ผู้เรียนจะพยายามเลียนแบบเสียงครูโดยการสัมผัสริมฝีปากและคอของครูซึ่งเป็นตัวแบบให้กับนักเรียน ส่วนคนตาบอดหรือตาพิการแต่ฟังเสียงได้ยินก็สามารถเรียนการพูดได้จากการสัมผัสประกอบคำอธิบายด้วยวาจาจากครู

2.7 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

แมคเคลแลนด์ และคณะ (McClelland and Others. 1953 : 110 – 111) ได้ให้คำจำกัดความ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม หรือทำดีกว่าบุคคลอื่น พยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ เกิดความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อทำไม่สำเร็จหรือเมื่อประสบความล้มเหลว

เมอร์เรย์ (Murray. 1964 : 19) กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นความต้องการที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตของมนุษย์ที่จะเพียรพยายามทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นของนักเรียนที่จะทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุด หรือเป็นไปตามที่นักเรียนวางไว้ โดยนักเรียนได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อ

2.8 ลักษณะมุ่งอนาคต

นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ ดังนี้

มิสเชล (Mischel. 1974 : 287) ให้ความหมายว่า ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าผลที่ได้รับในปัจจุบัน จึงดำเนินการวางแผนเพื่อปฏิบัติ ต่อจากนั้นควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต ซึ่งการดำเนินการปฏิบัติตามแผนนี้เป็นระยะเวลานานกว่าจะบรรลุผล หรือจะต้องทำเป็นจำนวนหลายครั้งซึ่งเป็นการควบคุมตนเองให้ละเว้นการกระทำบางอย่างในระยะเวลานึง จนกระทั่งได้ผลตามต้องการ

ไรท์ (Wright. 1981 : 298) กล่าวถึง ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่ฝ่าฝืน

กฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย ซึ่งจะเห็นว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจัดว่าเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจักษ์ (2520 : 35) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า เป็นความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ยิ่งใหญ่ในอนาคตแทนการรับรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันที หรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบัน และอาจถือว่าเป็นลักษณะบุคคลิกภาพของบุคคลได้

นาตยา ปิณฑานนท์ (2526 : 21 – 23) กล่าวถึงความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต โดยสรุปว่า เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าจะส่งผลร้ายหรือผลดีแก่ตนเองและสังคมอย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไรจึงจะทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จรรยา สุวรรณทัต (2531 : 48) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า เป็นลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมมนุษย์ชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ไพโรจน์ โตเทศ (2531 : 21 – 22) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ฝึกให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคม ตลอดจนเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และให้รู้จักวางแผนล่วงหน้าได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคาดการณ์ไกลเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสีย ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองให้กระทำหรือเว้นการกระทำบางอย่างตามความต้องการของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาทั้งตนเอง และแก่ผู้อื่นในภายหลัง ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องเห็นความสำคัญของการวางแผน เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต

2.9 บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ

นักศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้ ดังนี้

กัทธรี (Guthrie. 1944 : 58) บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะนิสัยและระบบ
ลักษณะนิสัยที่มีความสำคัญต่อสังคม อันมีสภาพคงตัวและยากที่จะเปลี่ยนแปลง

กิลฟอร์ด (Guilford. 1959 : 5) บุคลิกภาพ หมายถึง แบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์
เฉพาะตัวของคุณลักษณะประจำตัวของบุคคลนั้น ๆ

แคทเทล (Cattell. 1970 : 2) ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่าเป็นผลรวมของ
พฤติกรรมทั้งหมดทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น

ปราณี เฉลิโม (2541 : 9) กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการ
บริหารงาน นำองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ ผู้นำที่มีความสามารถอาจจะมีผลทำให้
เปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กร สามารถชักจูงผู้ตามให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการ
ไปสู่จุดหมายได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้นำที่ไม่มีความสามารถย่อมจะเป็นผู้ทำลายขวัญของ
คนในองค์กร และจะเป็นผลทำให้การทำงานด้านต่างๆ ขาดประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวข้างต้น บุคลิกภาพเป็นผู้นำ หมายถึง บุคลิกภาพความสามารถของ
บุคคลในการควบคุมดูแล และโน้มน้าวให้ผู้อื่นมีความเคารพเชื่อถือ ศรัทธามีความเต็มใจที่จะ
กระทำตามในทางที่เหมาะสม

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ความหมายของการเรียนรู้ (Learning)

นักจิตวิทยาต่างก็ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะและธรรมชาติของการเรียนรู้
โดยเฉพาะคือนักจิตวิทยาการศึกษาหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “การเรียนรู้” ซึ่งจะ
ช่วยให้ผู้ที่ทำการศึกษในเรื่องนี้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนถูกต้อง ตลอดจนทราบถึงแนวคิดและ
ทัศนคติของนักจิตวิทยาทั้งหลายในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ จึงขอเสนอนิยามของการเรียนรู้ให้
ผู้อ่านได้พิจารณาดังต่อไปนี้ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524 : 1 – 2)

ครอว์และครอว์ (Crow and Crow. 1969 : 1) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับ
การเปลี่ยนแปลง (Change) การได้รับลักษณะนิสัย ความรู้ และทัศนคติทั้งหลาย” การเรียนรู้จึงทำ
ให้บุคคลมีการปรับตัวทั้งในด้านส่วนตัว และทางด้านสังคม แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
นับได้ว่าเป็นเรื่องของการเรียนรู้โดยตรง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ จึงนับว่าย่อมจะมีการเรียนรู้
เกิดขึ้นเสมอ ซึ่งถือว่าอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

เบอร์ตัน (Burton. 1963 : 7) ให้ความหมายว่า “การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงในตัว
บุคคลและเป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งจะ
ทำให้บุคคลได้สนองความต้องการของเขา และจะทำให้เขาสามารถต่อสู้กับสภาพแวดล้อมได้อย่าง
เหมาะสมต่อไป”

กรอนบาคท์ (Gronbach. 1963 : 7) ได้ให้ความเห็นว่า “การเรียนรู้จะแสดงให้เห็นได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งมีผลลัพธ์มาจากประสบการณ์”

สำหรับแฮร์ริสและชวามท์ (Harris and Schwam, 1961 : 1 – 2) ให้ความหมายว่า “การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการมีประสบการณ์” นอกจากนั้นทั้งสองคนยังได้แยกให้เห็นประเด็นที่สำคัญ ๓ ประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียน

1. การเรียนรู้ในฐานะเป็นผลผลิต (Learning as Product) โดยการเน้นให้เห็นความสำคัญของผลลัพธ์ด้านสุดท้าย นั่นคือ ผลของการเรียนรู้ (Outcome of Learning) ซึ่งได้รับการประสบการณ์

2. การเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Learning as Process) โดยที่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์ และกระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้หรือสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้จนกระทั่งทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

3. สิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ (Learning as Function) เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาสาเหตุที่สำคัญ ๆ ในการก่อให้เกิดการเรียนรู้ อาทิ แรงจูงใจ ความตั้งใจในการเรียนรู้ หรือการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งสิ้น

โรเจอร์ (Rogers, A., 1986 : 43) ในฐานะที่เป็นศาสตราจารย์ทางการศึกษาผู้ใหญ่จากประเทศอังกฤษ กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า มักจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำได้ นอกจากนั้นยังอธิบายเพิ่มเติมด้วยการเรียนรู้ในความหมายของการเปลี่ยนแปลงนั้น สามารถที่จะพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ คือ

3.1 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเป็นไปโดยอัตโนมัติ (Automatic) ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตามอริยาบดีย หรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นไปโดยที่ผู้เรียนอาจจะไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Learning)

3.2 เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตั้งใจ และต้องใช้ความพยายาม (Purpose and Effort) นั่นก็คือ ต้องมีการวางแผนในการเรียน การกำหนดขั้นตอนในการเรียนและผู้เรียนจะมีความรอบรู้เชี่ยวชาญหลังจากได้เรียนแล้ว

อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ที่กล่าวมาแล้วทั้ง 2 ลักษณะจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างถาวรด้วย (Permanent Changes)

สมบุญ ศัลยาชีวิน (2526 : 123). สรุปความหมายของการเรียนรู้ว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการที่ผู้เรียนปรับตัวเองเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายใน

กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงนี้ครอบคลุมถึงระบบการทำงานต่าง ๆ ของร่างกายทั้งด้าน
อารมณ์ ทัศนคติ การปรับตัวด้านสังคม

องค์ประกอบ 5 ประการของกระบวนการเรียนรู้

นักจิตวิทยาการศึกษาและนักจิตวิทยาการเรียนรู้ อาจจะเกิดความสงสัยว่าการเรียนรู้นั้น
จะสามารถให้ความหมายได้ในลักษณะเทอมเดียว (Single) ของกระบวนการหรือไม่ ซึ่งเกี่ยวกับ
เรื่องนี้ นักจิตวิทยาท่านหนึ่ง คือ แกงเย (Gange, 1971) ได้พยายามให้คำอธิบายเกี่ยวกับข้อ
คำถามนี้ในลักษณะขององค์ประกอบ 5 ประการในกระบวนการเรียนรู้ (Five Domains of the
Learning Process) ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้นั้นจะมีคุณลักษณะเฉพาะที่
สามารถปฏิบัติได้ในตัวเองด้วย (Praxis) องค์ประกอบดังกล่าวประกอบด้วย (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์,
2524 : 3 – 4)

1. ทักษะจากการฝึกหัด (Motor Skills) จะเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการฝึกภาคปฏิบัติ
 และได้ฝึกหัดกระทำอยู่เสมอ ๆ เช่น การฝึกหัดขับรถยนต์ เล่นเทนนิส
2. การเรียนรู้ทางด้านภาษา (Verbal Information) เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเกิดขึ้น
เนื่องจากได้รับข้อสนเทศ ข่าวสารและข้อมูล การจัดระบบข้อสนเทศ การรู้ความหมายและเข้าใจ
ภาษาที่ใช้ตลอดจนเนื้อหาสาระนั้น
3. ความสามารถทางด้านสติปัญญา (Intellectual Skills) หมายถึง การเรียนรู้ ซึ่งปรากฏ
ขึ้นได้โดยต้องมีความเข้าใจ และมีทักษะบางอย่างมาก่อน เช่น ในการคิดเลขเป็นจะต้องอาศัยการรู้
ความหมายของตัวเลข ค่าของจำนวน ก่อนที่จะนำตัวเลขเหล่านั้นมาบวก ลบ คูณ และหาร เป็นต้น
4. ยุทธศาสตร์ทางด้านสมอง (Cognitive Strategies) เป็นการเรียนรู้ที่ต้องการให้มีการ
กระทำซ้ำ (Repeat) ในบางโอกาส โดยเฉพาะในด้านการฝึกความจำ
5. การเรียนรู้และทัศนคติ (Attitude) การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติจะได้ผลดีที่สุด ก็
โดยการใช้ในลักษณะรูปแบบจำลองของบุคคล (Human Model) โดยอาศัยหุ่นรูปแบบจำลองเป็น
ตัวอย่างให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ด้วยการใช้แรงเสริมแบบทดแทน (Vicarious Reinforcement) ให้กับ
ผู้เรียนในเมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมบางอย่างตามต้องการ ตัวอย่าง การสอนคุณลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่
เด็ก ๆ ถ้าบอกให้เด็กรู้จักไหว้แสดงความเคารพผู้ใหญ่ เมื่อเด็กมีพฤติกรรมดังกล่าวนั้นแล้ว เราก็จะ
ให้รางวัลหรือแสดงความพอใจด้วยการชมเชย รวมทั้งการให้รางวัลอื่น ๆ เมื่อเด็กกระทำความดี
หรือกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งนี้ก็จะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีในพฤติกรรมนั้น ๆ

พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาส่วนใหญ่จะส่งผลกระทบ หรือมีอิทธิพลต่อรูปแบบการสอน
(Model of Teaching) ทั้งนี้เพราะว่าในการเรียนการสอนมักจะนิยมใช้การให้แรงเสริม

(Reinforcement) ให้มีรูปแบบของพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการและเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ทางการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ก็มีข้อจำกัดที่สำคัญก็คือ เกิดจากการทดลองกับสัตว์มากกว่าที่จะทำกับมนุษย์ (Human Beings) ซึ่งในการทดลองก็เน้นการให้สิ่งเร้าจากภายนอก หรืออาศัยวิธีการปรับพฤติกรรมที่ครูต้องการ โดยการให้รางวัล (Reward) ดังนั้น จึงควรจะได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานบางทฤษฎี เพื่อช่วยให้ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนของผู้ใหญ่ มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการเรียนรู้ต่อไป ผู้เขียนจะขอเสนอแนวคิดของจาร์วิส นักการศึกษาผู้ใหญ่จากประเทศอังกฤษได้กล่าวไว้

การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก (Trial and Error Learning)

ทฤษฎีนี้อาจจะนับได้ว่าเป็นทฤษฎีเบื้องต้นอันส่งผลกระทบไปสู่ทฤษฎีความต่อเนื่อง “Connectionism” นักจิตวิทยาผู้เสนอแนวความคิดนี้ ก็คือ ธอร์นไดค์ (Thorndike, 1928) ในการวิจัยซึ่งกระทำกับสัตว์ และได้รับผลสรุปที่เป็นประโยชน์ในการเรียนรู้เป็นหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ความพร้อม (Readiness) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่จะทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ และก่อให้เกิดผลดีในการเรียนรู้
2. การฝึกหัด (Exercise) การกระทำและปฏิบัติจริงของผู้เรียนจะเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง และเป็นการใช้กฎของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) ที่ต้องการให้มีการลงมือกระทำและปฏิบัติ
3. การรู้ผลลัพท์ (Effect) การรู้ผลของการกระทำที่ได้ปฏิบัติไปแล้วจะก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะจากการเรียนด้วยวิธีการลองผิดลองถูก

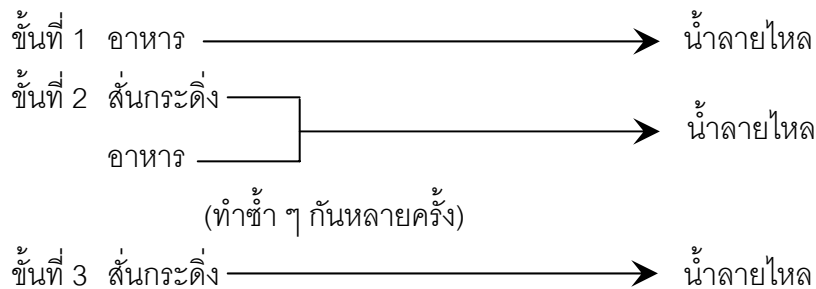
จากแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะในการเรียนการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ริเริ่มแนวคิดนี้คือ ธอร์นไดค์ ได้นำไปประยุกต์ใช้กับหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

การเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไข (Conditioning)

หลักการของทฤษฎีการเรียนรู้โดยอาศัยเงื่อนไขเริ่มจากค้นคว้าของพาฟลอฟ (Pavlov, 1927) นักสรีรวิทยาชาวรัสเซียเป็นบุคคลแรกที่ค้นคว้า โดยอาศัยสุนัขเป็นเครื่องมือในการทดลอง โดยทั่วไปแล้วสุนัขที่กำลังหิว เมื่อเห็นอาหารย่อมจะมีการน้ำลายไหล ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่ได้เกิดจากการวางเงื่อนไขใด ๆ (Unconditioned Response) หลังจากนั้น พาฟลอฟก็จะมีการวางเงื่อนไขโดยเมื่อให้อาหารทุกครั้งเขาจะสั่นกระดิ่งพร้อมกันไปด้วย เป็นจำนวนประมาณ 10 – 20 ครั้ง ต่อจากนั้นเขาก็สั่นกระดิ่งโดยไม่ให้อาหาร ปรากฏว่าสุนัขน้ำลายไหล ในกรณีเช่นนี้ กระดิ่งหรือสิ่งใดก็ตามที่นำมาแสดงพร้อมกันในขณะนั้น เราเรียกว่า เป็นสิ่งเร้าที่มีเงื่อนไข (Conditioned

Stimulus) พาฟลอฟได้สัมผัสกระดิ่งพร้อมกับให้อาหารสุนัขเช่นนี้อยู่หลายครั้ง จนกระทั่งสัมผัสกระดิ่ง โดยไม่มีอาหารเลย แต่สุนัขก็น้ำลายไหลได้ ซึ่งเขาก็สรุปว่าการตอบสนองของสุนัขเกิดจากการเรียนรู้หรือเกิดจากการวางเงื่อนไขนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากการที่สุนัขเรียนรู้การเชื่อมโยงระหว่างเสียงกระดิ่งกับอาหาร และหลักการนี้มีชื่อว่า “Theory of Classical Conditioning” (สมบุญ ศาลยาชีวิติน, 2526 : 126 -127)

จากการทดลองดังกล่าวสามารถจะสรุปขั้นตอนได้ดังนี้

นักจิตวิทยาอีกท่านหนึ่งที่ใช้หลักการวางเงื่อนไข คือ สกินเนอร์ (B.F. Skinner, 1940) ทฤษฎีของเขามีชื่อเรียกว่า “Operant Conditioning” หลักการเรียนรู้ของสกินเนอร์มีส่วนคล้ายกับของธอร์นไดค์ คือ เรื่องการใช้แรงเสริม (Reinforcement) แต่ของธอร์นไดค์ เน้นการรู้ผลจากการกระทำ สำหรับสกินเนอร์ใช้หลักการเชื่อมโยงระหว่างการตอบสนองกับการได้รับรางวัล โดยที่เขาได้ทำการทดลองกับหนู จับหนูที่กำลังหิวใส่กล่องที่เรียกว่า “Skinner Box” ภายในกล่องมีคัน ซึ่งถ้าหนูกดคันจะเกิดเสียงดัง “แก๊ง” (คือเงื่อนไขที่กำหนดไว้) ซึ่งก็จะมีอาหารหล่นลงมาให้หนูกิน นั่นคือ หนูก็จะเรียนรู้ในการสรุปความหมายเหมือนกัน (Generalization) และการจำแนกความแตกต่าง (Discrimination)

สกินเนอร์ได้ทำการทดลองต่อไปเกี่ยวกับหลักการใช้แรงเสริมอย่างสม่ำเสมอ หรือการใช้สลับกับการเว้นระยะเวลาบ้าง หลังจากการใช้อาหารเป็นเครื่องเสริมแรง หรือรางวัลแล้ว เขาได้ทำการทดลองใหม่โดยการใช้ไฟฟ้าช็อต เมื่อจับหนูใส่กรงมันก็จะวิ่งพล่านเพื่อหาทางออก หนูจะพ้นจากการถูกไฟฟ้าช็อตเมื่อกดถูกคัน จึงได้ข้อสรุปว่าการลงโทษหนูจะเรียนรู้ได้เร็ว และทำให้กลัวสิ่งแวดล้อมนั้น นอกจากนั้นเขายังได้ทดลองกับนกพิราบเพื่อจะสอบและตกแต่ง (Shaping) พฤติกรรมตามที่ต้องการ โดยการให้รางวัลเป็นเครื่องเสริมแรง เขาได้นำหลักการนี้มาฝึกสัตว์ในการเรียนกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยแนวคิดของการเรียนรู้แบบ Operant Conditioning ทั้งนี้ไม่ได้คำนึงถึงสิ่งเร้าดั้งเดิมเพราะเริ่มจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่คนและสัตว์แสดงออก แล้วเลือกให้รางวัลแก่พฤติกรรมที่ต้องการ หลักการเรียนรู้ในทฤษฎีที่สำคัญมีดังนี้ (สมบุญ ศาลยาชีวิติน, 2526 : 128 – 129)

1. ผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมหรือต้องมีการกระทำ (Moving Organism) อย่างใดอย่างหนึ่ง
2. มีแนวทางให้เลือกกระทำได้ (Alternatives)
3. อาศัยการให้แรงเสริม (Reinforcement) ต่าง ๆ สำหรับการกระทำในแต่ละแบบ ดังนั้น อินทรีย์จึงมักจะแสดงพฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงเป็นทางบวกอย่างสม่ำเสมอ

หลักการที่สำคัญในการเรียนรู้ของสกินเนอร์ คือ อาศัยการให้แรงเสริมกับการตอบสนองที่พึงประสงค์ ซึ่งบางครั้งก็มีชื่อเรียกว่า ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) จากแนวคิดนี้สกินเนอร์ได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างได้ผลดียิ่ง รวมทั้งได้นำไปเป็นแนวทางการเสริมบทเรียนสำเร็จหรือบทเรียนโปรแกรม

หลักการเรียนรู้ของกลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Theory)

เกิดจากการรวมตัวของนักจิตวิทยาชาวเยอรมัน มีบุคคลสำคัญในกลุ่มนี้คือ Wertheimer, Koffka และโคเลอร์ (Kohler. 1786 – 1941) โดยมีหลักการที่สำคัญว่าการเรียนรู้ของคนเรามักจะเกิดจากการมองเห็นปรากฏการณ์ในลักษณะเป็นภาพรวม (Totality) นอกจากนั้นโคเลอร์ยังได้พบด้วยว่า การเรียนรู้มักจะเกิดขึ้นในลักษณะของการหยั่งรู้โดยฉับพลัน (Insight Learning) ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการรับรู้ในความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ดังตัวอย่างในการทดลองของโคเลอร์

โคเลอร์ (1947) ได้ทำการทดลองกับลิงชิมแปนซี โดยลิงขังไว้ในกรงภายในกรงมีไม้ท่อนสั้นวางไว้ เพื่อให้ลิงใช้เชี่ยสิ่งต่าง ๆ ข้างนอกกรงมีท่อนไม้ยาวและมีกล้วยวางอยู่ด้วย แต่ลิงจะไม่สามารถเอื้อมถึงของทั้งสองสิ่งนี้ได้ ในตอนแรก ๆ ลิงก็พยายามใช้ไม้สั้นที่อยู่ในกรงเชี่ยแล้ว แต่มันก็เชี่ยไม่ถึง ซึ่งมันก็แสดงความโกรธและโยนไม้ทิ้ง หลังจากกลับไปนั่งพัก มันได้แลเห็นไม้สองอัน และกล้วยซึ่งวางอยู่ในแนวเดียวกัน มันจึงกระโดดลงขึ้นคว้าไม้สั้นนำไปเชี่ยไม้ยาว และคว้าไม้ยาวเชี่ยกล้วยต่อไป การเรียนรู้ของลิงดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการที่ลิงแลเห็นความสัมพันธ์ระหว่างของทั้ง 3 สิ่ง คือ ไม้สั้น ไม้ยาว และกล้วย (สมบุญ ศาลยาชีวิน, 2526 : 130)

ในการเรียนรู้ตามทฤษฎีเกสตัลท์นี้ ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งหลายโดยอาศัยประสบการณ์ และผู้เรียนมักจะรับรู้ต่อสิ่งเร้าในลักษณะเรียงลำดับไว้เป็นภาพรวม (Organized Wholes) มากกว่าที่จะรับรู้ต่อสิ่งเร้าเป็นส่วนย่อย ๆ (Knowles, 1978 : 23 -23) นอกจากนั้นแล้ว ผู้เรียนยังมีแนวโน้มในการลำดับสิ่งที่รับรู้โดยเป็นไปตามกฎ 4 ประการดังนี้ คือ

1. กฎความใกล้ชิด (The Law of Proximity) เนื่องจากสิ่งเร้าต่าง ๆ อาจจะมีลักษณะและรูปแบบใกล้เคียงกัน บุคคลจึงอาจจะรับรู้เป็นกลุ่มเป็นพวก ดังนั้นกฎเกณฑ์นี้จึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ได้สะดวกขึ้น

2. กฎความคล้ายคลึงกัน (The Law of Similarity and Familiarity) สิ่งเร้าหรือวัตถุที่บุคคลรับรู้ อาจจะมีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกันในด้านรูปร่าง ลักษณะ สี และขนาด ดังนั้น ในการรับรู้ ผู้เรียนอาจจัดเข้าไปอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้การจดจำทั้งในขณะนั้นหรือเก็บไว้เป็นความจำระยะยาว

3. กฎความสมบูรณ์หรือการปิด (The Law of Closure) ผู้เรียนจะพยายามมองจากภาพรวมของสิ่งนั้น (The Whole) และเขาจะเกิดความพึงพอใจในผลสำเร็จโดยเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ขาดหายไป หรือส่วนที่ก่อให้เกิดความไม่สมบูรณ์ ตลอดจนเกี่ยวกับข้อสนเทศที่ขาดหายไปด้วย

4. กฎการต่อเนื่อง (The Law of Continuation) การจัดลำดับการเรียนรู้ของบุคคลมีแนวโน้มที่จะอาศัยความต่อเนื่องของวัตถุหรือสิ่งเร้านั้น เช่น เส้นโค้งหลาย ๆ เส้นต่อเนื่องกัน จะให้ภาพเป็นวงกลม หรือจากด้านทั้งสี่ด้านของรูปสี่เหลี่ยมได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยา 3 กลุ่ม

เนื่องจากความคิดของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อในด้านกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน นอกจากนี้นักจิตวิทยาแต่ละคนมีฐานความคิดในทางทฤษฎีแตกต่างกัน ซึ่งผู้เขียนได้แยกแนวคิดทางทฤษฎีของนักจิตวิทยาออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้เป็นทฤษฎีเก่าที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และมีคุณค่าอย่างมากในการเรียนการสอนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) เป็นแนวคิดใหม่ที่ได้มีอิทธิพลค่อนข้างมากสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่และนักศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งนักพัฒนาชุมชนและสังคมในปัจจุบันนี้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงแนวคิดและหลักการดำเนินงานของนักจิตวิทยาทั้ง 3 กลุ่ม โดยละเอียดต่อไป

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

หลักการสำคัญที่นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมเชื่อถือ คือ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวโยงกันระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมกับการตอบสนอง (Response) อย่างไรก็ดี นักจิตวิทยาแต่ละคนจะเรียกชื่อทฤษฎีของตนเองแตกต่างกันออกไป โดยมีส่วนอธิบายปลีกย่อย และจุดเน้นที่แตกต่างกัน นักจิตวิทยาที่เป็นบุคคลสำคัญ ๆ ในกลุ่ม ได้แก่ พาฟลอฟ (Ivan Pavlov. 1849 – 1936) วัตสัน (John B. Watson. 1878 -1958) ธอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike. 1874 – 1949) และสกินเนอร์ B.R. Skinner, 1904)

สำหรับสกินเนอร์ เป็นผู้ที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงอย่างมากในด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ โดยวิธีการทดลองได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียนรู้ โดยการแสดงให้เห็นความสำคัญขององค์ประกอบการเรียนรู้ 2 ประการ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524 : 2 – 3)

1. วิธีการควบคุมพฤติกรรม (Control) ทั้งนี้เพราะว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยสภาพการณ์และเงื่อนไข (Condition) ที่เหมาะสม เพื่อช่วยในการควบคุมพฤติกรรมได้ผลดี เช่น การใช้กฎในการรู้ผลลัพท์ (Law of Effect) เป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเรียนรู้

2. วิธีการตกแต่งพฤติกรรม (Shaping) เป็นเทคนิคที่ต้องอาศัยการใช้แรงเสริม (Reinforcement) ควบคู่ไปด้วยในการตกแต่งพฤติกรรมที่เหมาะสม อันจะทำให้ได้รับผลของการเรียนรู้ตามที่เรามีความต้องการ

นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยม มีความเห็นสอดคล้องกันว่า “การเรียนรู้เป็นกระบวนการซึ่งพฤติกรรมถูกจัดการเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยวิธีการควบคุมและวิธีการตกแต่งร่วมกัน”

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism)

นักจิตวิทยาที่สำคัญของกลุ่มนี้ ได้แก่ โคเลอร์ (Kohler, 1786 – 1941) เลวิน (Kurt Lewin, 1890 – 1947) บรูเนอร์ (Jerome Bruner, 1915) และออสซูเบล (David Ausubel, 1918) นักจิตวิทยาดังกล่าวนี้นสนใจที่จะศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิด การรับรู้ของบุคคลในช่วงที่เขากำลังเรียนรู้ว่า ในการรับรู้มีการจัดระเบียบเรียงความรู้ ความจำหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาให้เป็นระบบระเบียบ หรือเป็นโครงสร้างเพื่อการพัฒนาด้านสมอง (Cognitive Development) สถิติปัญญา อย่างไร และได้นำเอาความรู้ความเข้าใจ ความจำที่เก็บไว้มากับการแก้ไขปัญหาใหม่อย่างไรบ้าง

ดังนั้น จุดสนใจของนักจิตวิทยากลุ่มพุทธินิยมจึงมิได้อยู่ที่สิ่งซึ่งสังเกตได้ หากแต่มุ่งไปยังกระบวนการคิดและยังให้ความสนใจกับความนึกคิด ความตั้งใจ (Intention) เป้าหมาย (Goal) ของบุคคล โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นต้องอาศัยทั้งสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียนประสานสัมพันธ์กัน คือ ส่วนหนึ่งต้องมาจากความต้องการ ความตั้งใจ เป้าหมายของผู้เรียน มิใช่มีความสำคัญขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมภายนอกอย่างเดียว นักจิตวิทยากลุ่มนี้เห็นว่า พวกพฤติกรรมนิยมให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกมากเกินไปจนผู้เรียนไม่มีบทบาทอะไรเลย (Passive) ทว่านักจิตวิทยากลุ่มนี้จะเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วม (Active) มากขึ้น โดยที่ผู้เรียนจะต้องมีความมุ่งหมายและกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นเป้าหมายของตัวเองไว้ (สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526 : 129 – 130)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)

นักจิตวิทยาที่สำคัญของกลุ่มมนุษยนิยม ได้แก่ มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) และ คาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อที่แตกต่างไปจากสองกลุ่มแรกอย่างมาก ก็คือ การให้ความสำคัญกับผู้เรียนโดยเน้นถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Humanness) ทั้งนี้มีความคิดที่ก้าวไกลออกไปว่าการเรียนรู้นั้นมีความสำคัญเกี่ยวพันกับตัวผู้เรียนเองอย่างมาก คือ ผู้เรียนจะต้องมีความรู้สึกพึงพอใจและความเจริญงอกงามในสิ่งที่เรียนรู้จะอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “บุคคลจะต้องเริ่มต้นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-initiated)” ถึงแม้ว่าบรรดาสิ่งเร้าทั้งหลายจะมาจากภายนอกก็ตาม แต่ว่าการค้นคว้าเพื่อความเข้าใจจะต้องเกิดจากตัวผู้เรียนเองเป็นสำคัญ รวมทั้งควรจะรู้ตัวตัวเองว่าได้บรรลุถึงความสามารถที่ตนเองต้องการ (Self Actualization) ตามแนวคิดของมาสโลว์หรือไม่ โดยสรุปแล้วหลักการที่สำคัญของมนุษยนิยมก็คือในการเรียนรู้อย่างไรจะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการด้วยตัวของเขาเอง และเขาจะสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

จอร์จ ราร์ต (Jourard, 1972) ได้เสนอแนะแนวความคิดของการเรียนรู้ในลักษณะ “การเรียนรู้ด้วยตนเอง” หรือ “การเรียนรู้โดยอิสระ” เนื่องจากการเรียนรู้ได้จาก “ตัวปัญหา” ฉะนั้นบุคคลจึงควรจะเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง (Learn by himself) เพราะว่าผู้เรียนย่อมทราบดีเกี่ยวกับเป้าหมายในการเรียน ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่มีความหมายสำหรับตัวเขา ผู้เรียนจึงควรจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะว่าผู้เรียนย่อมทราบความต้องการ (Need) ที่แท้จริงทราบถึงศักยภาพของตนเอง และร่วมรับผิดชอบที่จะทำให้การเรียนสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง จนอาจจะเกิดขึ้นเสมอ ๆ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตในที่สุด (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524 : 3)

ประโยชน์ของจิตวิทยาการเรียนรู้ในการสอนผู้ใหญ่

คุณค่าและประโยชน์ของจิตวิทยาการเรียนรู้มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่ออาชีพนักการศึกษาผู้ใหญ่ พัฒนาการหรือวิทยาการ ในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในส่วนที่จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ดังที่ อุนตา นพคุณ (2527 : 6 – 7) ได้สรุปไว้ในหนังสือ “การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” กล่าวถึงประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนหรือวิทยากรมีความรู้และความเข้าใจว่า การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร
2. ช่วยให้ผู้สอนหรือวิทยากรเข้าใจหลักปฏิบัติ หรือการปฏิบัติตัวในการจัดกิจกรรมของการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความเชื่อหรือทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตนเองเข้าใจและนิยมที่จะปฏิบัติ

3. ช่วยให้ผู้สอนหรือวิทยากรสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมและวิธีการเรียน การสอนได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญก็คือ ทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยให้วิทยากรสามารถคาดการณ์ได้ว่า ควรจะปฏิบัติการณ์อย่างไรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สำหรับการจัดระบบการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษายุคใหม่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน โนลส์ (สมบุญรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526 : 33 -36) ได้เสนอแนะให้ใช้กระบวนการ ประกอบด้วยงานตามลำดับขั้น ดังต่อไปนี้ คือ

1. การสร้างบรรยากาศเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงใจให้ผู้สนใจมาร่วมกิจกรรมในโครงการ โดยอาจแจ้งข่าวสารทางจดหมาย การออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ การจัดประชุมสัมมนาและการอบรมเพื่อแนะแนวการศึกษา

สำหรับการจัดสถานที่เรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ก็ควรจะเป็นที่ดึงดูดความสนใจ จัดอำนวยความสะดวกสบายเรื่องโต๊ะและที่นั่ง จัดวัสดุอุปกรณ์การศึกษา การจัดห้องเรียนให้อากาศถ่ายเทได้ มีแสงสว่างเพียงพอ เมื่อเริ่มรับนักศึกษาผู้ใหญ่เข้ามาสู่สถานศึกษาก็ควรมีการปฐมนิเทศให้การต้อนรับและแนะนำสมาชิก เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเอง

2. การจัดโครงสร้างองค์การเพื่อวางแผนการเรียนร่วมกัน

ควรจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมคิดร่วมวางแผนการเรียนตั้งแต่จุดเริ่มต้น ผู้สอนจะต้องรู้จักการดำเนินในกลุ่ม ใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม การรักษาความสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้มีระดับของการร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันลักษณะที่เปิดเผยและไว้วางใจกัน มีอิสระเสรีภาพ ซึ่งสามารถที่จะนำทฤษฎีและทักษะเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มในจิตวิทยาสังคมใช้ได้

3. การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน

ในขั้นนี้เริ่มต้นโดยการสร้างเกณฑ์สมรรถภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจจะได้มาจากผลการวิจัยหรือแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ จากการวิเคราะห์งาน วิเคราะห์อาชีพ หรือวิเคราะห์รายละเอียดของหลักสูตร ต่อจากนั้นจึงประเมินสภาพปัจจุบันของผู้เรียนว่าเขาขาดสมรรถภาพอะไรอีกบ้าง ในด้านใด สำหรับสมรรถภาพที่ผู้เรียนยังขาดและต้องการนั้นควรจะสนองตอบโดยวิธีการใดจึงจะทำให้ผู้เรียนยอมรับและตระหนักถึงความต้องการนั้นได้ ความรู้จากจิตวิทยาการทดสอบและการประเมินผล รวมทั้งทฤษฎีการแนะแนวจะช่วยให้ผู้สอนร่วมปรึกษาหารือกับผู้เรียน และดำเนินการไปได้ด้วยดี

4. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอน

ในการสอนผู้ใหญ่จะเน้นที่ความต้องการของผู้เรียน โดยให้เขาเป็นผู้กำหนดและตัดสินใจทิศทางการเรียนของตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะและร่วมวางแผน ดังนั้น

กระบวนการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์จึงเป็นวิธีการทางจิตวิทยาที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ทฤษฎีการให้คำปรึกษาของนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม สำหรับโนลล์ได้เสนอแนะว่าในการกำหนดวัตถุประสงค์ต้องระบุประเภทของพฤติกรรม รวมทั้งเนื้อหาและขอบข่ายของพฤติกรรมประเภทนั้น ๆ ด้วย เช่น จะให้มีความรู้ในเรื่องอะไร จะให้มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับอะไร ทั้งนี้ต้องระบุทั้งสองประเภท

5. การจัดการเรียนการสอน

มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้ทางจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักการเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มเกสโตลท์ หลักพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาตามทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner) การแบ่งแยกประเภทของความรู้ออกเป็นสามองค์ประกอบของบลูม (Bloom) หลักการสอนทักษะ หลักการเปลี่ยนทัศนคติ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยการจัดเรียนเป็นกลุ่ม โดยแบ่งตามเกณฑ์ต่าง ๆ ในจิตวิทยาการศึกษา และในการวิจัยเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่ย่อมจะเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอน ซึ่งได้แก่ การจัดระเบียบของเนื้อหา หน่วยการเรียนการสอนและกระบวนการ และการจัดวิธีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกัน

6. การดำเนินการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับทางเลือกเทคนิคการสอน ตลอดจนการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนอย่างไรจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ การสอนแต่ละหน่วย และกลวิธีจูงใจผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับผิชอบในการเรียน ดังนั้น บทบาทของผู้สอนจึงเป็นทั้งนักเทคนิค คือ แนะนำวิธีที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยอย่างมาก และบทบาทในฐานะเป็นวิทยากร คือ แนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในหน่วยการเรียน แนะนำเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ช่วยการเรียนเมื่อผู้ใหญมีความต้องการ นอกจากนั้นจะเป็นผู้ที่คอยเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วในหน่วยที่ผ่านมา กับเนื้อหาที่จะเรียนต่อไป

7. การประเมินผลผู้เรียน

กิจกรรมนี้มีความมุ่งหมายเพื่อทราบ ว่า ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางแผนไว้ตอนแรกอย่างไร มีอะไรที่เป็นปัญหาอุปสรรค ทั้งนี้จะได้เปรียบเทียบกับความสามารถก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ เป็นการวัดความเจริญก้าวหน้าของผู้เรียนได้รับ รวมทั้งประสิทธิภาพการสอนของตัวครูเองด้วย

ครูสอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมและความสามารถที่ต้องการจะวัดและประเมินผล ได้แก่ ระดับความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ความสามารถทางสติปัญญา (Cognitive Domain) ความรู้สึกความสนใจและทัศนคติ (Affective Domain) และควรจะมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ การสร้างแบบทดสอบและหลักการประเมินผล ตลอดจนเทคนิคแนะแนวเพื่อให้

คำปรึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง จนสามารถตัดสินใจปรับปรุง และแก้ไขด้วยตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

อันที่จริงแล้ว การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษยชาติมาทุกยุคทุกสมัย นับเป็นเวลาช้านานแล้ว แต่ค่อนข้างจะได้รับความสนใจไม่มากนักทั้งในด้านการวิจัยและการศึกษาค้นคว้า จึงทำให้เอกสารและตำราทางด้านการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ค่อนข้างจะมีอยู่น้อยด้วยเช่นกัน

สำหรับความเชื่อทางด้านการศึกษา หรือการเรียนการสอนเท่าที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 20 จะให้ความสำคัญมากกับเรื่องของ “Pedagogy” ซึ่งหมายถึง ศาสตร์และศิลป์ที่ใช้ในการสอนเด็ก และในระยะนั้นก็มีบทบาทและอิทธิพลต่อการนำมาใช้กับการเรียนการสอนผู้ใหญ่ด้วย จนกระทั่งภายหลังจบสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้ว สถาบันการศึกษาในสหรัฐอเมริกา และประเทศทางยุโรปจึงเริ่มมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณลักษณะและธรรมชาติของผู้ใหญ่ในฐานะที่เป็นผู้เรียน ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงความ เป็นมาทางด้านแนวคิด และอิทธิพลทั้งจากทางด้านสังคมศาสตร์ จิตวิทยาและทางด้านการศึกษาผู้ใหญ่ จนกระทั่งพัฒนาแนวคิดขึ้นเป็นทฤษฎีทางการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ หรือ “Andragogy”

แนวคิดสองกระแสที่นำไปสู่ทฤษฎีการสอนผู้ใหญ่

จากจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งสมาคมการศึกษาผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1926 (AAAE : American Association of Adult Education) ซึ่งสมาคมนี้มีบทบาทในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการวิจัยและการออกวารสารทางวิชาการด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และก่อให้เกิดแนวคิดเป็นสองกระแส คือ กระแสความคิดทางวิทยาศาสตร์ (Scientific) และกระแสความคิดเกี่ยวกับศิลปะด้านการสอน (Artistic Stream)

1. กระแสความคิดทางวิทยาศาสตร์

นับว่าเป็นการค้นคว้าเพื่อการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการที่เคร่งครัดต่อระเบียบวิธีการวิจัย โดยเน้นทางด้านการทดลอง ซึ่งเป็นแนวคิดของธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike) โดยได้พิมพ์เผยแพร่ผลงานของตนเองที่มีชื่อว่า “การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning, 1928) ความจริงแล้วเนื้อหา ก็จะแตกต่างไปจากหนังสืออยู่บ้าง ทั้งนี้เพราะว่าเขามีได้ทำการศึกษถึงความสามารถหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่โดยตรง หากแต่เป็นการศึกษาถึงความสามารถหรือสมรรถภาพในการเรียนรู้เสียมากกว่า โดยการเน้นให้เห็นว่าผู้ใหญ่ นั้นสามารถที่จะเรียนรู้ได้ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524 : 56) อย่างไรก็ตาม การค้นคว้าของธอร์นไดค์ก็ทำให้ได้ข้อสรุปที่

สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งว่า ผู้ใหญ่ก็มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ และการค้นคว้าครั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ คือ เป็นการวิจัยอย่างมีกฎเกณฑ์มากกว่าในระยะที่ผ่านมา ซึ่งอาศัยเพียงความเชื่อถือน้อย ๆ เท่านั้น

หลังจากนั้นแล้ว ธอร์นไดค์ก็ได้พิมพ์หนังสือเกี่ยวกับ “ความสนใจของผู้ใหญ่” (Adult Interests, 1938) และโซเร็นสัน (Herbert Sorenson) ก็ได้เสนอผลงานในชื่อ “ความสามารถของผู้ใหญ่” (Adult Abilities, 1938) ซึ่งผลงานทั้งสองเล่มนี้เป็นการยืนยันและสนับสนุนความคิดที่ว่า ผู้ใหญ่สามารถที่จะเรียนรู้ได้นั่นเอง ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว นักการศึกษาผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากได้ศึกษาค้นคว้าจนกระทั่งได้ประกาศพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอีกว่า ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ รวมทั้งได้พบอีกว่ากระบวนการเกี่ยวกับด้านความสนใจและความสามารถของผู้ใหญ่นั้นแตกต่างไปจากการเรียนรู้ของเด็ก ๆ เป็นอันมาก

2. กระแสความคิดเกี่ยวกับศิลปะด้านการสอน

แนวคิดทางด้านที่เป็นศิลปะในการเรียนรู้ โดยการค้นหาวิธีการในการรับความรู้ใหม่ ๆ และการวิเคราะห์ถึงความสำคัญของประสบการณ์และให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้อย่างไร (How Adults Learn) สำหรับท่านที่มีความสนใจทางด้านนี้ และได้ทำการศึกษาค้นคว้า จนกระทั่งมีผลงานพิมพ์ออกเผยแพร่ก็คือ ลินเดอร์แมน (Eduard C. Linderman) โดยเขาได้เขียนหนังสือว่า “ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่” (The Meaning of Adult Education, 1926) สำหรับแนวความคิดของลินเดอร์แมนนี้นับว่าได้รับอิทธิพลค่อนข้างมากจากนักปรัชญาการศึกษาผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งของสหรัฐอเมริกา คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

สิ่งที่ลินเดอร์แมนให้ความสำคัญมากก็คือ ในการเรียนรู้นั้นควรจะมีการเริ่มต้นโดยใช้สถานการณ์ต่าง ๆ มากกว่าการเริ่มต้นจากเนื้อหาวิชา ทั้งนี้วิธีการสอนโดยทั่ว ๆ ไปมักจะเริ่มต้นจากตัวครูหรือจากเนื้อหาวิชาเป็นอันดับแรก แล้วจึงมองดูที่ตัวนักเรียนเป็นส่วนที่สอง ในการสอนแบบดั้งเดิมนั้นผู้เรียนจะต้องพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับหลักสูตร สำหรับในการศึกษาผู้ใหญ่ นั้นหลักสูตรควรจะได้สร้างขึ้นมาจากความสนใจและความต้องการของนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เรียนเองจะทราบว่าตัวเองมีสถานการณ์เฉพาะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน งานอดิเรก หรือนันทนาการ ชีวิต ครอบครัวและชุมชน สถานการณ์เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ปรับตัว และการสอนผู้ใหญ่ก็ควรเริ่มจากจุดนี้ โดยมีตำราและครูผู้สอนนั้นถือได้ว่า มีหน้าที่และบทบาทเป็นรองลงไป (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524 : 57) สำหรับแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าสูงสุดในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ก็คือประสบการณ์ของผู้เรียนเอง และมีข้อคิดที่น่าสนใจว่า “ถ้าหากการศึกษาคือชีวิตแล้ว ชีวิตก็คือการศึกษา” ซึ่งอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประสบการณ์นั้นคือตำราที่มีชีวิตจิตใจสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

แนวคิดที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ นับเป็นแนวความคิดที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งนักคิดเหล่านี้ได้นำเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าจนเป็นที่ยอมรับแก่วงการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่ โดยจะได้กล่าวถึงผลงานของ เปาโล แฟร์ (Paulo Freire) อีวาน อิลลิช (Ivan Illich) คาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) เอเลนทัฟ (Allen Tough) ซึ่งเป็นมุมมองหรือภาพรวมที่เกิดจากแนวคิดของการศึกษา นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยา อันจะก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อการเรียนการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยจะได้แยกกล่าวถึงแนวความคิดของแต่ละท่านต่อไป

เปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

แฟร์ เป็นนักคิดและนักสังคมวิทยาชาวบราซิล เขาได้รับปริญญาเอกทางด้านประวัติศาสตร์ สำหรับผลงานที่มีชื่อเสียงคือ “การศึกษาสำหรับผู้ถูกกดขี่” (Pedagogy of the Oppressed, 1972) เป็นหนังสือที่กล่าวถึงการศึกษาที่บิทธิพลทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรม

แนวความคิดของแฟร์นั้นจะมีลักษณะของการต่อต้านการกดขี่มวลชนในประเทศบราซิล จากพวกผู้ดีและพวกชนชั้นสูง (Elite) ทำให้เกิดผลกระทบกับค่านิยมและวัฒนธรรม นับได้ว่าแนวคิดและผลงานเขียนของเขาได้รับความนิยมมาก และมีอิทธิพลสูงต่อการเคลื่อนไหวของพวกปัญญาชนในประเทศแถบละตินอเมริกา งานของเขาเป็นการค้นคว้าและอาศัยการสังเคราะห์จากศาสนาคริสต์ และลัทธิมาร์กซิสต์ (Christianity and Marxism) โดยศึกษาจากส่วนดีของหลักธรรมในศาสนา นำมาผสมผสานเข้ากับปรัชญาทางการศึกษา จึงก่อให้เกิดเป็นงานที่มีเอกลักษณ์ของแฟร์ อาจกล่าวได้ว่า หัวใจสำคัญของแนวคิดทางการศึกษาของแฟร์ก็เป็นไปในลักษณะแนวทางมนุษยนิยม คือ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจริงว่า ตัวผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และควรจะมีลักษณะของการค้นคว้าหาความรู้อย่างกระตือรือร้น (Active Participant) ไม่ใช่เป็นเพียงการนั่งเฉยเพื่อรับฟังอย่างเดียว (Passive) ดังนั้น ในความเห็นของแฟร์แล้ว การศึกษาไม่อาจจะเป็นเพียงกระบวนการที่เป็นกลางเท่านั้น (Neutral Process) ในทางตรงกันข้ามจะต้องพยายามแสวงหาและนำไปสู่เสรีภาพ (Freedom) เพราะไม่เช่นนั้นก็เป็นการศึกษาให้มีลักษณะอนุรักษนิยม โดยให้ผู้เรียนต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามทุกอย่าง

อย่างไรก็ดี การที่จะศึกษาเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของแฟร์นั้น คงจะต้องทราบถึงสภาพทางประวัติศาสตร์และการเมืองของประเทศบราซิล ทั้งนี้เพราะการตกเป็นอาณานิคมของประเทศสเปน ส่งผลให้สภาพทางวัฒนธรรมของชนชาติบราซิลนั้นมักจะเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง และวัฒนธรรมเหล่านั้นก็มีได้เป็นของชาวบราซิลมาก่อน โดยเฉพาะก็คือเรื่องของการใช้ภาษาก็มักจะมีการเรียนภาษาของผู้ปกครอง คือ ภาษาสเปน ข้อเท็จจริงทั้งหลายที่บรรจุอยู่

ในภาษาของผู้ปกครองทำให้ชาวบราซิลต้องยอมรับด้วยความเข้าใจ เพราะว่าเป็นสิ่งที่ไม่ตรงกับวัฒนธรรมและมรดกทางภาษาของพวกเขา จึงก่อให้เกิดความเข้าใจตนเองผิดพลาดไปได้มากเช่นกัน ซึ่งก็ทำให้ชาวพื้นเมืองดั้งเดิมมีความรู้สึกที่ตนเองกลายเป็นประชาชนชั้นสอง (Subordinate) ดังนั้น จึงเป็นการถูกกดขี่ในด้านวัฒนธรรมและความเป็นจริง โดยเฉพาะคือ การต้องเรียนภาษาที่พวกเขาเองไม่เต็มใจ

กระบวนการในการสอนเพื่อการรู้หนังสือ (Literacy Education) ซึ่งแฟร์และคณะใช้อยู่ นั้นเป็นการอาศัยสถานการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสะท้อนถึงความเข้าใจตนเองตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของพวกเขา ซึ่งแฟร์ได้ชี้ให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์อื่น ๆ เพราะว่ามีมนุษย์มีความสามารถในการใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำไปสู่สภาพความเป็นจริงที่เขาประสบอยู่ในสังคมและชุมชนที่ตัวเองเป็นสมาชิกอยู่ แนวความคิดเกี่ยวกับ “การเกิดจิตสำนึกในตัวผู้เรียน (Conciliation)” หมายถึงการแสวงหาเพื่อความเข้าใจตนเองว่า ทำไมจึงถูกกดขี่และจะหาทางหลุดพ้นสภาพการกดขี่ดังกล่าวไปได้ได้อย่างไร ดังนั้น สำหรับแฟร์แล้ว “การศึกษาเป็นการฝึกปรือเพื่อเสรีภาพ (Education is the practice of freedom)” ซึ่งผู้เรียนจะต้องค้นหาให้ได้ด้วยตัวเองและหาวิธีการไปสู่เสรีภาพ

อิวาน อิลลิช (Ivan Illich)

แนวคิดของอิลลิชมีความคล้ายคลึงกับของแฟร์ คือ การเสนอแนะแนวทางเลือกใหม่เพื่อการศึกษา และจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอย่างมากด้วย (Jarvis. 1983 : 163) เป็นการถอนรากแก้วเพื่อแก้ไขที่มาของปัญหานั้น (Radicalism) อิลลิชได้ขยายแนวคิดของเขาไปยังวงการศึกษาผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งในประเทศอังกฤษด้วย โดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “มหาวิทยาลัยในยุคที่สาม” (University of the Third Age)

เพื่อที่จะเข้าใจแนวคิดของอิลลิชดีขึ้น คงจะต้องทำความรู้จักกับการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสถาบันทางสังคมที่อิลลิชกล่าวถึง โดยเฉพาะบทบาทของสถาบันในสังคมตะวันตก ซึ่งได้แก่ สถาบันทางด้านการแพทย์ สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจความคิดของอิลลิชดีขึ้น ก่อนจะนำไปสู่การเสนอแนวทางเกี่ยวกับการศึกษาของเขา อิลลิชมีความคิดว่าพวกนักวิชาชีพชั้นสูงทั้งหลาย (Professions) เป็นพวกที่พยายามเอาเปรียบและเบียดเบียนกับกลุ่มประชาชนคนธรรมดา (Ordinary People) โดยที่พวกชนชั้นสูงที่มีอำนาจจะเป็นผู้กำหนดเองว่า ประชาชนทั่วไปต้องการอะไร จากการใช้สถาบันที่เขามีอำนาจอยู่นั้นเป็นเครื่องมือในการกำหนดความต้องการให้คนธรรมดาทั่วไปปฏิบัติตามตัวอย่าง เช่น แพทย์จะเป็นผู้วินิจฉัยว่าคนไข้มีความเจ็บป่วย และตัดสินใจต่อไปว่า สุขภาพอนามัยควรจะเป็นอย่างไร โดยที่คนไข้เองไม่มีโอกาสได้รับรู้อะไรมากกว่าเขา

เจ็บป่วยจริงมากนักน้อยเพียงไร จะเสียชีวิตหรือไม่ ในทำนองเดียวกัน ครูก็จะเป็นผู้คอยตัดสินใจว่า เด็กหรือผู้เรียนน่าจะมีความต้องการที่จะเรียนวิชาอะไรบ้าง โดยกำหนดเกี่ยวกับหลักสูตรและ กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อจะเตรียมตัวเด็กไปสู่ประสบการณ์จริงในชีวิตต่อไปสำหรับอนาคต ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ สำหรับการเรียนการสอนของครู โดยที่ผู้เรียน (เด็ก) จะต้องอยู่ใน กระบวนการรับความคิดที่ครูถ่ายทอดให้โดยตลอด ซึ่งอิทธิพลคัดค้านระบบการศึกษาในแนวทาง ดังกล่าวนี้อย่างมาก

เนื่องจากการศึกษาต้องตกเป็นเครื่องมือของสถาบันที่เราเรียกกันว่า “โรงเรียน” ดังนั้น อิทธิพลจึงได้เขียนหนังสือ “สังคมที่ปราศจากโรงเรียน” (Deschooling Society. 1973) เพื่อชี้ให้เห็นสิ่งที่เป็นจุดอ่อนและข้อด้อยของระบบโรงเรียนที่ได้ปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว ทั้งนี้อิทธิพลได้ชี้ให้เห็นความจริงที่ว่า การศึกษาที่แท้จริงนี้บุคคลจะสามารถแสวงหาได้จากข้อเท็จจริงในสังคมที่เขาเป็น สมาชิกอยู่นั่นเอง เช่น การยอมรับความรู้ความเข้าใจจากอาชีพและการทำงานที่เขาปฏิบัติอยู่ ก็จัดเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง นอกจากนั้นเขายังมีความเห็นว่าการกระจายค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาดำเนินการอยู่ส่วนใหญ่นั้นก็เกินไปอย่างไม่เท่าเทียมกันอีกด้วย โดยเฉพาะคนยากคนจน บางส่วนก็ไม่มีโอกาสที่จะได้รับบริการในกิจกรรมทางการศึกษาที่รัฐบาลจัดให้ ทั้งนี้เพราะความจน ทำให้ไม่สามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมการสอนเหล่านั้นได้ เพราะคนยากคนจนกลุ่มดังกล่าวจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ทำมาหากินเพื่อปากท้องของตนเองและครอบครัว

ในกรณีดังกล่าวนี้ อิทธิพล และเวอร์นี (Illich and Verne. 1973) ได้ให้ข้อเสนอแนะ เหมือนกันว่า ควรจะจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต เพราะจะทำให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควร จะจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต เพราะจะทำให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ที่ช่วยกระตุ้นให้ ประชาชนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งช่วยกำหนดแนวทางว่าจะ เรียนรู้อย่างไร เรียนได้ที่ไหน และควรเรียนรู้อะไรบ้าง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้แต่ละคนสามารถ แสวงหาการศึกษาที่เหมาะสมกับตัวเขาเองได้โดยตลอดอายุนั่นเอง

อิทธิพลยังได้เสนอแนะให้จัดตั้ง “ข่ายงานเพื่อการเรียนรู้” (Learning Net-works) เพื่อที่จะ เป็นแหล่งความรู้ให้แก่สังคมและชุมชน เขายังได้ให้แนวทางในการดำเนินการเรื่องนี้ไว้ 4 วิธีการ เพื่อที่จะช่วยให้นักศึกษาผู้ใหญ่สามารถเข้าไปหาแหล่งความรู้ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น อันจะช่วย นำไปสู่ความสำเร็จตามที่มุ่งหมายและต้องการได้รับดังนี้ (Jarvis. 1983 : 172)

1. การจัดบริการด้านเอกสารอ้างอิงเพื่อความมุ่งหมายเฉพาะอย่าง
2. การแลกเปลี่ยนด้านความชำนาญและทักษะ (Skill Exchanges)
3. การเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Matching)
4. การจัดบริการด้านเอกสารอ้างอิง เพื่อการศึกษาในวงกว้าง

คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers)

คาร์ล โรเจอร์ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม ได้ให้แนวทางการคิดเกี่ยวกับการสอนว่า เป็นการให้ความหมายที่ค่อนข้างกว้างใหญ่มากมายด้วยเช่นกัน และดูเหมือนว่าจะไม่ค่อยมีความสำคัญเท่าใดนัก โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่อาศัยอยู่กับสภาวะแวดล้อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา ดังนั้น จุดหมายของการศึกษาควรจะเป็นการอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทของครูที่สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ ว่าควรจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ (Facilitator of Learning) นอกจากนั้นได้กล่าวถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้อำนวยความสะดวกกับผู้เรียนว่าขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้อำนวยความสะดวก 3 ประการที่เป็นคุณสมบัติสำคัญ คือ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2524 : 61)

1. การให้ความไว้วางใจ และการยอมรับในตัวผู้เรียน
2. การมีความจริงใจต่อผู้เรียน
3. การมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ รวมทั้งการตั้งใจฟังผู้เรียนพูด

นอกจากทัศนคติ 3 ประการที่กล่าวมานี้แล้ว โรเจอร์ได้ชี้ให้เห็นแนวทางเพื่อการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้รวมทั้งสิ้นอีก 10 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้อำนวยความสะดวก ต้องเริ่มต้นในการสร้างบรรยากาศภายในกลุ่ม เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีในชั้นเรียน
2. ผู้อำนวยความสะดวก ควรช่วยให้เกิดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนของแต่ละบุคคลในชั้นเรียน รวมทั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่มด้วย
3. ผู้อำนวยความสะดวก ควรจะดำเนินการเรียนการสอนไปตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เพราะว่ามี ความหมายสำหรับนักศึกษาอย่างมาก และถือว่าเป็นพลังแรงจูงใจที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จทางการเรียนอันสำคัญยิ่ง
4. เขาจะต้องพยายามจัดการเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ (Resource for Learning) ให้เป็นไปอย่างกว้างขวางและแลดูเป็นเรื่องง่าย ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย
5. เขาควรต้องมีความเข้าใจตนเองในฐานะเป็น “แหล่งความรู้ที่มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นได้” ในการที่สมาชิกในกลุ่มอาจจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการเรียนรู้
6. ในการแสดงออกต่อสมาชิกในกลุ่มผู้เรียน เขาจะต้องยอมรับทั้งทางด้านเนื้อหาวิชาการ และในด้านทัศนคติหรืออารมณ์ของผู้เรียน คือ พยายามที่จะก่อให้เกิดความพอดีกันทั้งสองด้าน สำหรับสมาชิกแต่ละคนและรวมทั้งกลุ่ม
7. เพื่อที่จะทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดำเนินไปด้วยดี ผู้อำนวยความสะดวกสามารถช่วยให้เกิดขึ้นได้ ด้วยการเปลี่ยนฐานะตัวเองเป็นเสมือนหนึ่งผู้เรียน เช่น มีฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยการร่วมแสดงความคิดเห็นได้เช่นเดียวกับผู้เรียนแต่ละคน

8. เขาควรจะได้เริ่มต้นแสดงความรู้สึกให้เกิดขึ้นในกลุ่มเมื่อมีความคิดเห็น แต่ไม่ใช่โดยการบังคับหรือวิธีการข่มขู่ ซึ่งความคิดที่แสดงออกมานั้นสมาชิกอื่น ๆ อาจจะยอมรับฟังหรือไม่รับฟังก็ได้

9. ตลอดเวลาของการมีประสบการณ์ร่วมกันในห้องเรียน ผู้อำนวยการความสะดวกจะต้องมีความไว (Alert) อยู่ตลอดเวลาต่อการแสดงออกในการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง

10. ในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวกต่อการเรียนรู้ เขาจะต้องพยายามรับรู้และยอมรับว่าตัวเองก็ย่อมจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการด้วยกัน

โดยสรุปแล้ว โรเจอร์มีความเห็นว่า การเรียนรู้ย่อมจะต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการภายในตัวผู้เรียนที่ควบคุมด้วยตัวผู้เรียนเองนั้น แต่ก็อาจจะมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ด้วย นอกจากนั้นแล้วเขายังมีความเชื่ออีกว่า “การเรียนรู้ต้องเป็นไปตามธรรมชาติ และจะมีลักษณะเป็นกระบวนการตลอดชีวิต” เปรียบประดุจกับการหายใจซึ่งมนุษย์ทุกคนขาดไม่ได้นั่นเอง (A Life Process as Breathing)

เอเลน ทัฟ (Allen Tough)

เอเลน ทัฟ ได้รับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยชิคาโก (University of Chicago) โดยในช่วงที่กำลังทำการวิจัยเพื่อรับปริญญาเอกนั้นก็ได้มีโอกาสร่วมงานกับฮูล, (Cyril O. Houle) เพื่อทำการค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะเขามีความสนใจเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ทำด้วยตัวเอง (Self-planned Learning) และเมื่อทัฟได้ไปสอนอยู่ที่ประเทศแคนาดา ที่สถาบัน OISE (The Ontario Institute for Studies Education) เขาก็ได้ค้นคว้าในเรื่องนี้อีกครั้งอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1966 จนกระทั่งได้พิมพ์ผลงานออกมาเผยแพร่ในชื่อเรื่อง “The Adult's Learning Projects” (Tough. 1971)

การค้นคว้าของทัฟที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น ก็เพื่อให้ได้คำตอบที่สำคัญ ๆ ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 3 ประการ คือ อะไร อย่างไร และทำไม ทั้งนี้ทัฟได้พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นแพร่หลายมาก โดยที่แทบทุกคนจะมีกิจกรรมประเภทนี้ 1 – 2 อย่าง ภายใน 1 ปี ส่วนบางคนอาจจะมีจำนวนมากนับได้ 15 - 20 อย่างก็มี สำหรับจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้าเกือบ 700 ชั่วโมงต่อปี เพื่อที่จะศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่รู้จักกันดีว่า “Learning Projects” หรือโครงการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการค้นคว้าของทัฟ ทำให้ทราบว่าประมาณร้อยละ 70 ของโครงการนี้ ผู้เรียนสามารถวางแผนการดำเนินงานได้ด้วยตนเอง สำหรับวิธีการเรียนก็เป็น การแสวงหาความช่วยเหลือในด้านของเนื้อหาวิชาจากผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จากเพื่อน ๆ หรือคนที่คุ้นเคยกัน รวมทั้งการค้นคว้าจากเอกสารและตำราเรียน

ทัฟฟ์ได้ค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เขาทำการศึกษา นั้นจะเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ในลักษณะที่เรียกว่า “โครงการ” ซึ่งหมายถึง ชุดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นตอน ๆ (Episode) โดยอย่างน้อยจะมีความยาวเท่ากับ 7 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละตอนของการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความจำ ได้รับความรู้ เกิดทักษะ และมีผลผลิตอันเกิดจากการเรียนรู้ เขายังได้พบด้วยว่าในบางโครงการ แต่ละตอนทางการเรียนรู้จะมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ และทักษะที่ผู้เรียนต้องการได้รับ ตัวอย่าง ผู้เรียนต้องการจะเรียนรู้เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับประเทศอินเดีย อาจจะแบ่งขั้นตอนในการเรียน ออกได้ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 อ่านหนังสือเกี่ยวกับประชาชนของประเทศอินเดีย

ตอนที่ 2 อภิปรายและสนทนาปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศอินเดีย กับนักศึกษาปริญญาโทชาวอินเดีย (เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้)

ตอนที่ 3 รับชมรายการทางโทรทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเด็กชาวอินเดีย

ดังนั้น ผู้เรียนแต่ละคนก็จะสามารถวางแผนเพื่อการพัฒนาให้เกิดความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านความรู้และทักษะได้ด้วยตนเอง ทัฟฟ์มีความสนใจและต้องการที่จะค้นคว้าหาคำตอบว่า อะไรคือแรงจูงใจให้ผู้ใหญ่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการเหล่านี้ โดยได้พบว่ากลุ่มตัวอย่างคาดการณ์ไว้ว่าเขาจะได้รับผลลัพธ์ที่เป็นผลดีตามที่ตัวเขามีความต้องการ หรือได้รับผลประโยชน์อื่น ๆ โดยเฉพาะก็คือ ได้สนองตอบความอยากรู้ อยากเห็น ความสนุกสนานในเนื้อหาวิชาที่เรียน การได้มีโอกาสฝึกหัดภาคปฏิบัติ รวมทั้งผลลัพธ์ระยะยาวที่จะนำไปใช้ในอนาคตได้ ตลอดจนมีความสุขความพอใจ และเกิดความชื่นชมในความสามารถของเขาเอง

ทัฟฟ์ได้ค้นพบข้อสรุปว่า ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้เรียนจะดำเนินการไปตามขั้นตอน (Phase) อยู่หลายขั้นตอนเป็นระยะ ๆ ไปในการเรียนรู้ตามโครงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่ (Knowles, 1978 : 46)

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการตัดสินใจเพื่อเริ่มต้นโครงการ โดยที่เขาระบุว่ามีอยู่ถึง 26 ระยะด้วยกันที่ผู้เรียนต้องเกี่ยวข้อง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายที่จะกระทำ (Action Goal) ประเมินความสนใจ การเสาะแสวงหาข้อมูลที่จะใช้อ้างอิงได้ การเลือกหาความรู้ และทักษะมาใช้ได้อย่างเหมาะสม การคาดการณ์ในเรื่องค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ (กำไร) ที่ควรจะได้รับ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการเลือกผู้วางแผน (Planner) ซึ่งอาจจะได้แก่ตัวผู้เรียนเองก็ได้ การกำหนดวัตถุประสงค์ ดำเนินการที่ใช้ คู่มือการเรียน เทปบันทึกเสียง ที่ปรึกษาทางวิชาการ ซึ่งอาจจะได้แก่ วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ หรืออาจารย์ที่ปรึกษา อย่างไรก็ตามในขั้นนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การกำหนดและการเลือกผู้วางแผน และการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

ขั้นตอนสุดท้าย ผู้เรียนจะต้องเกี่ยวข้องในแต่ละตอนของการเรียนรู้ โดยจะดึงออกมาจากกระบวนการวางแผนในขั้นตอนที่ 2 รวมทั้งจะขึ้นอยู่กับความหลากหลายของบรรดาแหล่งความรู้

ทั้งหลายที่มีอยู่ ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับความชำนาญและทักษะของผู้เรียนในการเลือกใช้แหล่งความรู้ทั้งหลาย เพื่อช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

หลักการสอนผู้ใหญ่

วิธีการสอนผู้ใหญ่ หรือ “Andragogy” นั้นเป็นแนวความคิดใหม่ในการเรียนการสอนที่พยายามจะชี้ให้เห็นความแตกต่างออกไปจากวิธีการสอนเด็ก หรือ “Pedagogy” อย่างไรก็ตาม คำว่า “Andragogy” นี้ เป็นคำที่ใหม่มากในวงการศึกษ สำหรับประเทศไทย เพราะว่าคำนี้เริ่มใช้เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1976 โดยการให้ความหมายเดิมจากนักการศึกษาผู้ใหญ่ชาวยูโกสลาเวียชื่อ “ซาวิเชนิค” (Dusan Savicevic) ส่วนผู้ที่นำเข้ามาสู่วงการนักศึกษผู้ใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ก็คือ โนลส์ โดยการตีพิมพ์ลงในหนังสือชื่อ “Adult Leadership” เมื่อปี ค.ศ. 1968 และคำนี้ก็ได้รับคำนิยมกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ในบรรดาสถาบันการศึกษผู้ใหญ่ ทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกามากมาย หลายแห่งด้วยกัน

การที่เริ่มนำคำว่า “Andragogy” มาใช้นั้นก็เพราะว่าคำว่า “Pedagogy” ที่เคยใช้อยู่เดิมในวงการศึกษานั้น ไม่สามารถนำเอามาใช้ในการสอนผู้ใหญ่ได้ดีพอนั่นเอง สำหรับคำว่า “Pedagogy” นั้น มีรากศัพท์มาจากคำในภาษากรีก คือคำว่า Paid (Child) + Agogus (Leader) ซึ่งมีความหมายว่า “ศาสตร์และศิลป์ในการสอนเด็ก” (the art and science of teaching children)

ส่วนคำว่า “Andragogy” นั้นก็มาจากรากศัพท์ภาษากรีกเช่นเดียวกัน คือ คำว่า Aner (Man) + Agogus (Leader) ซึ่งมีความหมายว่า “ศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่” (The art and science of teaching adults) ถ้าจะพิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้วก็มีคำใหม่นัก เพราะว่าได้มีการใช้อยู่ในประเทศเยอรมัน ตั้งแต่ ค.ศ. 1833 มาแล้ว และในระบอบทศวรรษที่เพิ่งผ่านมานี้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอีก ในประเทศยูโกสลาเวีย ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ นอกจากนั้นแล้ว เมื่อปี ค.ศ. 1970 ที่ University of Amsterdam ได้จัดตั้งภาควิชาใหม่มีชื่อว่า “ภาควิชาการสอนเด็กและการสอนผู้ใหญ่” (Department of Pedagogical and Andragogical Science) สำหรับทางด้านหลักการและทฤษฎีทางการสอนผู้ใหญ่ รวมทั้งเทคโนโลยีที่นำมาใช้ยังนับว่าใหม่มาก (Knowles, 1978 : 50)

ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

จากแนวคิดของลินเดอร์แมน ทำให้ได้ข้อสันนิษฐานที่สำคัญ ๆ และเป็นกุญแจสำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ รวมทั้งจากการวิจัยในระยะต่อ ๆ มา ทำให้โนลส์ (Knowles, 1978) ได้พยายาม

สรุปเป็นพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ (Modern Adult Learning Theory) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ คือ (Knowles, 1978 : 31)

1. ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests)

ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีถ้าหากว่าตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา เขาก็จะเกิดความพึงพอใจ เพราะฉะนั้นควรจะมีการเริ่มต้นในสิ่งเหล่านี้ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมทั้งหลาย เพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้นั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งนี้ด้วยเสมอ

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations)

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Life-Centered) ดังนั้น การจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรจะยึดถือเอาสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญ มิใช่ตัวเนื้อหาวิชาทั้งหลาย

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience)

เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้น วิธีการหลักสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่ก็คือ การวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ของผู้ใหญ่แต่ละคน อย่างละเอียดว่ามีส่วนไหนของประสบการณ์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้บ้าง แล้วจึงหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing)

ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้ใหญ่ก็คือ การมีความรู้สึกรู้สีก่อนที่จะสามารถนำตนเองได้ เพราะฉะนั้นบทบาทของครูจึงควรอยู่ในกระบวนการสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกันกับผู้เรียน (Mutual Inquiry) มากกว่าการทำหน้าที่ส่งผ่านหรือเป็นสื่อสำหรับความรู้ แล้วทำหน้าที่ประเมินผลว่าเขาคล้อยตามหรือไม่เพียงเท่านั้น

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference)

ความแตกต่างระหว่างบุคคลจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละบุคคลเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น เพราะฉะนั้นการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่จะต้องจัดเตรียมการในด้านนี้อย่างดีพอ เช่น รูปแบบของการเรียนการสอน (Style) เวลาที่ได้ทำการสอน สถานที่สอน และประการสำคัญคือ ความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละขั้นของผู้ใหญ่ ย่อมเป็นไปตามความสามารถของผู้ใหญ่แต่ละคน (Pace of Learning)

อย่างไรก็ตาม ลินเดอร์แมนมิได้พูดถึงความแตกต่างกันระหว่างการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่กับการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน แต่เขากล่าวถึง “การศึกษาแบบดั้งเดิม” (Conventional Education) ว่าวิธีการสอนยังไม่เหมาะสม ซึ่งอาจจะหมายความว่า เด็ก ๆ หรือเยาวชนที่เป็นนิสิตนักศึกษาทั่ว ๆ ไป นั้นจะเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น หากใช้วิธีการทั้งห้านี้ตามทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

นักศึกษาผู้ใหญ่

วัยผู้ใหญ่เป็นวัยอีกวัยหนึ่งที่แตกต่างจากวัยอื่นๆ อย่างแน่นอน เพราะเป็นวัยที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่างๆ มากมาย ทั้งความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ด้านต่างๆ ความหมายของผู้ใหญ่ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของผู้ใหญ่ในวัยต่าง ๆ คุณลักษณะโดยทั่ว ๆ ไป ของนักศึกษาผู้ใหญ่หรือผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ทั้งนี้จะทำให้ นักศึกษาผู้ใหญ่ ตลอดจนถึงผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องในตัวนักศึกษาผู้ใหญ่ จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างดี ทั้งในด้านการเตรียมหลักสูตร การจัดและดำเนินโครงการและการจัดวิชาให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

โดยทั่วไปแล้วภาพรวมที่เป็นโครงร่างของนักศึกษาใหญ่นั้น ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับพวกนักศึกษามักจะคาดคิดเอาไว้ล่วงหน้าเสมอ ทั้งทางด้านความสามารถทั่ว ๆ ไป ด้านแรงจูงใจตลอดจนเป้าหมายในการเข้ามาเรียน ปรากฏว่าในหลาย ๆ ครั้งก็ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่นักศึกษายักษ์ใหญ่คาดไว้ เช่น ครูผู้สอนวิชาชีพอาจคาดหวังว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่หลายคนอาจจะมีทักษะและความชำนาญบางอย่างมาก่อน แต่ความจริงแล้วนักศึกษาผู้ใหญ่หลายคนอาจจะไม่มีความชำนาญเบื้องต้นเหล่านั้นมาก่อนเลย ทำนองเดียวกันกิจกรรมหรือโครงการอาหารสอนเพื่อการเปลี่ยนทัศนคติด้านการรับประทานอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ นักศึกษาผู้ใหญ่ย่อมจะมีความเชื่อและทัศนคติที่ผิด ๆ เหล่านั้นชนิดฝังหัว จนยากแต่การเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพวกเราบรรดานักการศึกษาผู้ใหญ่ที่จะต้องช่วยกันสร้างความมั่นใจหรือความเข้าใจอันถูกต้องให้แก่ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขามีความสุขและมีความพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากมักจะคิดว่า ผู้เรียนส่วนมากมีศักยภาพและความสนใจมากพอแล้ว ทั้งนี้ก็คงเป็นการคาดเดาจากการที่นักศึกษาผู้ใหญ่ลงทะเบียนเรียนแล้วนั่นเอง ดังนั้น ผู้สอนส่วนมากจึงมักจะละเลย และไม่ได้สอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังและความต้องการของผู้เรียนในชั่วโมงแรกหรือครั้งแรกที่พบกัน ทั้งนี้ผู้สอนมักจะให้ความสนใจและพูดถึงเฉพาะสิ่งที่เป็นเนื้อหาสาระของวิชาที่เรียน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับโครงการสอน (Course Outline) อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนคิดว่าความคาดหวัง (Expectation) ของผู้เรียนมีความสำคัญ เพื่อผู้สอนจะได้ทราบว่า

ความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เตรียมหรือไม่ และอาจจะปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกันต่อไปเมื่อ
ดำเนินการสอนจริง

พัฒนาการของผู้ใหญ่ก็มีความแตกต่างระหว่างบุคคลอยู่มาก จึงมักจะก่อให้เกิดปัญหาได้
มากประการหนึ่ง แม้ว่าในกลุ่มผู้เรียนจะมีจำนวนไม่มากนักก็ตาม ก่อให้เกิดอุปสรรคในการเรียน
การสอนได้ รวมทั้งความคาดหวังที่นักศึกษาผู้ใหญ่มีต่อผู้สอนและเนื้อหาวิชาที่ต่างกันออกไปด้วย
ดังนั้น การใช้เวลาและความสนใจต่อนักศึกษาผู้ใหญ่ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลจึงมีความสำคัญ
อย่างไรก็ตาม การมีความเข้าใจคุณลักษณะโดยทั่วไปของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ก็ย่อมจะช่วยให้
สามารถสังเกตเฉพาะบุคคลได้ง่ายขึ้น

คุณลักษณะโดยทั่วไปของนักศึกษาผู้ใหญ่

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีความแตกต่างอยู่มากนั้น แต่ทว่าเราก็คงจะ
สรุปรวมคุณสมบัติร่วมกันของนักศึกษาผู้ใหญ่ได้บางประการ ซึ่งจะสามารถช่วยให้จัดกิจกรรมการ
เรียนการสอนและดำเนินโครงการไปได้ด้วยความถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนั้น จะได้กล่าวถึง
คุณสมบัติที่เป็นลักษณะของนักศึกษาผู้ใหญ่ 7 ประการ (Rogers, 1986 : 24 – 34)

1. นักศึกษาคือผู้ใหญ่โดยคำจำกัดความ (By Definition)

ในวัยผู้ใหญ่ (Adulthood) นับเป็นช่วงที่บุคคลมีความต้องการจะพัฒนาเพื่อความก้าวหน้า
จึงต้องการสนองศักยภาพส่วนตนให้มีความทัดเทียมกับคนอื่น ๆ ในสังคม นอกจากนั้นยังต้องการ
ได้รับความเป็นอิสระภาพและเสรีภาพเพิ่มมากขึ้น นักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากเป็นบุคคลที่กำลังพัฒนา
เข้าสู่วุฒิภาวะ ดังนั้น ในการสอนนักศึกษาจึงควรสนับสนุนพัฒนาการเหล่านี้ โดยเฉพาะให้เกิด
ความเป็นตัวของตัวเองตามที่ปรารถนา (Self-Fulfillment)

นักศึกษาผู้ใหญ่บางคนทีกลับเข้าสู่ชั้นเรียนใหม่อีกครั้งภายหลังจากที่ได้เลิกเรียนไปแล้ว
เป็นเวลานาน มักจะคาดคิดว่าตัวเองคงจะถูกสอนและต้องปฏิบัติอย่างเด็knักเรียนเป็นแน่ ซึ่ง
ความคิดที่ว่าจะถูกสอน (Being Taught) ในบางครั้งอาจรุนแรงมากจนบางกรณีกลายเป็นการ
ต่อต้าน และก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการเรียนได้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของนักศึกษาที่จัดได้ว่ามี
ความสุขและความพอใจในการกลับเข้ามาเรียนใหม่นั้น ส่วนมากก็ยังพบได้ว่ามีลักษณะเป็น
ผู้เรียนที่เฉื่อยสับสน และวางเฉย (Passive Learner) คือ รับฟังอย่างเดียว

2. นักศึกษาเป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการเจริญงอกงามอย่างต่อเนื่อง (Continuing Process of Growth)

นักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ดังนั้น จึงอยู่ในช่วงของการเจริญเติบโต
และพัฒนาการยังเป็นไปอย่างต่อเนื่องมิได้หยุดนิ่ง ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา อารมณ์

และจิตใจ ความสนใจที่มีต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมสำหรับทิศทางและย่างก้าวในการพัฒนา อาจจะมีข้อแตกต่างระหว่างบุคคลอยู่บ้าง ซึ่งครูผู้สอนผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจในกระบวนการเติบโตของนักศึกษา ตลอดจนหาทางส่งเสริมให้พวกเขามีความกระตือรือร้นต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ผู้สอนควรรับรู้ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะว่าในการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่เอง ก็นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา อันนำไปสู่ความเจริญงอกงามของนักศึกษา นั่นเอง และนับได้ว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องต่อไป

3. นักศึกษาได้นำประสบการณ์และค่านิยมติดตัวมาด้วย (Package of Experience and Values)

นักศึกษาผู้ใหญ่แต่ละคนจะนำเอาประสบการณ์ติดตัวเขาด้วย จะมากหรือน้อยอาจขึ้นอยู่กับภาระหน้าที่ที่เขาปฏิบัติอยู่ นอกจากนั้นพวกเขายังมีความเชื่อถือ ความศรัทธา และค่านิยมทางสังคมอื่นร่วมอยู่ในตัวด้วย อาจจะได้แก่ ทักษะคติในบางสิ่งบางอย่าง ความรู้สึกอคติและความลำเอียง ตลอดจนอารมณ์อื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้ใหญ่แต่ละคน

โนลส์ (Knowles, 1978) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สำหรับเด็ก ๆ แล้ว ประสบการณ์หมายถึงบางสิ่งบางอย่างที่พวกเขาได้ประสบพบเห็นมา แต่ในผู้ใหญ่ประสบการณ์เป็นส่วนช่วยให้ตัดสินใจได้ว่า “เขาคือใคร (Who the are)” นั่นคือ ประสบการณ์ก่อให้เกิดความเป็นตัวของตัวเอง หรือเอกลักษณ์ (Self-Identity) ในกรณีนี้ที่ประสบการณ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่ได้รับความสนใจหรือให้การยอมรับ อาจะหมายถึงการปฏิเสธในตัวของผู้ใหญ่คนนั้นด้วย ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรเอาใจใส่เกี่ยวกับประสบการณ์และค่านิยมในตัวนักศึกษา

4. นักศึกษาเข้ามาเรียนด้วยความตั้งใจหลาย ๆ ประการ (Set Intentions)

มักจะมีข้อโต้แย้งกันอยู่เสมอว่า นักศึกษาผู้ใหญ่เข้ามาสู่กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะว่ามีความต้องการอย่างไรบ้าง ทั้งนี้อาจจะแยกความต้องการออกได้ 2 ด้าน คือ

ประการแรก : เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วอาจจะพบว่า นักศึกษาเข้ามาร่วมเรียนโดยมิได้มีความต้องการอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกิจกรรมด้านอาชีพและการมีงานทำ (Job-Related Program) นักศึกษาอาจจะไม่ได้มีความต้องการเลยหรือว่าอาจจะมีความต้องการบ้างเพียงนิดหน่อยเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นจึงนับว่ามีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมาก ถ้าหากจะมีการพูดคุยเรื่องนี้กับนักศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง ซึ่งในบางครั้งจะพบว่า เขาเพียงแต่มีความคิดความต้องการ (Felt Need)

ประการที่สอง : เหตุผลและความตั้งใจในการเข้ามาเรียนที่นักศึกษาบอกกับใครในบางครั้งพบว่า อาจไม่ใช่เหตุผลที่แท้จริงเสมอไป ทั้งนี้เพราะว่า เหตุผลดังกล่าวอาจจะไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เลย แต่อาจจะไปสัมพันธ์สอดคล้องกับความต้องการทางด้านสังคม (Social Contact) เช่น ความต้องการได้ออกจากบ้านในตอนเย็น โดยผลจากการวิจัยบางชิ้นปรากฏว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเข้ามาเรียนการศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับสภาพปัญหาภายในครอบครัว

เกี่ยวกับความตั้งใจและแรงจูงใจในการเข้ามาเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้มีนักการศึกษาผู้ใหญ่ของสหรัฐอเมริกา คือ ฮูล (Houle, 1961) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ในหนังสือชื่อ “The Inquiring Mind” โดยทำการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากนักศึกษาผู้ใหญ่ จนกระทั่งได้แยกแรงจูงใจในการเข้ามาเรียนออกได้ 3 ประการ คือ

- **ความตั้งใจมุ่งหวังด้านเป้าประสงค์ (Goal-Oriented)** ผู้เรียนมีความต้องการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขปัญหาคำถามที่ปฏิบัติอยู่ ตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับวุฒิบัตร ประกาศนียบัตร ปริญญาบัตร ซึ่งสามารถจะนำไปปรับขึ้นเงินเดือน เลื่อนขั้นและหน้าที่การงานได้
- **ความตั้งใจมุ่งหมายด้านกิจกรรมทางสังคม (Activity-Oriented)** ผู้เรียนมีความต้องการได้พบเพื่อนใหม่ และเลือกร่วมกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ที่มีขึ้นในสถาบันการศึกษาใหญ่นั้น
- **ความตั้งใจมุ่งหวังทางด้านความรู้ (Learning-Oriented)** ผู้เรียนในประเภทนี้จะเป็นพวกมุ่งมั่นเอาใจใส่และจริงจังต่อการเรียนเป็นอย่างมากต้องการที่จะได้รับความรอบรู้ (Knowledge) ในสิ่งที่ตนเองยังไม่ทราบ ตลอดจนความชำนาญและทักษะต่าง ๆ

โดยทั่วไปแล้ว นักศึกษาผู้ใหญ่แต่ละคนก็จะมีความต้องการเกี่ยวกับแรงจูงใจนี้แตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะมีมากกว่าหนึ่งประเภทก็ได้ เมื่อเขาไม่ได้รับในสิ่งที่มีความคาดหวังก็จะก่อให้เกิดปัญหาได้ โดยเฉพาะจะเกิดความวิตกกังวล (Anxiety) หวาดระแวง เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง อันอาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการเรียนรู้ได้ในที่สุด

5. นักศึกษาผู้ใหญ่มีความคาดหวังเฉพาะตัวต่าง ๆ กัน (Certain Expectation)

จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีความหวังในการเข้ามาเรียนต่างกันออกไป ทั้งนี้ส่วนมากมักจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์จากโรงเรียนเดิม ตลอดจนการศึกษาซึ่งได้รับภายหลังออกจากโรงเรียนแล้ว โดยที่นักศึกษาบางคนก็มีความพอใจกับประสบการณ์ของโรงเรียนเก่า ในทางตรงกันข้ามผู้ใหญ่บางคนก็ไม่มีโอกาสเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม นักศึกษาส่วนมากมักจะ

คาดหมายว่าการศึกษาผู้ใหญ่ก็ควรจะเหมือน ๆ กับการศึกษาในโรงเรียนที่เขาเคยพบมาในอดีต นักศึกษามักจะคาดหวังไว้ว่าพวกเขาคงจะได้รับการสั่งสอนทุก ๆ อย่างจากครูซึ่งเป็นผู้รอบรู้ใน ทุกสิ่งทุกอย่าง

ความคาดหวังดังกล่าวนี้มีผลกระทบต่อทัศนคติในการทำงานเป็นกลุ่มของนักศึกษา ปรากฏว่า นักศึกษาบางคนก็ชอบการทำงานคล้อยตามกัน (Conformism) ขณะที่บางคนมักชอบ การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ (Independent Learning) บางคนก็ต้องการที่จะได้รับการสั่งสอน ตลอดเวลา (Being Taught) บางคนก็เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความเสื่อมถอยทางด้าน สติปัญญาและสมอง ในขณะที่บางคนก็อยากที่จะเรียนรู้ไปอย่างรวดเร็ว ความคาดหวังเฉพาะตัว ของนักศึกษาใหญ่นั้นนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญซึ่งผู้สอนจะต้องหาทางแก้ไขให้ลุล่วงไป จึงจะเกิด ผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

6. นักศึกษาผู้ใหญ่มีความสนใจหลายด้านที่ต้องทำพร้อมกัน (Competing Interests)

ส่วนมากแล้วนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่สามารถที่จะเรียนแบบเต็มเวลา (Full-time Courses) แต่ มักจะเป็นประเภทเรียนเวลาพิเศษ (Part-time) เพราะฉะนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่จึง มักจะได้รับความสนใจเป็นลำดับรองลงไป ทั้งนี้นักศึกษาส่วนมากจะต้องคำนึงถึงหน้าที่งานประจำ การกิจด้านครอบครัว กิจกรรมทางสังคม ซึ่งนักศึกษาผู้ใหญ่ไม่สามารถแยกตนเองออกจาก สภาพแวดล้อมทางสังคมหรือพื้นฐานเดิมก่อนมาเรียนได้

สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนภาคค่ำหรือภาคพิเศษ ก็จะต้องปฏิบัติตามบทบาทภารกิจ เช่นเดิมตลอดไป ดังนั้น นักศึกษาจึงมักจะประสบปัญหาอุปสรรคที่ไม่ส่งเสริมต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยที่อาจจะถูกขัดขวางรบกวนจากปัญหาของบุคคลในครอบครัว เช่น ถ้าหากยังมีบุตรเล็ก ๆ ที่ ต้องคอยเอาใจใส่ นอกจากนั้นก็อาจจะมีปัญหาธุรกิจการงานที่ทำอยู่มาขัดขวางการเรียนอีกด้วย

7. นักศึกษาผู้ใหญ่มีรูปแบบการเรียนรู้เป็นของตนเองอยู่แล้ว (Patterns of Learning)

แบบแผนในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะอยู่ในลักษณะของกระบวนการต่อเนื่องในการเรียนรู้ ตลอดชีวิต (Continuing Process of Lifelong Learning) ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจแก่การพิจารณา 2 ประการ คือ ประการแรก นักศึกษาแต่ละคนได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้เป็นของตนเองไว้ เรียบร้อยแล้ว ประการที่สอง รูปแบบในการเรียนรู้ของนักศึกษาจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป หลายลักษณะ

ช่วงอายุที่ผ่านมานั้น นักศึกษาผู้ใหญ่ได้พัฒนาปรับปรุงยุทธศาสตร์ในการเรียนรู้ ซึ่งจะ ช่วยให้เขาสามารถเรียนได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ที่ได้รับ

มานั้นก็ต้องใช้ความบากบั่นและความมานะพยายามจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาอดทน และใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร

นักศึกษาผู้ใหญ่แต่ละคนจะมีวิธีการเรียนเป็นของตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัดตามธรรมชาติ (Aptitudes) และประสบการณ์จากการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนบางคนก็มีความถนัดเฉพาะด้านตัวเลข การคิดคำนวณ ในขณะที่นักศึกษาบางคนมีความสามารถพิเศษในด้านความจำสิ่งที่เห็นข้อเท็จจริง เช่น เบอร์โทรศัพท์ บ้านเลขที่ ผู้เรียนบางคนอาจจะมีความสามารถจดจำเรื่องราวที่อ่านมาจากหนังสือได้ดีกว่าการเรียน โดยวิธีฟังคำบรรยายของครูผู้สอน บางคนก็มีความสามารถในการเรียนภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

นอกจากรูปแบบในการเรียนของนักศึกษาต่างกัันดังได้กล่าวมาแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราเร็วในการเรียนรู้ (Pace of Learning) ของนักศึกษาผู้ใหญ่ก็มีความแตกต่างกันออกไปด้วยส่วนมากแล้วผู้ใหญ่จะเรียนได้ดี มีความจดจำได้แม่นยำในเรื่องที่ตนเองมีประสบการณ์ นอกจากนั้นยังสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้รวดเร็ว ถ้าหากสิ่งนั้นไม่ไปขัดแย้งกับความรู้และประสบการณ์เดิม

ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่ครูผู้สอนผู้ใหญ่จะต้องให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวนี้ เพราะว่ารูปแบบและวิธีการเรียนจะมีความแตกต่างกันในกลุ่มนักศึกษาผู้ใหญ่ ผู้สอนจึงควรต้องทบทวน ปรับปรุงวิธีการให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับแบบแผนวิธีการเรียนของนักศึกษาแต่ละคน ทั้งนี้ต้องไม่บังคับผู้เรียนให้เรียนโดยใช้วิธีการที่ผู้สอนมีความถนัดเพียงอย่างเดียว แต่ว่าควรจะต้องเลือกใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ ซึ่งวิธีการและเทคนิคในการสอนผู้ใหญ่จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

สาเหตุที่นักศึกษาผู้ใหญ่เข้ามาเรียนใหม่

นอกจากจะได้ทราบถึงคุณลักษณะโดยทั่วไปของนักศึกษาผู้ใหญ่แล้ว ถ้าเราได้ทราบถึงเหตุผลที่ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่กลับเข้ามาเรียนใหม่อีกครั้ง ก็จะช่วยให้เราเข้าใจในตัวนักศึกษาผู้ใหญ่ได้ดียิ่งขึ้น เกี่ยวกับเหตุผลที่นักศึกษาเข้ามาเรียนในชั้นเรียนการศึกษายุใหญ่ นั้น นักการศึกษาผู้ใหญ่ของอังกฤษ คือ โรเจอร์ ได้กล่าวถึงไว้ในหนังสือชื่อ “Adult Learning” ดังนี้ (Rogers, 1979 : 13 – 20)

1. **แรงจูงใจด้านอาชีพ (Vocational Motives)** จากการศึกษพบว่า เป็นแรงจูงใจที่มีความสำคัญอย่างมากในการทำให้ผู้ใหญ่แสวงหาความรู้โดยการเข้ารับการศึกษากันครั้ง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใหญ่วัยต้น ทั้งนี้เพราะว่าจะช่วยส่งเสริมโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

ที่ดำเนินการแล้ว จากการสำรวจข้อมูลของสถาบันการศึกษาผู้ใหญ่แห่งชาติในภาษาอังกฤษ (NIAE :National Institute of Adult Education) ปรากฏว่าประมาณเกือบร้อยละ 10 ของนักศึกษาให้ข้อมูลว่า การเข้ามาเรียนด้วยความมุ่งมั่นเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการทำงานและอาชีพนั่นเอง

2. แรงจูงใจมุ่งพัฒนาตนเอง (Self-Development) เป็นการสนองความต้องการส่วนบุคคลของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในด้านที่เป็นความรู้ทั่วไป หรืออาจจะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่องานอดิเรก (Creative Hobby) ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในภาษาอังกฤษ ซึ่งจัดดำเนินการโดย NIAE ปรากฏว่านักศึกษาผู้ใหญ่มากกว่าร้อยละ 40 บอกเหตุผลในการเข้ามาชั้นเรียน ก็เพราะต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองตามความสนใจให้มากขึ้น ทั้งนี้ได้พบด้วยว่า ผู้เรียนซึ่งเข้ามาด้วยแรงจูงใจประเภทนี้จะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

3. แรงจูงใจด้านสังคม (Social Motives) กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนค่อนข้างมากด้วยเหตุผลทางด้านสังคม นักศึกษาจึงเข้ามาเรียนเพื่อมีโอกาสพบเพื่อนใหม่ เพื่อรู้จักกับครูผู้สอนตลอดจนบรรยากาศที่แปลกออกไปจากชีวิตประจำวัน และในขณะเดียวกันก็มีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทางสมองและสติปัญญา (Intellectual Motives) แทรกอยู่ด้วย จากการสำรวจของสถาบัน NIAE พบว่า เหตุผลนี้มีจำนวนถึงร้อยละ 10 ของนักศึกษาผู้ใหญ่

4. แรงจูงใจอื่น ๆ (Other Motives) สำหรับเหตุผลอื่น ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ ช่วยให้ได้รับโอกาสที่สอง (Second Chance) สำหรับผู้ใหญ่ที่พลาดโอกาสในการเรียนจากระบบโรงเรียน ระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา หรือบางคนอาจเข้ามาด้วยเหตุผลเกี่ยวกับเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้นภายในสถาบันแห่งนั้น ทำให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การเรียนวิชาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การใช้เครื่องมือด้านช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ ห้องปฏิบัติการทางด้านวิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งบรรยากาศอื่น ๆ ภายในสถาบันการศึกษานั้น ก็มีส่งเสริมให้เขาเกิดความต้องการและสนใจเข้ามาสัมผัส และเรียนรู้กับกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต (Human Life-Cycle)

4. ประวัติคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีกำเนิดมาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2517 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 91 ตอนที่ 112 วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2517) ในระยะที่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา คณะสังคมศาสตร์ยังไม่ได้แยกออกมาเป็นหน่วยงานอิสระ เรียกชื่อว่าคณะมนุษยธรรมศึกษา และสังคมศาสตร์ ซึ่งการแบ่งแผนกในสำนักงานและแผนกวิชาในคณะวิชามนุษยธรรมศึกษา และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย (<http://soc.swu.ac.th>)

1. แผนกวิชาภาษาและวรรณคดีไทย
2. แผนกวิชาภาษาและวรรณคดีต่างประเทศ
3. แผนกวิชาศิลปะและวัฒนธรรม
4. แผนกวิชาศาสนาและปรัชญา
5. แผนกวิชาประวัติศาสตร์
6. แผนกวิชาภูมิศาสตร์
7. แผนกวิชาสังคมวิทยา
8. แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์

เมื่อวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยแล้วแผนกวิชาต่างๆของคณะมนุษยธรรมศึกษาและสังคมศาสตร์ได้เปลี่ยนเป็นภาควิชาแยกเป็นสังกัดในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องการแบ่งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2518 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 166 วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ.2518) นั้น ถือได้ว่าวันที่ 22 สิงหาคม เป็นวันกำเนิดของคณะสังคมศาสตร์ โดยมีภาควิชาในสังกัดคณะรวมทั้งสิ้น 6 ภาควิชา คือ

1. ภาควิชาบริหารธุรกิจ
2. ภาควิชาภูมิศาสตร์
3. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์
4. ภาควิชาประวัติศาสตร์
5. ภาควิชาสังคมวิทยา
6. ภาควิชารัฐศาสตร์

ปรัชญาคณะสังคมศาสตร์

“สร้างความรู้คู่คุณธรรม นำปัญญาพัฒนาสังคม”

ปณิธานของคณะสังคมศาสตร์คณะสังคมศาสตร์มุ่งหวังที่จะผลิตพัฒนารัพยากรบุคคลให้มีความรอบรู้ในวิชาการมีคุณธรรม จริยธรรมและมีความรับผิดชอบ สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมวิสัยทัศน์คณะสังคมศาสตร์จะเป็นคณะวิชาที่มีศักยภาพในการศึกษาและวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีความเป็นสากล และมีความสามารถบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสร้างประชาสังคมที่แข็งแกร่งและพึ่งพาตนเองได้พันธกิจคณะสังคมศาสตร์เป็นองค์กรที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทางด้านสังคมศาสตร์ ศึกษาค้นคว้าวิจัยและผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อสังคมให้บริการทางด้านวิชาการ โดยตอบสนองความต้องการของประชาสังคม ตลอดจนแก้ไขปัญหารสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การดำเนินงานของคณะสังคมศาสตร์เป็นไปตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ คณะสังคมศาสตร์จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้การศึกษาและส่งเสริมการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ อันเป็นการสนับสนุนให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศมีคุณภาพทางวิชาการ มีความสามารถและทักษะ มีคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
2. เพื่อศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์
3. เพื่อส่งเสริมบูรณาการและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในสาขาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ เพื่อพัฒนาคุณภาพของชุมชนและสังคม สร้างประชาสังคมที่มีศักยภาพ สามารถพึ่งตนเองได้
4. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สาธารณะ ชุมชนและสังคม
5. เพื่อบริหารและจัดการทรัพยากรของคณะสังคมศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ
6. เพื่อสร้างระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ความรับผิดชอบต่อของคณะสังคมศาสตร์

1. การผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ
2. การผลิตนักวิชาการและนักปฏิบัติการตามความต้องการของวงการธุรกิจอุตสาหกรรม การเกษตรการศึกษา และการพัฒนาชุมชน

3. การผลิตนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนและการดำเนินการพัฒนาประเทศ
4. การร่วมงานกับคณะอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยในการจัดสอนวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรระดับปริญญาตรี
5. การรับผิดชอบร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ ในการสอนวิชาเอก — โท ตามหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต
6. รับผิดชอบร่วมกับบัณฑิตในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอก
7. การร่วมงานกับหน่วยงานภายในและภายนอก ในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

สีประจำคณะ

สีม่วง

ดอกไม้ประจำคณะ

ดอกช่อม่วง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สุนันท์ พรหมดี (รุ่งทิวา กันหาทิพย์. 2542 : 34 ; อ้างอิงจาก สุนันท์ พรหมดี. 2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและมีสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน พบว่า นักเรียนที่ได้รับวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขันและแบบปล่อยปละละเลย มีพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยไม่แตกต่างกัน และนักเรียนชายมีพฤติกรรมผิดระเบียบมากกว่านักเรียนหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรรณิศา สีวลีพันธ์ (2543 : 104) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกันของนักเรียนประจำ โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ พบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยในตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อันเป็นผลสืบเนื่องจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับสูง

สินีนาง สุทธจินดา (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบการมีวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพาณิชยการ โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผลจากจำแนกตามเพศ ระดับชั้น พบว่า

1. นักเรียนมีวินัยในตนเองโดยรวมและรายด้าน คือ ด้านการปฏิบัติตนในห้องเรียน การปฏิบัติตนนอกห้องเรียน และการปฏิบัติตนในสังคม ในระดับสูง
2. นักเรียนที่เพศต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่เรียนระดับชั้นต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

สมาคมการศึกษาเด็กแห่งอเมริกา (กัลยา สุวรรณรอด. 2537 : 13 ; อ้างอิงจาก Child Study Association of America. 1952 : 132 – 135) ได้กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของ วินัย คือ เพื่อการระงับหรือควบคุมความโกรธ ความรู้สึกด้อยต่ำ ความรู้สึกว่าตนเองมีความรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา และมีความกลัวต่าง ๆ เพราะความรู้สึกต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้บุคคลขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การลดหรือการจัดความรู้สึกดังกล่าวให้หมดไปจึงเป็นทางหนึ่งที่ทำให้สามารถพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองขึ้นมาได้ การลงโทษเป็นสาเหตุหนึ่งให้เกิดความกลัวและความวิตกกังวล ซึ่งเป็นต้นเหตุของการขาดความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นผลที่ทำให้บุคคลขาด

วินัย ดังนั้น ถ้าต้องการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลจะต้องสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นเสียก่อน แต่พึงระลึกไว้เสมอว่าจะต้องไม่ใช่วิธีลงโทษหรือรุนแรงอื่น ๆ เป็นอันขาด มิฉะนั้น การสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลก็จะไม่ประสบความสำเร็จ แต่อย่างใด สอดคล้องกับเซเวียคอฟ (เบญจวรรณ ศรีมารุต. 2541: 17 ; อ้างอิงจาก Sheviakov. 1955 : 8 – 14) ได้ศึกษาถึงประเภทของวินัยที่ปลูกฝังให้แก่เด็กควรเป็นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่อยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตามคำสั่ง และให้ความเห็นต่อไปอีกว่า ควรเป็นเรื่องวินัยในตนเองซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานแห่งการชื่นชอบและความรักในอุดมคติ หรือการยึดมั่นในจุดหมายที่ตนสร้างขึ้น และออซูเบล (อำนาจ จันทรมหา. 2542 : 55 ; อ้างอิงจาก Ausubel. 1965 : 189 – 190) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกับ เซเวียคอฟ ว่า แบบของวินัยที่ได้ผลและมั่นคง ซึ่งเราต้องการให้เกิดในตัวเด็ก คือ ความมีวินัยในตนเองที่มีรากฐานมาจากการควบคุมภายในตนและภายนอกตน การควบคุมภายในตน เช่น การอบรมเลี้ยงดูอย่างสม่ำเสมอ แต่การบังคับและการลงโทษซึ่งเป็นการควบคุมภายนอกจะช่วยปลูกฝังวินัยในตนเองได้เพียงเล็กน้อย

แพค (ปรียา ชัยนิยม. 2542 : 20 ; อ้างอิงจาก Pack. 1958 : 374) พบว่า การที่เด็กจะมีความรู้สึกผิดชอบสูงขึ้นอยู่กับ การฝึกวินัย จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อ แม่พบว่า ความใส่ใจซึ่งกันและกันระหว่างพ่อ แม่ ลูก การฝึกวินัยอยู่เสมอ หากให้เหตุผลและความคงเส้นคงวา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความรู้สึกผิดชอบสูง ซึ่งการศึกษาเหล่านี้ตรงกับข้อคิดทางจิตวิทยาที่ว่าฝึกวินัยที่ได้ผล และทำให้เด็กมีการควบคุมจากภายในอย่างแท้จริง จะต้องเป็นการฝึกวินัยโดยอาศัยความรักซึ่งจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านความรู้สึกผิดชอบสูง ซึ่งจะนำไปสู่การมีพัฒนาการด้านจริยธรรมอย่างสูงด้วย

เบคเกอร์ (วสัน ปูนผล. 2542 : 19 ; อ้างอิงจาก Becker. 1964 : 193 – 199) ได้ศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักและการควบคุม พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักมากและมีการควบคุมปานกลางนั้น เป็นเด็กที่มีคุณสมบัติที่น่าพอใจมากที่สุด เป็นผู้มีลักษณะเป็นมิตรและให้ความร่วมมือกับผู้อื่น เป็นตัวของตัวเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเองสูง ส่วนผู้ที่ได้รับความรักน้อย และมีการควบคุมมากจะทำให้สุขภาพไม่ดี อาจจะทำให้มีการต่อต้านสูง มิฉะนั้นก็ซื่อายหลบหนีสังคม ผู้ที่ได้รับความรักน้อย แต่มีการควบคุมน้อย ก็จะทำให้ไม่รู้จักรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเอง ก้าวร้าวสูง

มุสเสน (พิมพกา อัคคะพู. 2543 : 12 ; อ้างอิงจาก Mussen. 1968 : 335 – 341) ศึกษาพบว่า การฝึกวินัยโดยการให้เหตุผลและให้ความรักเป็นการฝึกวินัยที่ได้ผลดีที่สุด และช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุผลหรือมาตรฐานสังคมที่พ่อแม่ต้องการ วิธีนี้จะช่วยให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงขึ้น ซึ่งมุสเสน ให้ข้อคิดว่า การฝึกวินัยโดย

การใช้เหตุผล การให้ความรัก และการส่งเสริมพัฒนาการความรับผิดชอบ ควรใช้จนกว่าเด็กจะ
เลิกกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เพราะเป็นการกระตุ้นให้เด็กยอมรับอย่างแท้จริงว่าการ
กระทำของเขาไม่เหมาะสม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อให้ผลเป็น แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของนิสิตให้ดีขึ้น และจะส่งผลต่อการพัฒนาการมี วินัยในตนเอง โดยมีรายละเอียดของการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนี้

ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2550 ภาคสมทบ จำนวน 564 คน กับ ภาคปกติ จำนวน 619 คน รวม 1,183 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้มาจากประชากรข้างต้นโดยการสุ่มอย่าง เจาะจง ได้นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบชั้นปีที่ 4 จำนวน 219 คน กับ ภาคปกติชั้นปีที่ 4 จำนวน 171 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 390 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ

1. แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ จำนวน 9 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 2	ความรับผิดชอบ	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 3	ความเชื่อมั่นในตนเอง	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 4	ความอดทน	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 5	สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 6	อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 7	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 8	ลักษณะมุ่งอนาคต	จำนวน 15 ข้อ
ด้านที่ 9	บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ	จำนวน 15 ข้อ

2. แบบสอบถามด้านความมีวินัยในตนเอง 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ

3. วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ นิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสร้างแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 2 ฉบับ วัดลักษณะต่างๆ ดังนี้

1.1 แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการจำนวน 9 ด้าน

- 1.1.1 แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 1.1.2 แบบสอบถามความรับผิดชอบ
- 1.1.3 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง
- 1.1.4 แบบสอบถามความอดทน
- 1.1.5 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน
- 1.1.6 แบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์
- 1.1.7 แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 1.1.8 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต
- 1.1.9 แบบสอบถามบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ

1.2 แบบสอบถามวัดการมีวินัยในตนเอง จำนวน 1 ฉบับ

2. ศึกษาทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำไปตรวจสอบคุณภาพขั้นต้นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ มาตรวจสอบคุณภาพขั้นต้นของแบบสอบถาม โดยหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) ของแบบสอบถาม โดยนำข้อคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องแบบสอบถามที่นิยามไว้ในแต่ละฉบับแล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง พบว่าแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = .67 – 1.00

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือให้นิสิตระดับปริญญาตรีหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาควิชาสังคมศาสตร์ กับนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือพร้อมแบบสอบถามไปยังคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตตอบแบบสอบถาม

3. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนนิสิตที่จะตอบในแต่ละครั้ง

4. วางแผนดำเนินการ โดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

5. ชี้แจงให้นิสิตในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจและทราบถึงวัตถุประสงค์ในการตอบ และขอความร่วมมือในการตอบเพื่อให้ได้ผลตรงตามความเป็นจริง

6. เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตทั้งภาคสมทบและภาคปกติ ตั้งแต่เดือนเมษายน จนถึงเดือนมิถุนายน 2551

5. การจัดการทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจให้คะแนนแบบสอบถามปัจจัยบางประการแต่ละฉบับและแบบสอบถามพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ตั้งไว้

2. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบสอบถามปัจจัยบางประการ และแบบสอบถามด้านความมีวินัยในตนเองของนิสิต รวมเป็น 2 ฉบับ
3. หาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
4. หาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
5. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยเปลี่ยนค่า R เป็นค่า Z แบบพิชเชอร์ โดยใช้สูตร ไค-สแควร์ และ ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าแตกต่างกัน ก็ทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่จะคู่

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC)
 - 1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
 - 2.1 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 85) ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{\{N\sum X^2 - (\sum X)^2\} \{N\sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	สหสัมพันธ์คะแนนตัวแปร X กับตัวแปร Y
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของ X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของ X กับ Y
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t-test (ล้วน
สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 250) ดังนี้

$$t = r \sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}} \quad ; \quad df = N-2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าจากการแจกแจงแบบ t
	r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) (Kerlinger and Pedhazur. 1973 : 163)

$$R_{y.12\dots k} = \sqrt{\beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}}$$

เมื่อ	$R_{y.12\dots k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับแปรตาม Y
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง K ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	$r_{y1}, r_{y2}, \dots, r_{yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง K กับตัวแปรตาม Y

2.4 การทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจากสูตร
(Kerlinger and Pedhazur. 1973 : 63)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1 - R^2) / (N - k - 1)}$$

$$Df_1 = k \quad ; \quad Df_2 = N - k - 1$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบ เอฟ
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

2.5 คำนวณน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ (b_i) คำนวณโดยใช้สูตร (Kerlinger and Pedhazur. 1973 : 61)

$$b_i = \beta_i \frac{S_y}{S_i}$$

เมื่อ	b_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของตัวแปรอิสระตัวที่ i
	β_i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรอิสระตัวที่ i
	S_y	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตาม
	S_i	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรอิสระตัวที่ i

2.6 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญของคะแนนโดยใช้สูตร (Kerlinger and Pedhazur. 1973 : 167)

$$t_b = \frac{b^i}{SE_{bi}}$$

เมื่อ	t_b	แทน	ค่าการแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i
	b^i	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของตัวแปรอิสระตัวที่ i
	SE_{bi}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i

โดยที่

$$SE_{bi} = \frac{S_y}{S_j} \sqrt{\frac{1-R^2_{YH}}{(1-R^2_{j.G})(N-K-1)}} \quad df = n - 1$$

เมื่อ	R^2_{YH}	แทน	ค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรตาม Y กับตัวแปรอิสระทั้งหมด
	$R^2_{j.G}$	แทน	ค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรตาม j กับตัวแปรอิสระที่เหลือ
	S_y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรตาม Y
	S_j	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปรอิสระตัวที่ j

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
K	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด

2.7 การทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์ ต้องเปลี่ยนค่า R เป็นค่า z แบบฟิชเชอร์ (Fisher's Z) แล้วใช้สูตร ไค-สแควร์ (chi-square) (Wert, Neidt and Ahman. 1954:298)

$$\chi^2 = \sum [z_i^2(n_i - 3)] - \frac{\{\sum [z_i(n_i - 3)]\}^2}{\sum (n_i - 3)} ; df = k - 1$$

เมื่อ	χ^2	แทน	ค่าไค-สแควร์
	Z_i	แทน	คะแนนมาตรฐานฟิชเชอร์แปลงจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของการวิเคราะห์จากระดับชั้นแต่ละชั้น
	n_i	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนค่าสัมประสิทธิ์ที่นำมาเปรียบเทียบ

2.8 ทดสอบความแตกต่างของค่าน้ำหนักความสำคัญ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. 2521 : 122-123)

$$t = \frac{b_1 - b_2}{S_{b_1 - b_2}} \quad df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน	การแจกแจงแบบที
	b_1	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระจากกลุ่มที่ 1
	b_2	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระจากกลุ่มที่ 2
	$S_{b_1 - b_2}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระระหว่างกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 2
	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

โดยที่

$$S_{b_1 - b_2} = \sqrt{C_{11} + C_{22}}$$

เมื่อ	C_{11}	แทน	ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ น้ำหนักความสำคัญกลุ่มที่ 1
เมื่อ	C_{22}	แทน	ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ น้ำหนักความสำคัญกลุ่มที่ 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้มีความเข้าใจในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลผล ดังนี้

X_1	แทน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
X_2	แทน	ความรับผิดชอบ
X_3	แทน	ความเชื่อมั่นในตนเอง
X_4	แทน	ความอดทน
X_5	แทน	สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน
X_6	แทน	อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์
X_7	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X_8	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต
X_9	แทน	บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ
Y	แทน	ความมีวินัยในตนเอง
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	สัมประสิทธิ์การทำนาย
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที
z	แทน	ค่าสถิติในการทดสอบนัยสำคัญ Z
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ และคะแนนเฉลี่ยสะสม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนตัว	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	89	22.82
หญิง	301	77.18
2. อายุ		
20-25 ปี	255	65.38
มากกว่า 25 ปี	135	34.62
3. สถานภาพ		
ภาคปกติ	171	43.85
ภาคสมทบ	219	56.15
4. คะแนนเฉลี่ยสะสม		
3.01 – 4.00	6	1.54
2.01 – 3.00	250	64.10
1.00 – 2.00	134	34.36

[illegible]

จากตาราง 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคสมทบ ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยส่วนใหญ่สัมพันธ์กันทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_8) สัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ทุกด้าน และเมื่อศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง (Y) พบว่า ปัจจัยทุกด้านกับความมีวินัยในตนเอง (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_8) กับความมีวินัยในตนเอง (Y) มีความสัมพันธ์ทางลบ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยบางประการทั้ง 9 ด้าน กับความมีวินัยในตนเอง (Y) ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.707 ซึ่งสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวมีลักษณะวัดรวมกันกับความมีวินัยในตนเอง (Y) ของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคสมทบ สามารถทำนายได้ถูกต้อง 49.9 %

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคปกติ

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	X_9	Y
X_1	1.000	.520**	.395**	.405**	.344**	.187**	.484**	-.499**	.501**	.515**
X_2		1.000	.429**	.564**	.415**	.434**	.374**	-.321**	.459**	.605**
X_3			1.000	.611**	.466**	.194**	.450**	-.362**	.461**	.327**
X_4				1.000	.496**	.273**	.466**	-.393**	.456**	.460**
X_5					1.000	.326**	.586**	-.513**	.454**	.321**
X_6						1.000	.264**	-.268**	.142*	.368**
X_7							1.000	-.724**	.480**	.369**
X_8								1.000	-.499**	-.349**
X_9									1.000	.442**
Y										1.000
$R = 0.680$ $R^2 = 0.462$ $F = 15.354^{**}$										

จากตาราง 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ (X_6) กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ (X_9) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งทุกปัจจัยสัมพันธ์กันทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_8) สัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ทุกด้าน และเมื่อศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง

ปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง (Y) พบว่า ปัจจัยทุกด้านกับความมีวินัยในตนเอง (Y) มีความสัมพันธ์ทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_8) กับความมีวินัยในตนเอง (Y) มีความสัมพันธ์ทางลบ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยบางประการทั้ง 9 ด้าน กับความมีวินัยในตนเอง (Y) ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.680 ซึ่งสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวมีลักษณะวัดรวมกันกับความมีวินัยในตนเอง (Y) ของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคปกติ สามารถทำนายได้ถูกต้อง 46.2 %

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ โดยทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณโดยใช้สูตรไค-สแควร์ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ที่ว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ ภาคสมทบ กับนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่าแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

สถานภาพนิสิต	n	R	Fisher's Z	χ^2
ภาคสมทบ	219	0.707	0.877	0.218
ภาคปกติ	171	0.680	0.829	

จากตาราง 4 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบ กับนิสิตภาคปกติ

การวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดย **t-test** เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 ที่ว่า ปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรีหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

ปัจจัย บางประการ	นิสิตภาคสมทบ			นิสิตภาคปกติ		
	b	β	t	b	β	t
X_1	0.193	0.236	3.602**	0.172	0.224	2.898**
X_2	0.255	0.323	4.417**	0.262	0.321	3.857**
X_3	-0.001	-0.002	-0.034	-0.046	-0.063	-0.814
X_4	0.131	0.182	2.420*	0.099	0.136	1.631
X_5	-0.018	-0.029	-0.429	-0.035	-0.059	-0.754
X_6	0.151	0.174	2.765**	0.143	0.153	2.286*
X_7	-0.020	-0.028	-0.405	0.022	0.034	0.368
X_8	-0.016	-0.024	-0.350	0.001	0.001	0.010
X_9	-0.001	-0.003	-0.052	0.050	0.140	1.817

จากตาราง 5 พบว่าในกลุ่มนิสิตภาคสมทบ มีค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_1) ความรับผิดชอบ (X_2) และอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ (X_6) ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความอดทน (X_4) ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อวิเคราะห์ในกลุ่มนิสิตภาคปกติ พบว่า มีค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_1) และความรับผิดชอบ (X_2) ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ (X_6) ส่งผลทางบวก

ต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบ กับนิสิตภาคปกติ

การเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ โดยทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติด้วย t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 ที่ว่า น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่าแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ

ปัจจัยบางประการ	b		t
	นิสิตภาคสมทบ	นิสิตภาคปกติ	
X_1	0.193	0.172	0.263
X_2	0.255	0.262	-0.078
X_3	-0.001	-0.046	0.568
X_4	0.131	0.099	0.396
X_5	-0.018	-0.035	0.841
X_6	0.151	0.143	0.096
X_7	-0.020	0.022	-0.542
X_8	-0.016	0.001	-0.230
X_9	-0.001	0.050	-1.383

จากตาราง 6 พบว่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่าแตกต่างกัน

3. ปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีค่าแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2550 ภาคสมทบ จำนวน 564 คน กับ ภาคปกติ จำนวน 619 คน รวม 1,183 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าได้มาจากประชากรข้างต้นโดยการสุ่มอย่างเจาะจง ได้นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 219 คน กับ ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 171 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 390 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ จำนวน 9 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.77

ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81

ด้านที่ 3 ความเชื่อมั่นในตนเอง จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.82

ด้านที่ 4 ความอดทน จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.82

ด้านที่ 5 สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93

ด้านที่ 6 อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.73

ด้านที่ 7 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

ด้านที่ 8 ลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.84

ด้านที่ 9 บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามด้านความมีวินัยในตนเอง 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวน 390 คน โดยขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือให้นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ และภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตอบแบบสอบถาม และ

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่ เดือนเมษายน – เดือนมิถุนายน 2551 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ผลดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามปัจจัยบางประการแต่ละฉบับและแบบสอบถามพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง ตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ตั้งไว้
2. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบสอบถามปัจจัยบางประการ และแบบสอบถามด้านความมีวินัยในตนเองของนิสิต รวมเป็น 2 ฉบับ
3. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ กับความมีวินัยในตนเองและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
4. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ และเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยเปลี่ยนค่า R เป็นค่า Z แบบฟิชเชอร์ โดยใช้สูตร χ^2
5. หาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ และเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต ภาคสมทบ และภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการของนิสิตภาคสมทบ พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยส่วนใหญ่สัมพันธ์กันทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ทุกด้าน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางลบกับความมีวินัยในตนเองของนิสิต

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการทั้ง 9 ด้าน กับความมีวินัยในตนเอง พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.707 ซึ่งสัมพันธ์

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถทำนายความมีวินัยในตนเองได้
ถูกต้องร้อยละ 49.9

1.2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการของนิสิต
ภาคปกติ พบว่า ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัย
ด้านอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ กับบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งทุกปัจจัยสัมพันธ์กันทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตสัมพันธ์ทาง
ลบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ทุกด้าน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความ
มีวินัยในตนเองของนิสิต พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเองของ
นิสิต ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางลบกับความมีวินัยในตนเองของ
นิสิต

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการทั้ง
9 ด้าน กับความมีวินัยในตนเอง พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.680 ซึ่งสัมพันธ์
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถทำนายความมีวินัยในตนเอง ได้
ถูกต้องร้อยละ 46.2

2. ผลการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง ของ
นิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการ
กับความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเอง
ของนิสิตภาคสมทบ กับนิสิตภาคปกติ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 กลุ่มนิสิตภาคสมทบ มีค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัย
ในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านความอดทนส่งผลทางบวกต่อ
ความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความมี
วินัยในตนเอง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 กลุ่มนิสิตภาคปกติ มีค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน และความรับผิดชอบ ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .01 และปัจจัยด้านอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง อย่างไม่
มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ พบว่า น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ กับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี ภาคสมทบและ ภาคปกติ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กันทางบวก ยกเว้นปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านอื่นๆ ทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนิสิตที่มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับที่สูง จะมีความเคร่งเครียดในการดำเนินชีวิตและการเรียนมากกว่าปกติ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และ พฤติกรรมอื่นๆ ที่ส่งผลทางบวกต่อการเรียนลดลงตามไปด้วย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มนิสิตภาคสมทบและภาคปกติ เท่ากับ 0.707 และ 0.680 ตามลำดับ และปัจจัยบางประการทั้ง 9 ด้าน โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถทำนายความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบ และนิสิตภาคปกติ ได้ถูกต้องร้อยละ 49.9 และ 46.2 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่ง ที่จะส่งเสริมให้บุคคลสามารถที่จะแยกแยะพฤติกรรมต่างๆ ว่า พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม และส่งเสริมให้บุคคลนั้น ได้สั่งสมและเรียนรู้ค่านิยมระเบียบวินัย และบรรทัดฐานของสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมาเรอร์ (Mowrer, 1970) ที่กล่าวว่าความมีวินัยในตนเองเกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งจากครอบครัวและสังคม มาพัฒนาเป็นพลังควบคุมตนเองหรือมีวินัยในตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิกกินส์และคณะ(Wiggins, Jerry S. and other. 1971 : 289) ที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมส่วนบุคคลพบว่า ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน มีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเอง

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบ กับนิสิตภาคปกติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นกลุ่มของนิสิตระดับปริญญาตรี และศึกษาอยู่ในระบบของมหาวิทยาลัยเดียวกัน มีหลักสูตรการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอน และความเป็นมหาวิทยาลัยที่คงความเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในฐานะของมหาวิทยาลัยที่

ผลิตบุคลากรที่จะไปประกอบวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพ ความเข้มงวด และที่สำคัญเป็นมหาวิทยาลัย ปิด ทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้มีลักษณะความมีวินัย และมีลักษณะตามตัวแปรปัจจัยที่ คล้ายคลึงกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของโรจนา ศุขะพันธ์ (2530 : บทคัดย่อ) ที่ ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร พบว่านักศึกษาที่ระดับชั้นเรียนต่างกันมีวินัยในตนเอง ไม่แตกต่างกัน

3. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และ อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับนิสิตทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนปัจจัยด้านความอดทนส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเองอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ สำหรับนิสิตภาคสมทบ แสดงว่า นิสิตทั้ง 2 กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ หรืออิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์สูงมีแนวโน้มจะมีความมีวินัยในตนเองสูงกว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ หรืออิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ต่ำ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรับผิดชอบเป็นข้อบ่งชี้ประการหนึ่งที่แสดงถึง ความสามารถในการคิด การจำแนก การประเมินบุคคลที่มีความสามารถทางปัญญา ย่อมทำให้ บุคคลนั้นได้เรียนรู้ และฝึกฝนพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเองได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้นิสิต ในช่วงวัยนี้ เป็นช่วงที่ใกล้จะจบการศึกษาจึงต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมใหม่ชีวิตนอกสถาบันการศึกษา ชีวิตแห่งการทำงานและสร้างเสริมประสบการณ์ต่างๆ จึงต้องอาศัยสื่อของตัวแบบสัญลักษณ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และสำหรับปัจจัยด้านความอดทนที่ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัย ในตนเองของนิสิตภาคสมทบ แสดงว่า นิสิตภาคสมทบที่มีความอดทนสูงมีแนวโน้มจะมีความมี วินัยในตนเองสูงกว่านิสิตภาคสมทบที่มีความอดทนต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านิสิตภาคสมทบส่วน ใหญ่ ทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย และเพื่อให้ภาระหน้าที่ของนิสิตทั้งด้านการเรียนและการทำงาน หารายได้เป็นไปด้วยดี นิสิตจึงต้องใช้ความอดทนสูงในการควบคุม การกำกับ การศึกษาหา ความรู้ของตนเอง ดังนั้นจึงส่งผลให้นิสิตภาคสมทบเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองให้มีระเบียบ วินัยในตนเองสูงตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐรดี โพธิ์ทิพย์ (2547 : 57) ศึกษาเรื่อง การมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคตะวันออก พบว่าความมีวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสำหรับปัจจัย ด้านความอดทนที่ส่งผลทางบวกต่อความมีวินัยในตนเองของนิสิตภาคสมทบแสดงว่านิสิตภาค สมทบที่มีความอดทนสูงมีแนวโน้มจะมีความมีวินัยในตนเองสูงกว่านิสิตภาคสมทบที่มีความ อดทนต่ำซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของถวิล จันทรสว่าง (2545 : 47) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อของนักเรียนในโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร พบว่าความมีวินัยในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน เป็นลักษณะพื้นฐานหรือเป็นปัจจัยที่ทำให้มีความรับผิดชอบต่อการเรียนได้

4. คำนึงถึงความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง ของนิสิตภาคสมทบกับนิสิตภาคปกติ มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าอิทธิพลของปัจจัยบางประการที่ก่อให้เกิดความมีวินัยในตนเองของนิสิตทั้ง 2 กลุ่ม มีความสำคัญไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นิสิตทั้ง 2 กลุ่มอยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกัน คณะเดียวกัน อยู่ในกรอบของการเรียนการสอนที่อยู่ในระบบเดียวกัน เป็นการควบคุมดูแลจากระบบเดียวกัน และกลุ่มบุคลากรเดียวกันทั้งหมด การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การให้คำแนะนำ การเอาใจใส่ดูแลของอาจารย์ เป็นไปในคุณภาพที่เท่าเทียมกันคล้ายกัน อีกทั้งช่วงวัยของ นิสิตทั้ง 2 กลุ่ม ก็ใกล้เคียงกัน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้นิสิตทั้ง 2 กลุ่มเห็นตัวอัตลักษณ์เดียวกันตามไปด้วย อาทิเช่น ตัวอย่างวัฒนธรรมองค์กร การอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของกุลชา ศิริเฉลิมพงศ์ (2544 : 114) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม จ.บุรีรัมย์ พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 3 ระดับชั้น มีปัจจัยทางด้านการเรียนรู้ การปรับตัวที่ดี การควบคุมอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรับผิดชอบ ความอดทน ยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์มากขึ้น ทำให้เกิดความมีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1.1. ปัจจัยที่ส่งผลให้นิสิตภาคสมทบและภาคปกติ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวินัยในตนเองสูงขึ้นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และอิทธิพลตัวแบบสัญลักษณ์ ดังนั้นภาควิชาควรส่งเสริมเพิ่มเติมทั้งการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนให้กับนิสิต เพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุด เพื่อให้นิสิตภาควิชาบริหารธุรกิจบัณฑิต มีวินัยในตนเองมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย
- 1.2. ปัจจัยด้านอื่นๆ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอดทน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ลักษณะมุ่งอนาคต และบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ ภาควิชาคณะสังคมศาสตร์ควรเพิ่มเข้าไปในรูปแบบของกิจกรรม เพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้จากกิจกรรมส่งเสริมพิเศษ มาพัฒนาปรับปรุงและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความมีวินัยในตนเองมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำการวิจัยเรื่องนี้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรระดับมัธยมศึกษา ดุษฎีบัณฑิต นักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน และนักศึกษามหาวิทยาลัยเปิด เพื่อให้ทราบว่า เมื่ออายุ หรือวัยเพิ่มขึ้น หรือระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเอง
- 2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเอง เช่น เหตุผลเชิงจริยธรรม สุขภาพจิต กฎระเบียบของมหาวิทยาลัย สัมพันธภาพระหว่างนิสิตกับอาจารย์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้เราทราบว่าตัวแปรดังกล่าวมีผลอย่างไรต่อความมีวินัยในตนเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลนันท์ รังสยาธร. (2543). **การศึกษาวิธีอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน**.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรุณา กิจชัยน. (2517). **ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายใน-
ภายนอก และคุณธรรมแห่งพลเมือง**. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลชา ศิริเฉลิมพงศ์. (2544). **แนวทางการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). **คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการ
พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย**.
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2542). **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของ
เด็กไทยด้านทักษะการคิด**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2543). **แนวการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดี เก่ง มีสุข**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2544). **คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมอาชีวศึกษา. (2530). **46ปีทองของคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
- กัลยา สุวรรณรอด. (2537). **การวิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. ปริญญาานิพนธ์. กศ.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ถ่ายเอกสาร.
- เข็มพร วิรุณราพันธ์. (2534, ตุลาคม). **“สื่อกับเด็ก พรุ่นนี้ก็สายเกินไป”** หมอชาวบ้าน. 13
(150) : 17-24.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2531). **ประมวลบทความวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526-2531
ฉบับอภินันทนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรม** : เยาวชนไทยกับ
การมุ่งอนาคต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- จันทรา พวงยอด. (2543). **การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง**. ปริญญาโท. กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์และคณะ. (2540). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- จันทนา ภาคบงกช และคณะ. (2539). **การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยพร วิชาวุธ. (2530). **เอกสารการสอนชุดมนุษยศาสตร์กับสังคม**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชาว์ มณีวงศ์. (ม.ป.ป.). **การบริหารกิจการนักเรียน**. กรุงเทพฯ : ศิลปบรรณาการ.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2538). **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. ถ่ายเอกสาร
- ณัฐพร สตาภรณ์. (2540). **การศึกษาของคัมภีร์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนทหารและพลเรือน**. ปริญญาโท. กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐรดี โพธิ์ทิพย์. (2547). **การมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตภาคตะวันออก**. วิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). **จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2524). **“จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา”** ในพฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์
- (2527). กุมภาพันธ์ – มีนาคม) . **“จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน”** ในแนวทาง. 18 (91) : 58 –71
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจุบัน. (2520). **จริยธรรมของเยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถวิล จันทรสว่าง. (2545). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบของนักเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ธิตติมา จักรเพชร. (2544). **ผลของชุดการแนะแนวที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ กรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นาคยา ปิณฑานนท์. (2526). **อนาคตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- เบญจวรรณ ศรีมารุต. (2541). **ระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัยที่ใช้การประเมินโดยแฟ้ม
สะสมงาน**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียา ชัยนิยม. (2542). **การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและ
ความมีระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาเอกชน**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี พรธนิเชียร. (2534 , กรกฎาคม). **“ทำอะไรไม่ไร้เพื่อน,” วารสารสถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล**. 9(1) : 76-78.
- ปราณี เฉลิมโฉม. (2541). **ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพลศึกษา สังกัด
กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ**. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. (การอุดมศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538, พฤศจิกายน). **“วินัย : เรื่องใหญ่การที่คิด”**
วารสารพุทธปริทัศน์ศาสตร์. 2(1) : 1 – 13.
- พล แสงสว่าง. (2536). **การพัฒนาวินัยในตนเอง : หลักการสอนและแนวปฏิบัติ. ปัตตานี:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. ถ่ายเอกสาร.
- พิมพา อัคระพ. (2543). **ผลการฝึกสมาธิแบบอาณานปานสติควบคู่กับการควบคุมตนเอง
ที่มีต่อความมีวินัยในการใช้ห้องสมุดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
สาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)**. ปรินูญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ โตเทศ. (2531). **“อนาคตกลุ่มประสบการณ์ที่ควรมีในหลักสูตรประถมศึกษา”**.
วารสารการศึกษากรุงเทพมหานคร. 11(6) : 18-21.
- ไพโรจน์ สมงาม. (2541). **คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.

- มาริษา นาคทับที. (2541). **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้นำประชาธิปไตย ของนิสิต คณะวิศวกรรมศาสตร์วิทยาลัยการชลประทาน จังหวัดนนทบุรี**. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มาลี จุฑา. (2542). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ. (2543). **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แผนกตำรา และคำสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. ถ่ายเอกสาร.
- โรจนา ศุขะพันธุ์. (2530). **ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเอง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , อัดสำเนา.
- เรื่อนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2540). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ธนาเพลส แอนด์กราฟฟิค. ถ่ายเอกสาร
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **สถิติวิทยาทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- _____. (2540). **เทคนิคการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวิริยาสาน.
- ลอบ อางนานนท์. (2542). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มส่งเสริมประสบการณ์ เรื่องสิ่งแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับแผนการสอนโดยใช้แผนผังมโนทัศน์**. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วสัน ปูนผล. (2542). **การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางไทรวิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การวัดผล การศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). **วิสัยทัศน์การศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เอสอาร์พรีนติ้งจำกัด.
- ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง. (2540). **ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับพฤติกรรมทางจริยธรรมตามความคิดเห็นของผู้สอนในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

- ศรีพร มีล่อง. (2543). **ผลของการปรึกษากลุ่มต่อการพัฒนาวิธีคิดตามแนวปัญญาและความมีวินัยในตนเอง ของวัยรุ่นในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและแนะแนว). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). **การเสริมสร้างวินัย : คู่มือแนวทางปฏิบัติ**.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- . (2540). **คู่มือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการทำ หน้าทีวทยากร**. กรุงเทพฯ : กระทรวง
ศึกษาธิการ.
- สินีนาง สุทธจินดา. (2543). **การศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพาณิชยการ
โรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
ในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมบุญ สิงห์คำปอง. (2542). **ศึกษาปัญหาการส่งเสริมวินัยนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหาร
และครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดกองการศึกษามูลนิธิแห่งสภาคริสตจักร
ในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สมบุญ ศาลยาชีวิต. (2526). **จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่**. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.
- สำเนียง ศิลปประกอบ. (2540). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนและ
ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา
ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู**.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. (2521). **สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2541). **การสร้างแบบทดสอบวัดลักษณะความรับผิดชอบ สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรง
ความไม่เที่ยงตรง และความเชื่อมั่น**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุนันท์ พรมดี. (2540). **การเปรียบเทียบพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ที่ได้รับการ
อบรมเลี้ยงดู และมีสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

- สุรพงษ์ ชูเดช. (2542). **ผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. ปรินญานินพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรชาติ สังข์รุ่ง. (2532,พฤษภาคม – มิถุนายน). **“ทฤษฎีการสร้างวินัยและจริยธรรมแบบสามมิติ, วารสารครูปริทัศน์”**. 14 : 60 – 62.
- สุพัตรา สุภาพ. (2539). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2524). **หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์. -----.(2547). **จิตวิทยาเพื่อการฝึกอบรมผู้ใหญ่**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ด้านสุทธาการพิมพ์
- อรรณพ พานิชปฐมวงศ์. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อานนท์ อาภาภิรมย์. (2525). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อำนาจ จันทรมหา. (2542). **การศึกษาจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนนักศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อำพร กาทอง. (2541). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอบแบบซินดิเคตสอนโดยบทเรียนโปรแกรมและการสอนตามคู่มือครู การสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา** ปรินญานินพนธ์ กศ.บ. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2541). **คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- อุ้นตา นพคุณ. (2527). **การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- อนุชิต สงแพง. (2530). **การศึกษาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชลบุรี**. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- Ausubel, David P. (1965). *Educational Psychology*. Chicago : Holt Rinehart and Winston.
- Bandura A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action : A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice – Hall, Inc.
- Baruch, Dorothy Walter. (1949). *New ways in Discipline : and You And Your Child Today*. New York : McGraw Hill, Inc.
- Bruner, J.S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge, Mass : Harvard University Press.
- Broom , Leonard and Zelznick. (1975). *Sociology*. New york : Harper and Row.
- Cattell, Raymond B. (1970). *Personality and Motivation : Structure and Measurement*. New York : Hareourt, Brace, Word.
- Chickerring, S.W. (1969). *Education and Identity*. San Francisco : Jossey – Bass.
- Conklin , John E. (1987). *Sociology : An Introduction* . 2nd ed. New york : Macmillan.
- Crow, Lester D. and Crow, Alice. (1962). *Child Development and Adjustment*. 2nd ed. New York : The Macmillan.
- English, H.B. and English, A.C. ed. (1958). *A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytical Terms*. 9th ed. New York : Davis McKay.
- Gange, R.M. (1971). *The Conditions of Learning*. 3rd ed. New York : Holt Rinehart and Winston.
- Good, Carter V. (1959). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : McGraw Hill.
- Guilford, J.P. (1959). *Personality*. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Guthrie Edwin Ray. (1944). *Psychology a First Course in Human Behavior*. New York : Harper.
- Harris, T.L. and Schwahn, W.E. (1961). *Selected Readings on the Learning Process*. New York : Oxford University Press.
- Houle, C.O. *The Inquiring Mind*. Madison : University of Wisconsin Press, 1961.
- Husen, Tousten. and Post Lethwaite, T. Neville. (1985). *The International Encyclopedia of Education*. Vol. 1 ; London : Pergamon Press Ltd.
- Jarvis, P. (1983). *Adult and Continuing Education : Theory and Practice*. Kent : Croom Helm Ltd.,

- Kerlinger, F.N. and Pedhazur, E.J. (1973). *Multiple Regression in Behavioral Research*. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Knowles. (1978). *The Adult Learner : A Neglected Species*. 2nd ed. Houston : Gulf Publishing Co.,
- McClelland, David C. and others. (1953). *The Achievement Motive*. New York : Appleton – Century Crofts, Inc.
- Mischel, W. (1974). “*Processes in Delay of Gratification.*” In L. Berkowitz (ed.) *Advances in Experimental Social Psychology*. Vol. 7 . 249 – 293. New York : Academic Press.
- Mowrer, Orval H. (1970). *Learning Theory and Behavior*. New York : Wiley.
- Moore, Randall Keith. (1998). “*Christian and Secular Perspectives on Student Expulsion : The Possibilities of Educational Dialogue (Discipline, Public School, Parochial Schools, Morals),*”
Dissertation Abstracts International.
- Murray, Henry H. (1964). *Motivation and Emotion*. Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- Rogers A. (1986). *Teaching Adults*. Milton Keynes : Open University Press.
- Thorndike, E.L., (1928). *Adult Learning*. London : MacMillan,
- Vincent, Elizabeth Lee. (1961). *Human Psychological Development*. New York : The Ronald Press.
- Wert, James E. Charles O. Neidt and J. Stanley Ahman. (1954). *Statistical Methods in Educational and Psychological Research*. New York : Appleton-Century-Crofts, Inc.
- Wiggins, Jerry S. and others. (1971). *The Psychology of Personality*. Massachusetts : Addison-Wesley Publishing.
- Wright, D. (1981). *The Psychology of Moral Behavior*. Middlesesey : Renuin Book.
- <http://edu.swu.ac.th/web3/page01.htm>
<http://soc.swu.ac.th>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ภาคผนวก ค

ผลการหาค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก จ

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม

รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์

อาจารย์ประจำ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ประภาพร เพ็ญฟูสกุล

อาจารย์ประจำ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์รุ่งรอง สีทองดี

นักวิชาการศึกษา งานบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตาราง 7 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง

ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้อยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาและประพฤติปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของสังคม โดยเกิดจากค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดีกับตนเอง และส่งผลให้เกิดคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ข้าพเจ้าเข้าชั้นเรียนทันเวลา	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2.	ข้าพเจ้าเข้าห้องเรียนสายเสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้าคุยกับเพื่อนในขณะที่อาจารย์กำลังสอน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	ข้าพเจ้าส่งการบ้านตรงตามเวลาที่อาจารย์กำหนด	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	เมื่อข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ ข้าพเจ้าแอบดูโน้ตที่นำติดตัวเข้ามาในห้องสอบ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
6.	ข้าพเจ้านำตำราเรียนมาเรียนในวิชานั้นๆ เสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าทำรายงานของอีกวิชาหนึ่งในชั่วโมงเรียนของวิชาอื่นเสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ข้าพเจ้าแอบนอนหลับในชั่วโมงเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้าเล่นหยอกล้อกับเพื่อนขณะที่อาจารย์สอน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	ข้าพเจ้าลอกการบ้านเพื่อน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้าไม่คุยกับเพื่อนเมื่อเพื่อนชวนคุยในขณะที่อยู่ในชั่วโมงเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ในการสอบแม้มีโอกาสข้าพเจ้าก็ไม่ทุจริตในการสอบ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้าแอบรับประทานขนมในชั่วโมงเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าคืนหนังสือห้องสมุดตามกำหนดเวลา	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องสมุด	1	1	1	1.0	ใช้ได้
16.	ข้าพเจ้าสนใจอ่านประกาศของมหาวิทยาลัยที่ติดประกาศไว้เพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
17.	ข้าพเจ้าแต่งเครื่องแบบนิสิตไม่ถูกระเบียบ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
18.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
19.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎจราจร	1	1	1	1.0	ใช้ได้
20.	ก่อนหยิบยืมของผู้อื่นมาใช้ ข้าพเจ้าขออนุญาตเจ้าของก่อน	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
21.	ข้าพเจ้านำขยะที่มีคนทิ้งไว้ไปใส่ถังขยะ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
22.	ข้าพเจ้าส่งเสียงดังเสมอไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใดก็ตาม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
23.	เมื่อมีโอกาสข้าพเจ้าจะลดคิวในการรับบริการ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
24.	ข้าพเจ้าทิ้งขยะในถังขยะเสมอ แม้ไม่มีคนเห็น	1	1	1	1.0	ใช้ได้
25.	ข้าพเจ้าชอบขีดเขียนอักษรหรือภาพใด ๆ ตามฝาผนังเพื่อแสดงตนหรือสถาบันฯ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
26.	เมื่อข้าพเจ้าเก็บของได้ ถ้าไม่มีคนเห็นข้าพเจ้าจะเก็บไว้เอง	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
27.	เมื่อมีอารมณ์โกรธข้าพเจ้าระบายอารมณ์ใส่ผู้อื่น	1	1	1	1.0	ใช้ได้
28.	ข้าพเจ้าดื่มสุรา	1	1	1	1.0	ใช้ได้
29.	ข้าพเจ้ามักแอบเล่นการพนันกับเพื่อน ๆ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
30.	ข้าพเจ้าสูบบุหรี่	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 8 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ของนิสิตอันเกิดจากการทดสอบ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย
ของตัวนิสิตและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนและการทดสอบทางการเรียน

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ข้าพเจ้าใส่ใจในการเรียนเฉพาะในวิชาที่ตนเองชอบ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2.	ข้าพเจ้าค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้าคาดหวังผลการเรียนไว้สูงเสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	ข้าพเจ้าถามบทเรียนจากอาจารย์ผู้สอนเพื่อประเมิน ความเข้าใจของตนเอง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการดูรายการ วิชาการทางทีวีเพื่อใหการเรียนของตนเองดีขึ้นเรื่อยๆ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	ไม่ว่าผลการเรียนจะไม่ได้ข้าพเจ้าก็รู้สึกเฉยๆ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าไม่เคยพอใจในผลการเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ข้าพเจ้าตั้งกลุ่มเพื่อทบทวนบทเรียนกันเอง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้ามองเพื่อนที่เรียนไม่ดีแล้วอยากจะให้ความ ช่วยเหลือ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	ผลการเรียนของตนเองไม่ดีข้าพเจ้าคิดว่าเป็นเพราะอาจารย์ ผู้สอน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้ามีความคาดหวังต่อผลการเรียนสูง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้าต้องการเรียนให้ดีที่สุดเมื่อคิดถึงอนาคตการ ทำงานของตน	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้ามีความต้องการเรียนให้สูงขึ้น	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้ามีความคิดว่าการเรียนไม่มีที่สิ้นสุด	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้ามีความคิดว่าเรียนไปก็เท่านั้นจบมาก็ทำงานไม่ ตรงกับที่เรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 9 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึงการตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ขณะที่เรียนวิชาหนึ่ง ข้าพเจ้าเอางานวิชาอื่นขึ้นมาทำ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
2.	ข้าพเจ้าไม่เคยติดตามผลการเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้าไม่ช่วยเพื่อนทำรายงานกลุ่ม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	ข้าพเจ้ายอมรับผิดเมื่อตนเองเป็นผู้ทำผิด	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงงานที่ครูมอบหมาย	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	เมื่อข้าพเจ้าทำของเสียหาย และจะไม่บอกใคร	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าทำการบ้านเสร็จแล้วจึงไปทำกิจกรรมอื่นต่อ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่กำลังเมื่อได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอนหรือผู้ปกครอง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้าทำความสะอาดโต๊ะทานข้าวเสมอเมื่อทานข้าวเสร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	ข้าพเจ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้าไม่รับผิดชอบภารกิจที่อาจารย์มอบหมาย	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้าไม่รับผิดชอบเมื่อทำของหาย	1	1	1	1.0	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้าออกไปเล่น โดยไม่คิดช่วยเหลืองานบ้าน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าไม่ยอมทำงาน เมื่อต้องทำงานกลุ่มมักให้เพื่อนช่วยทำเสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้าพยายามเรียนให้ทัน เมื่อหายป่วย	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 10 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึงการแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำการออกความเห็นในการทำงานใดๆด้วยความมั่นใจ ไม่มีความลังเลหรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ข้าพเจ้าเปลี่ยนใจไม่ทำตามความคิดเห็นของตนเองเมื่อได้รับคำแนะนำใหม่	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2.	เมื่ออาจารย์ให้รายงานหน้าชั้นข้าพเจ้าจะมีอาการประหม่า	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้ากลุ่มทำรายงานได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	เมื่อเกิดอุปสรรค ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้เพราะไม่มั่นใจว่าจะแก้ปัญหาได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ทุกครั้งที่อาจารย์มอบหมายงาน ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะทำได้สำเร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้ากล้าทำในสิ่งที่คนอื่นไม่ทำ เมื่อมั่นใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ไม่ว่าจะเกิดปัญหาใดขึ้นข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะพึ่งตนเองได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าข้าพเจ้าสามารถเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	ข้าพเจ้าจะเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคให้กลายเป็นความสำเร็จหรือมองวิกฤตให้เป็นโอกาส	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้มีความสามารถ ไม่ได้ด้อยไปกว่าผู้ใด	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้าไม่กลัวที่จะลงมือทำ เพื่อให้บรรลุสู่ความสำเร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้ากล้ายอมรับผิดเมื่อทำในสิ่งที่ผิด	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้ารู้จักตัวเองให้ดีที่สุดว่าเรามี จุดดี จุดเด่น จุดด้อยอย่างไร	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 11 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความอดทน

ความอดทน หมายถึงความเข้มแข็ง ความหนักแน่นของจิตใจในการควบคุมอารมณ์ จิตใจ
ร่างกาย ให้สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ ได้

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	เมื่อทำผิดข้าพเจ้าพยายามแก้ไขโดยไม่ท้อแท้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2.	ข้าพเจ้าจะรับอารมณ์โกรธได้ เมื่อเพื่อนแกล้ง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้าตั้งใจอ่านหนังสือถึงแม้จะไม่สบาย	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
4.	ข้าพเจ้าทำความดีแล้วยังไม่ได้ดี จะเลิกทำ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ข้าพเจ้าไม่เคยย่อท้อ และเป็นทุกขีในการทำงานหนัก	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	ข้าพเจ้าปฏิเสธการทำงานที่ใช้เวลานาน ๆ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าจะทำรายงานให้สำเร็จถึงแม้จะเหนื่อยจากการทำงาน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ในการทดลองเรื่องการเรียนข้าพเจ้าพยายามทดลองจนเสร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้าชอบออกกำลังกายนาน ๆ เสมอ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
10.	ถึงแม้งานที่ทำจะยาก ข้าพเจ้าจะพยายามทำจนสำเร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้าทบทวนบทเรียนที่ไม่เข้าใจอยู่เสมอถึงแม้จะยาก ข้าพเจ้าก็ไม่ละความพยายาม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้าไม่เสี่ยงร้อง เมื่อถูกลงโทษ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้าไม่ละความพยายามในการอ่านหนังสือถึงแม้จะมีเสียงดังรบกวน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าสามารถเดินทางไกล ๆ โดยไม่บ่น	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้าไม่เคยอดทนทำการบ้านให้เสร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 12 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน

สัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นิสิตและเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ ความช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใย ไกล่ล้าสนทนสนมซึ่งกันและกัน การร่วมกิจกรรมต่างๆ ในกลุ่มเพื่อน

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ข้าพเจ้ายอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของเพื่อนและนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2.	เมื่อเพื่อนไม่สบายข้าพเจ้าจะห่วงใยดูแล	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้ากับเพื่อนในกลุ่มมักจะทำกิจกรรมร่วมกัน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนมีปัญหา	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ข้าพเจ้าห้ามปรามเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนทำในสิ่งที่ผิด	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	ข้าพเจ้าทำกิจกรรมกับเพื่อนในชั้นเรียนด้วยความสามัคคี	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	เมื่อเพื่อนเรียนไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจะอธิบายให้เพื่อนฟัง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ข้าพเจ้ารักษาคำพูดกับเพื่อน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้ารับฟังและเป็นที่ปรึกษาให้เพื่อนเมื่อมีปัญหา	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	เมื่อใกล้เวลาสอบข้าพเจ้ากับเพื่อนจะอ่านหนังสือเพื่อช่วยกันทบทวน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้าปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนมีความทุกข์	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้ารับฟังข้อคิดเห็นดีๆ ของเพื่อน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
13.	เมื่อเพื่อนป่วยข้าพเจ้าไปเยี่ยมเยียนด้วยความเป็นห่วง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนรู้สึกท้อแท้ผิดหวัง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้ากับเพื่อนไปออกกำลังกายร่วมกันในเวลาว่าง	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 13 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์

อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ หมายถึง อิทธิพลของตัวแบบที่แสดงผ่านสื่อ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ คอมพิวเตอร์ หรือสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ และส่งผลให้นิสิตเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ของตัวแบบนั้น

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ข้าพเจ้าเคยเลียนแบบการแต่งกายของดาราที่ได้เห็นในรายการทางโทรทัศน์	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
2.	ข้าพเจ้าใช้ภาษาวัยรุ่นตามอย่างดาราบางคนที่ใช้ตามสื่อต่างๆ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
3.	เมื่อข้าพเจ้าได้รับรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์, วิทยุ, หนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับเทคนิคการเรียนให้ได้คะแนนดี ข้าพเจ้าจึงนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองเพื่อให้ได้คะแนนดี ๆ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	เมื่ออ่านข่าวเกี่ยวกับดาราบางคนที่มีประพฤติกรรมดีหรือเรียนดีทำให้ข้าพเจ้าอยากประพฤติตัวดีตามอย่าง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	มีข้อความเกี่ยวกับการรณรงค์ในโครงการ “แยกขวดแก้วทุกใบ ประหยัดพลังงานไทย” ตามนิตยสารต่าง ๆ ข้าพเจ้าอ่านแล้วปฏิบัติตาม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลงทรงผมตามแบบดาราที่ชื่นชอบ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าเลียนแบบการทำทางของนักการเมืองบางคนจากสื่อต่างๆ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ข้าพเจ้าพูดจาและแสดงท่าทางก้าวร้าวเลียนแบบการแสดงของดาราในบตละคร	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้ามีสัมพันธภาพกับเพศตรงข้ามตามแบบในภาพยนตร์	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
10.	ข้าพเจ้าใช้จ่ายไปกับการแต่งกายตามแบบจากนิตยสาร	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	เมื่อได้ดูเกมตอบปัญหาทางโทรทัศน์ทำให้ข้าพเจ้าสนใจที่จะเข้าร่วมเล่นเกมนั้นบ้าง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้าชอบที่จะไปดูคอนเสิร์ตจากศิลปินที่ชื่นชอบเป็นประจำ	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
13.	ข้าพเจ้าลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลียนแบบดาราที่โฆษณาทางโทรทัศน์	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าแสดงท่าทางเลียนแบบดาราเพื่อให้เห็นที่สนใจของคนรอบข้าง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	การแสดงของนักแสดงบางคนทำให้ข้าพเจ้าเกิดความกล้าที่จะแสดงออกมากขึ้น	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 14 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความมุ่งมั่นของนิสิตที่จะทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ให้สำเร็จ
 ล่วงด้วยดีตามมาตรฐานอันสูงสุด หรือเป็นไปตามแนวทางที่นิสิตวางเป้าหมายไว้ โดยนิสิตได้ใช้
 ความพยายามอย่างเต็มที่ เมื่อมีอุปสรรคก็คิดหาทางแก้ไขโดยไม่ย่อท้อ

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ข้าพเจ้าพยายามที่จะทำอะไรให้ดียิ่งขึ้นที่ตั้งใจไว้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2.	ถ้าผลการเรียนของข้าพเจ้ายังไม่ดี ข้าพเจ้าใช้ความพยายามมากยิ่งขึ้น	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	เมื่อข้าพเจ้าสนใจงานที่เป็นประโยชน์ ข้าพเจ้าก็จะมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	เมื่อข้าพเจ้าทำงานที่ครูมอบหมายให้ไม่ถูกต้องข้าพเจ้าจะค้นหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะทำให้งานถูกต้องให้ได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ในบทเรียนที่ยาก ๆ ข้าพเจ้าจะอ่านซ้ำหลายๆ ครั้งจนเข้าใจแล้วจึงผ่านไป	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	เมื่อข้าพเจ้าไม่เข้าใจบทเรียนข้าพเจ้าจะสอบถามอาจารย์	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อให้งานออกมาดี	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	เมื่อทำงานชิ้นหนึ่ง ๆ เสร็จแล้วข้าพเจ้าอยากทำงานชิ้นใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ในวิชาใดก็ตาม เวลาสอบข้าพเจ้าจะพยายามอย่างเต็มที่ในการสอบ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	ในการเรียนข้าพเจ้าทุ่มเทอย่างหนักเพื่อให้ได้คะแนนดี	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคติที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น”	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้าพยายามหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารหรือตำราในห้องสมุด เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
13.	เมื่อมีการแข่งขันข้าพเจ้าจะพยายามอย่างเต็มความสามารถเพราะต้องการเป็นผู้ชนะ	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
14.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพราะอยากประสบความสำเร็จในการเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้าวางแผนการเรียนตั้งแต่เปิดภาคเรียนเพื่อจะได้เรียนให้ดีที่สุด	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 15 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของนิสิตในการคาดการณ์ เห็นความสำคัญของผลดี ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรองรับผลดี หรือป้องกันผลเสีย ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองให้กระทำหรือเว้นการกระทำบางอย่างตามความต้องการของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมาทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่นในภายหลัง

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ความตั้งใจทำงานจะช่วยให้ข้าพเจ้าได้ในสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
2.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้าไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะจะทำให้พ่อแม่และครอบครัวเสียใจ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	ข้าพเจ้าไม่อยากเรียนหนังสือให้สูง ๆ เพราะไม่คุ้มค่าเสียเวลาเสียเงิน	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ก่อนสอบข้าพเจ้าจะดูหนังสืออย่างสม่ำเสมอเพื่อทำข้อสอบให้ได้คะแนนดี	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
6.	ข้าพเจ้าคิดว่าควรจะเรียนต่ออะไรหลังจากเรียนจบ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าไม่ชอบวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ข้าพเจ้าจะอดทนต่อการเรียน ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใด เพื่อความสำเร็จในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ในอนาคตตนไม่มีการศึกษามีโอกาสในการทำงานผู้คนมีการศึกษาไม่ได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	ข้าพเจ้าจะวางแผนในการทำงานก่อน เพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ไม่ว่าพบเหตุการณ์แบบใด ข้าพเจ้าพิจารณาเหตุการณ์นั้นอย่างรอบคอบเพื่อที่จะได้แก้ไขอย่างถูกต้อง	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้ายอมลำบากในวันนี้ เพื่อความสบายในวันหน้า	1	1	1	1.0	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้าเล่นกีฬา เพื่อสุขภาพที่ดี และสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	-1	1	1	0.67	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าคิดว่าถึงเวลาแล้วที่เราควรจะมีการรณรงค์กันในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีเหลือถึงเยาวชนรุ่นต่อไป	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	ข้าพเจ้าจะใช้เงินอย่างประหยัด เพื่อให้มีเงินใช้ในวันข้างหน้า	1	1	1	1.0	ใช้ได้

ตาราง 16 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

บุคลิกภาพความเป็นผู้นำ หมายถึง บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความสามารถในการนำ และดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งสามารถควบคุมดูแลและโน้มน้าวให้ผู้อื่น มีความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธา มีความเต็มใจที่จะกระทำตาม ในทางที่เหมาะสม

ข้อที่	ข้อความ	การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.	ข้าพเจ้าสามารถพูดโน้มน้าวให้เพื่อนปฏิบัติตามได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
2.	ข้าพเจ้าชอบทำงานด้วยความคิดของตนเอง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
3.	ข้าพเจ้ากล้าทำในสิ่งถูกต้องที่คนอื่นไม่ทำ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
4.	ข้าพเจ้าแสดงความสามารถที่โดดเด่นเฉพาะตัวต่อหน้าผู้คนได้อย่างมั่นใจ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
5.	ข้าพเจ้าสามารถชักชวนให้เพื่อน ๆ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียง	1	1	1	1.0	ใช้ได้
6.	ข้าพเจ้ามีวิธีการจูงใจเพื่อนให้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย	1	1	1	1.0	ใช้ได้
7.	ข้าพเจ้าสามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่คณะได้	1	1	1	1.0	ใช้ได้
8.	ข้าพเจ้ามักจะได้รับเลือก เป็นตัวแทนกลุ่มพูดหน้าชั้นเสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
9.	ข้าพเจ้าภูมิใจที่จะอธิบายถึงการทำงานที่ประสบความสำเร็จของข้าพเจ้าให้คนอื่นทราบ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
10.	ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อหน้าผู้คนที่ประชุม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
11.	ข้าพเจ้าให้คำแนะนำเพื่อนของข้าพเจ้าในการทำงานกลุ่มเสมอ	1	1	1	1.0	ใช้ได้
12.	ข้าพเจ้าอาสาเป็นหัวหน้ากลุ่มเมื่อทำกิจกรรมกลุ่ม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
13.	ข้าพเจ้าชอบเป็นผู้นำมากกว่าผู้ตาม	1	1	1	1.0	ใช้ได้
14.	ข้าพเจ้าเสนอความคิดใด ๆ เพื่อน ๆ มักจะเห็นด้วย	1	1	1	1.0	ใช้ได้
15.	เพื่อน ๆ ในกลุ่มที่ทำงานร่วมกันเต็มใจทำตามคำแนะนำของข้าพเจ้า	1	1	1	1.0	ใช้ได้

แบบสอบถาม

เรื่อง

**การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของ
นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

แบบสอบถามฉบับนี้ต้องการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความมีวินัยในตนเองของนิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตให้มีความประพฤติที่ดีขึ้น คำตอบของนิสิตจะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อผลการเรียนของนิสิตแต่อย่างใด ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมและจะถือเป็นความลับอย่างที่สุด จึงขอให้นิสิตตอบด้วยความสบายใจและโปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ตามความเป็นจริงมากที่สุด

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความมีวินัยในตนเองและปัจจัยบางประการ

2.1 แบบสอบถามความวินัยในตนเอง	30 ข้อ
2.2 แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	15 ข้อ
2.3 แบบสอบถามความรับผิดชอบ	15 ข้อ
2.4 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง	15 ข้อ
2.5 แบบสอบถามความอดทน	15 ข้อ
2.6 แบบสอบถามเรื่องสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน	15 ข้อ
2.7 แบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์	15 ข้อ
2.8 แบบสอบถามเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	15 ข้อ
2.9 แบบสอบถามเรื่องลักษณะมุ่งอนาคต	15 ข้อ
2.10แบบสอบถามเรื่องบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ	15 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้นักศึกษาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมคำตอบลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของนิสิต

1. เพศ	()	ชาย
	()	หญิง
2. อายุ	()	ต่ำกว่า 20 ปี
	()	20 – 25 ปี
	()	มากกว่า 25 ปี
3. สถานภาพนิสิต	()	ภาคปกติ
	()	ภาคสมทบ
4. คะแนนเฉลี่ยสะสม		

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความมีวินัยในตนเองและปัจจัยบางประการ

แบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยเพียงใด
แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าเข้าชั้นเรียนทันเวลา				
2.	ข้าพเจ้าเข้าห้องเรียนสายเสมอ				
3.	ข้าพเจ้าคุยกับเพื่อนในขณะที่อาจารย์กำลังสอน				
4.	ข้าพเจ้าส่งการบ้านตรงตามเวลาที่อาจารย์กำหนด				
5.	เมื่อข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ ข้าพเจ้าแอบดูโน้ตที่นำติดตัวเข้ามาในห้องสอบ				
6.	ข้าพเจ้านำตำราเรียนมาเรียนในวิชานั้นๆ เสมอ				
7.	ข้าพเจ้าทำรายงานของอีกวิชาหนึ่งในชั่วโมงเรียนของวิชาอื่นเสมอ				
8.	ข้าพเจ้าแอบนอนหลับในชั่วโมงเรียน				
9.	ข้าพเจ้าเล่นหยอกล้อกับเพื่อนขณะที่อาจารย์สอน				
10.	ข้าพเจ้าลอกการบ้านเพื่อน				
11.	ข้าพเจ้าไม่คุยกับเพื่อนเมื่อเพื่อนชวนคุยในขณะที่อยู่ในชั่วโมงเรียน				
12.	ในการสอบแม้มีโอกาสข้าพเจ้าก็ไม่ทุจริตในการสอบ				
13.	ข้าพเจ้าแอบรับประทานขนมในชั่วโมงเรียน				
14.	ข้าพเจ้าคืนหนังสือห้องสมุดตามกำหนดเวลา				
15.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องสมุด				
16.	ข้าพเจ้าสนใจอ่านประกาศของมหาวิทยาลัยที่ติดประกาศไว้เพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเสมอ				
17.	ข้าพเจ้าแต่งเครื่องแบบนิสิตไม่ถูกระเบียบ				
18.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม				
19.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎจราจร				

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
20.	ก่อนหยิบของผู้อื่นมาใช้ ข้าพเจ้าขออนุญาตเจ้าของก่อนเสมอ				
21.	ข้าพเจ้านำขยะที่มีคนทิ้งไว้ไปใส่ถังขยะ				
22.	ข้าพเจ้าส่งเสียงดังเสมอไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใดก็ตาม				
23.	เมื่อมีโอกาสข้าพเจ้าจะลัดคิวในการรับบริการ				
24.	ข้าพเจ้าทิ้งขยะในถังขยะเสมอ แม้ไม่มีคนเห็น				
25.	ข้าพเจ้าชอบขีดเขียนอักษรหรือภาพใด ๆ ตามฝาผนังเพื่อแสดงตนหรือสถาบันฯ				
26.	เมื่อข้าพเจ้าเก็บของได้ ถ้าไม่มีคนเห็นข้าพเจ้าจะเก็บไว้เอง				
27.	เมื่อมีอารมณ์โกรธข้าพเจ้าจะบ้ายอารมณ์ใส่ผู้อื่น				
28.	ข้าพเจ้าดื่มสุรา				
29.	ข้าพเจ้ามักแอบเล่นการพนันกับเพื่อน ๆ				
30.	ข้าพเจ้าสูบบุหรี่				

แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยครั้งเพียงใดแล้วให้นิสิตใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าใส่ใจในการเรียนเฉพาะในวิชาที่ตนเองชอบ				
2.	ข้าพเจ้าค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ				
3.	ข้าพเจ้าคาดหวังผลการเรียนไว้สูงเสมอ				
4.	ข้าพเจ้าถามบทเรียนจากอาจารย์ผู้สอนเพื่อประเมินความเข้าใจของตนเอง				
5.	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการดูรายการวิชาการทางทีวีเพื่อให้นักเรียนของตนเองดีขึ้นเรื่อยๆ				
6.	ไม่ว่าผลการเรียนจะไม่ได้ข้าพเจ้าก็รู้สึกเฉยๆ				
7.	ข้าพเจ้าไม่เคยพอใจในผลการเรียน				
8.	ข้าพเจ้าตั้งกลุ่มเพื่อทบทวนบทเรียนกันเอง				
9.	ข้าพเจ้ามองเพื่อนที่เรียนไม่ดีแล้วอยากจะให้ความช่วยเหลือ				
10.	ผลการเรียนของตนเองไม่ดีข้าพเจ้าคิดว่าเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอน				
11.	ข้าพเจ้ามีความคาดหวังต่อผลการเรียนสูง				
12.	ข้าพเจ้าต้องการเรียนให้ดีที่สุดเมื่อคิดถึงอนาคตการทำงานของตน				
13.	ข้าพเจ้ามีความต้องการเรียนให้สูงขึ้น				
14.	ข้าพเจ้ามีความคิดว่าการเรียนไม่มีที่สิ้นสุด				
15.	ข้าพเจ้ามีความคิดว่าเรียนไปก็เท่านั้นจบมาก็ทำงานไม่ตรงกับที่เรียน				

แบบสอบถามความรับผิดชอบ

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยเพียงใดแล้วให้นิสิตใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ขณะที่เรียนวิชาหนึ่ง ข้าพเจ้าเอางานวิชาอื่นขึ้นมาทำ				
2.	ข้าพเจ้าไม่เคยติดตามผลการเรียน				
3.	ข้าพเจ้าไม่ช่วยเพื่อนทำรายงานกลุ่ม				
4.	ข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบเมื่อตนเองเป็นผู้ทำผิด				
5.	ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงงานที่ครูมอบหมาย				
6.	เมื่อข้าพเจ้าทำของเสียหาย และจะไม่บอกใคร				
7.	ข้าพเจ้าทำการบ้านเสร็จแล้วจึงไปทำกิจกรรมอื่นต่อ				
8.	ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่กำลังเมื่อได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอนหรือผู้ปกครอง				
9.	ข้าพเจ้าทำความสะอาดโต๊ะทานข้าวเสมอเมื่อทานข้าวเสร็จ				
10.	ข้าพเจ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ				
11.	ข้าพเจ้าไม่รับผิดชอบต่อภารกิจที่อาจารย์มอบหมาย				
12.	ข้าพเจ้าไม่รับผิดชอบเมื่อทำของหาย				
13.	ข้าพเจ้าออกไปเล่น โดยไม่คิดช่วยเหลืองานบ้าน				
14.	ข้าพเจ้าไม่ยอมทำงาน เมื่อต้องทำงานกลุ่มมักให้เพื่อนช่วยทำเสมอ				
15.	ข้าพเจ้าพยายามเรียนให้ทัน เมื่อหาป่วย				

แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

คำชี้แจง ให้นักศึกษาพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยครั้ง

เพียงใดแล้วให้นักศึกษาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าเปลี่ยนใจไม่ทำตามความคิดเห็นของตนเองเมื่อได้รับคำแนะนำใหม่				
2.	เมื่ออาจารย์ให้รายงานหน้าชั้นข้าพเจ้าจะมีอาการประหม่า				
3.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้ากลุ่มทำรายงานได้				
4.	เมื่อเกิดอุปสรรค ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้เพราะไม่มั่นใจว่าจะแก้ปัญหาได้				
5.	ทุกครั้งที่อาจารย์มอบหมายงาน ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะทำได้สำเร็จ				
6.	ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ				
7.	ข้าพเจ้ากล้าทำในสิ่งที่คนอื่นไม่ทำ เมื่อมั่นใจว่าเป็นสิ่งถูกต้อง				
8.	ไม่ว่าจะเกิดปัญหาใดๆ ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะพึ่งตนเองได้				
9.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าข้าพเจ้าสามารถเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคได้				
10.	ข้าพเจ้าจะเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคให้กลายเป็นความสำเร็จหรือมองวิกฤตให้เป็นโอกาส				
11.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้มีความสามารถ ไม่ได้ด้อยไปกว่าผู้ใด				
12.	ข้าพเจ้าไม่กลัวที่จะลงมือทำ เพื่อให้บรรลุสู่ความสำเร็จ				
13.	ข้าพเจ้ากล้ายอมรับผิดเมื่อทำในสิ่งที่ผิด				
14.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้				
15.	ข้าพเจ้ารู้จักตัวเองให้ดีที่สุดว่าเรามี จุดดี จุดเด่น จุดด้อยอย่างไร				

แบบสอบถามความอดทน

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยครั้ง
เพียงใดแล้วให้นิสิตใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	เมื่อทำผิดข้าพเจ้าพยายามแก้ไขโดยไม่ท้อแท้				
2.	ข้าพเจ้าจะรับอารมณ์โกรธได้ เมื่อเพื่อนแกล้ง				
3.	ข้าพเจ้าตั้งใจอ่านหนังสือถึงแม้จะไม่สบาย				
4.	ข้าพเจ้าทำความดีแล้วยังไม่ได้ดี จะเลิกทำ				
5.	ข้าพเจ้าไม่เคยย่อท้อ และเป็นทุกข์ในการทำงานหนัก				
6.	ข้าพเจ้าปฏิเสธการทำงานที่ใช้เวลานาน ๆ				
7.	ข้าพเจ้าจะทำรายงานให้สำเร็จถึงแม้จะเหนื่อยจากการทำงาน				
8.	ในการทดลองเรื่องการเรียนข้าพเจ้าพยายามทดลองจนเสร็จ				
9.	ข้าพเจ้าชอบออกกำลังกายนาน ๆ เสมอ				
10.	ถึงแม้งานที่ทำจะยาก ข้าพเจ้าจะพยายามทำจนสำเร็จ				
11.	ข้าพเจ้าทบทวนบทเรียนที่ไม่เข้าใจอยู่เสมอถึงแม้จะยาก ข้าพเจ้าก็ไม่ละความพยายาม				
12.	ข้าพเจ้าไม่เสี่ยงร้อง เมื่อถูกลงโทษ				
13.	ข้าพเจ้าไม่ละความพยายามในการอ่านหนังสือถึงแม้จะมี เสียงดังรบกวน				
14.	ข้าพเจ้าสามารถเดินทางไกล ๆ โดยไม่บ่น				
15.	ข้าพเจ้าไม่เคยอดทนทำการบ้านให้เสร็จ				

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยครั้งเพียงใดแล้วให้นิสิตใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้ายอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของเพื่อนและนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข				
2.	เมื่อเพื่อนไม่สบายข้าพเจ้าจะห่วงใยดูแล				
3.	ข้าพเจ้ากับเพื่อนในกลุ่มมักจะทำกิจกรรมร่วมกัน				
4.	ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนมีปัญหา				
5.	ข้าพเจ้าห้ามปรามเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนทำในสิ่งที่ผิด				
6.	ข้าพเจ้าทำกิจกรรมกับเพื่อนในชั้นเรียนด้วยความสามัคคี				
7.	เมื่อเพื่อนเรียนไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจะอธิบายให้เพื่อนฟัง				
8.	ข้าพเจ้ารักษาคำพูดกับเพื่อน				
9.	ข้าพเจ้ารับฟังและเป็นที่ปรึกษาให้เพื่อนเมื่อมีปัญหา				
10.	เมื่อใกล้เวลาสอบข้าพเจ้ากับเพื่อนจะอ่านหนังสือเพื่อช่วยกันทบทวน				
11.	ข้าพเจ้าปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนมีความทุกข์				
12.	ข้าพเจ้ารับฟังข้อคิดเห็นดีๆ ของเพื่อน				
13.	เมื่อเพื่อนป่วยข้าพเจ้าไปเยี่ยมเยียนด้วยความเป็นห่วง				
14.	ข้าพเจ้าให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนรู้สึกท้อแท้ผิดหวัง				
15.	ข้าพเจ้ากับเพื่อนไปออกกำลังกายร่วมกันในเวลาว่าง				

แบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยครั้งเพียงใดแล้วให้นิสิตใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าเคยเลียนแบบการแต่งกายของดาราที่ได้เห็นในรายการทางโทรทัศน์				
2.	ข้าพเจ้าใช้ภาษาวัยรุ่นตามอย่างดาราบางคนที่ใช้ตามสื่อต่างๆ				
3.	เมื่อข้าพเจ้าได้รับรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์, วิทยุทัศน์, หนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับเทคนิคการเรียนให้ได้คะแนนดี ข้าพเจ้าจึงนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองเพื่อให้ได้คะแนนดี ๆ				
4.	เมื่ออ่านข่าวเกี่ยวกับดาราบางคนที่ประพฤติตัวดีหรือเรียนดีทำให้ข้าพเจ้าอยากประพฤติตัวดีตามอย่าง				
5.	มีข้อความเกี่ยวกับการรณรงค์ในโครงการ “แยกขวดแก้วทุกใบ ประหยัดพลังงานไทย” ตามนิตยสารต่าง ๆ ข้าพเจ้าอ่านแล้วปฏิบัติตาม				
6.	ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลงทรงผมตามแบบดาราที่ชื่นชอบ				
7.	ข้าพเจ้าเลียนแบบกิริยาท่าทางของนักร้องเมืองบางคนจากสื่อต่างๆ				
8.	ข้าพเจ้าพูดจาและแสดงท่าทางก้าวร้าวเลียนแบบการแสดงของดาราในบตละคร				
9.	ข้าพเจ้ามีสัมผัสพันธุภาพกับเพศตรงข้ามตามแบบในภาพยนตร์				
10.	ข้าพเจ้าใช้จ่ายไปกับการแต่งกายตามแบบจากนิตยสาร				
11.	เมื่อได้ดูเกมตอบปัญหาทางโทรทัศน์ทำให้ข้าพเจ้าสนใจที่จะเข้าร่วมเล่นเกมนั้นบ้าง				
12.	ข้าพเจ้าชอบที่จะไปดูคอนเสิร์ตจากศิลปินที่ชื่นชอบเป็นประจำ				

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
13.	ข้าพเจ้าลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลียนแบบดาราที่โฆษณาทางโทรทัศน์				
14.	ข้าพเจ้าแสดงท่าทางเลียนแบบดาราเพื่อให้เป็นที่สนใจของคนรอบข้าง				
15.	การแสดงของนักแสดงบางคนทำให้ข้าพเจ้าเกิดความกลัวที่จะแสดงออกมากขึ้น				

แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับความรู้สึก ความคิด และการกระทำของ นิสิตมากน้อยเพียงใดแล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าพยายามที่จะทำอะไรให้ได้อย่างที่ตั้งใจไว้				
2.	ถ้าผลการเรียนของข้าพเจ้ายังไม่ดี ข้าพเจ้าใช้ความพยายามมากยิ่งขึ้น				
3.	เมื่อข้าพเจ้าสนใจงานที่เป็นประโยชน์ ข้าพเจ้าก็จะมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ				
4.	เมื่อข้าพเจ้าทำงานที่ครูมอบหมายให้ไม่ถูกต้องข้าพเจ้าจะค้นหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะทำให้งานถูกต้องให้ได้				
5.	ในบทเรียนที่ยาก ๆ ข้าพเจ้าจะอ่านซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนเข้าใจแล้วจึงผ่านไป				
6.	เมื่อข้าพเจ้าไม่เข้าใจบทเรียนข้าพเจ้าจะสอบถามอาจารย์				
7.	ข้าพเจ้าใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อให้งานออกมาดี				
8.	เมื่อทำงานชิ้นหนึ่ง ๆ เสร็จแล้วข้าพเจ้าอยากทำงานชิ้นใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม				
9.	ในวิชาใดก็ตาม เวลาสอบข้าพเจ้าจะพยายามอย่างเต็มที่ในการสอบ				
10.	ในการเรียนข้าพเจ้าทุ่มเทอย่างหนักเพื่อให้ได้คะแนนดี				
11.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคติที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น”				
12.	ข้าพเจ้าพยายามหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารหรือตำราในห้องสมุด เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน				
13.	เมื่อมีการแข่งขันข้าพเจ้าจะพยายามอย่างเต็มความสามารถเพราะต้องการเป็นผู้ชนะ				

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
14.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพราะอยากประสบความสำเร็จในการเรียน				
15.	ข้าพเจ้าวางแผนการเรียนตั้งแต่เปิดภาคเรียนเพื่อจะได้เรียนให้ดีที่สุด				

แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับความรู้สึก ความคิด และการกระทำของ นิสิตมากน้อยเพียงใดแล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ความตั้งใจทำงานจะช่วยให้ข้าพเจ้าได้ในสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการ				
2.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียน				
3.	ข้าพเจ้าไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะจะทำให้พ่อแม่และครอบครัวเสียใจ				
4.	ข้าพเจ้าไม่อยากเรียนหนังสือให้สูง ๆ เพราะไม่คุ้มค่าเสียเวลาเสียเงิน				
5.	ก่อนสอบข้าพเจ้าจะดูหนังสืออย่างสม่ำเสมอเพื่อทำข้อสอบให้ได้คะแนนดี				
6.	ข้าพเจ้าคิดว่าควรจะเรียนต่ออะไรหลังจากเรียนจบ				
7.	ข้าพเจ้าไม่ชอบวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า				
8.	ข้าพเจ้าจะอดทนต่อการเรียน ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดเพื่อความสำเร็จในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น				
9.	ในอนาคตคนไม่มีการศึกษามีโอกาสในการทำงานสู้คนมีการศึกษาไม่ได้				
10.	ข้าพเจ้าจะวางแผนในการทำงานก่อน เพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ				
11.	ไม่ว่าพบเหตุการณ์แบบใด ข้าพเจ้าพิจารณาเหตุการณ์นั้นอย่างรอบคอบเพื่อที่จะได้แก้ไขอย่างถูกต้อง				
12.	ข้าพเจ้ายอมลำบากในวันนี้ เพื่อความสบายในวันหน้า				
13.	ข้าพเจ้าเล่นกีฬา เพื่อสุขภาพที่ดี และสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ				
14.	ข้าพเจ้าคิดว่าถึงเวลาแล้วที่เราควรมีการรณรงค์กันในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีเหลือถึงเยาวชนรุ่นต่อไป				
15.	ข้าพเจ้าจะใช้เงินอย่างประหยัด เพื่อให้มีเงินใช้ในวันข้างหน้า				

แบบสอบถามบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ

คำชี้แจง ให้นิสิตพิจารณาข้อความแต่ละข้อตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิตบ่อยครั้งเพียงใดแล้วให้นิสิตในเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าสามารถพูดโน้มน้าวให้เพื่อนปฏิบัติตามได้				
2.	ข้าพเจ้าชอบทำงานด้วยความคิดของตนเอง				
3.	ข้าพเจ้ากล้าทำในสิ่งถูกต้องที่คนอื่นไม่ทำ				
4.	ข้าพเจ้าแสดงความสามารถที่โดดเด่นเฉพาะตัวต่อหน้าผู้คนที่ได้อย่างมั่นใจ				
5.	ข้าพเจ้าสามารถชักชวนให้เพื่อน ๆ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียง				
6.	ข้าพเจ้ามีวิธีการจูงใจเพื่อนให้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย				
7.	ข้าพเจ้าสามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่คณะได้				
8.	ข้าพเจ้ามักจะได้รับเลือก เป็นตัวแทนกลุ่มพูดหน้าชั้นเสมอ				
9.	ข้าพเจ้าภูมิใจที่จะอธิบายถึงการทำงานที่ประสบความสำเร็จของข้าพเจ้าให้คนอื่นทราบ				
10.	ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อหน้าผู้คนที่ประชุม				
11.	ข้าพเจ้าให้คำแนะนำเพื่อนของข้าพเจ้าในการทำงานกลุ่มเสมอ				
12.	ข้าพเจ้าอาสาเป็นหัวหน้ากลุ่มเมื่อทำกิจกรรมกลุ่ม				
13.	ข้าพเจ้าชอบเป็นผู้นำมากกว่าผู้ตาม				
14.	ข้าพเจ้าเสนอความคิดใด ๆ เพื่อน ๆ มักจะเห็นด้วย				
15.	เพื่อน ๆ ในกลุ่มที่ทำงานร่วมกันเต็มใจทำตามคำแนะนำของข้าพเจ้า				

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความมีวินัยในตนเอง

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าเข้าชั้นเรียนทันเวลา	4	3	2	1
2.	ข้าพเจ้าเข้าห้องเรียนสายเสมอ	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้าคุยกับเพื่อนในขณะที่อาจารย์กำลังสอน	1	2	3	4
4.	ข้าพเจ้าส่งการบ้านตรงตามเวลาที่อาจารย์กำหนด	4	3	2	1
5.	เมื่อข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ ข้าพเจ้าแอบดูโน้ตที่นำติดตัวเข้ามาในห้องสอบ	1	2	3	4
6.	ข้าพเจ้านำตำราเรียนมาเรียนในวิชานั้นๆ เสมอ	4	3	2	1
7.	ข้าพเจ้าทำรายงานของอีกวิชาหนึ่งในชั่วโมงเรียนของวิชาอื่นเสมอ	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้าแอบนอนหลับในชั่วโมงเรียน	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้าเล่นหยอกล้อกับเพื่อนขณะที่อาจารย์สอน	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้าลอกการบ้านเพื่อน	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้าไม่คุยกับเพื่อนเมื่อเพื่อนชวนคุยในขณะที่อยู่ในชั่วโมงเรียน	4	3	2	1
12.	ในการสอบแม้มีโอกาสข้าพเจ้าก็ไม่ทุจริตในการสอบ	4	3	2	1
13.	ข้าพเจ้าแอบรับประทานขนมในชั่วโมงเรียน	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้าคืนหนังสือห้องสมุดตามกำหนดเวลา	4	3	2	1
15.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องสมุด	4	3	2	1
16.	ข้าพเจ้าสนใจอ่านประกาศของมหาวิทยาลัยที่ติดประกาศไว้เพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเสมอ	4	3	2	1
17.	ข้าพเจ้าแต่งเครื่องแบบนิสิตไม่ถูกระเบียบ	1	2	3	4
18.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	4	3	2	1
19.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎจราจร	4	3	2	1

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
20.	ก่อนหยิบของผู้อื่นมาใช้ ข้าพเจ้าขออนุญาตเจ้าของก่อนเสมอ	4	3	2	1
21.	ข้าพเจ้านำขยะที่มีคนทิ้งไว้ไปใส่ถังขยะ	4	3	2	1
22.	ข้าพเจ้าส่งเสียงดังเสมอไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใดก็ตาม	1	2	3	4
23.	เมื่อมีโอกาสข้าพเจ้าจะลดความเร็วในการรับบริการ	1	2	3	4
24.	ข้าพเจ้าทิ้งขยะในถังขยะเสมอ แม้ไม่มีคนเห็น	4	3	2	1
25.	ข้าพเจ้าชอบขีดเขียนอักษรหรือภาพใด ๆ ตามฝาผนังเพื่อแสดงตนหรือสถาบันฯ	1	2	3	4
26.	เมื่อข้าพเจ้าเก็บของได้ ถ้าไม่มีคนเห็นข้าพเจ้าจะเก็บไว้เอง	1	2	3	4
27.	เมื่อมีอาการงอแงหรือข้าพเจ้าจะบอกรายอาการกับผู้อื่น	1	2	3	4
28.	ข้าพเจ้าดื่มสุรา	1	2	3	4
29.	ข้าพเจ้ามักแอบเล่นการพนันกับเพื่อน ๆ	1	2	3	4
30.	ข้าพเจ้าสูบบุหรี่	1	2	3	4

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าใส่ใจในการเรียนเฉพาะในวิชาที่ตนเองชอบ	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	4	3	2	1
3.	ข้าพเจ้าคาดหวังผลการเรียนไว้สูงเสมอ	4	3	2	1
4.	ข้าพเจ้าถามบทเรียนจากอาจารย์ผู้สอนเพื่อประเมินความเข้าใจของตนเอง	4	3	2	1
5.	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการดูรายการวิชาการทางทีวีเพื่อทำให้การเรียนของตนเองดีขึ้นเรื่อยๆ	4	3	2	1
6.	ไม่ว่าผลการเรียนจะไม่ได้ข้าพเจ้าก็รู้สึกเฉยๆ	1	2	3	4
7.	ข้าพเจ้าไม่เคยพอใจในผลการเรียน	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้าตั้งกลุ่มเพื่อทบทวนบทเรียนกันเอง	4	3	2	1
9.	ข้าพเจ้ามองเพื่อนที่เรียนไม่ดีแล้วอยากจะให้ความช่วยเหลือ	4	3	2	1
10.	ผลการเรียนของตนเองไม่ดีข้าพเจ้าคิดว่าเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอน	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้ามีความคาดหวังต่อผลการเรียนสูง	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้าต้องการเรียนให้ดีที่สุดเมื่อคิดถึงอนาคตการทำงานของตน	4	3	2	1
13.	ข้าพเจ้ามีความต้องการเรียนให้สูงขึ้น	4	3	2	1
14.	ข้าพเจ้ามีความคิดว่าการเรียนไม่มีที่สิ้นสุด	4	3	2	1
15.	ข้าพเจ้ามีความคิดว่าเรียนไปก็เท่านั้นจบมาก็ทำงานไม่ตรงกับที่เรียน	1	2	3	4

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความรับผิดชอบ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ขณะที่เรียนวิชาหนึ่ง ข้าพเจ้าเอางานวิชาอื่นขึ้นมาทำ	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าไม่เคยติดตามผลการเรียน	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้าไม่ช่วยเพื่อนทำรายงานกลุ่ม	1	2	3	4
4.	ข้าพเจ้ายอมรับผิดเมื่อตนเองเป็นผู้ทำผิด	4	3	2	1
5.	ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงงานที่ครูมอบหมาย	1	2	3	4
6.	เมื่อข้าพเจ้าทำของเสียหาย และจะไม่บอกใคร	1	2	3	4
7.	ข้าพเจ้าทำการบ้านเสร็จแล้วจึงไปทำกิจกรรมอื่นต่อ	4	3	2	1
8.	ข้าพเจ้าตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่กำลังเมื่อได้รับมอบหมายจาก อาจารย์ผู้สอนหรือผู้ปกครอง	4	3	2	1
9.	ข้าพเจ้าทำความสะอาดโต๊ะทานข้าวเสมอเมื่อทานข้าวเสร็จ	4	3	2	1
10.	ข้าพเจ้าทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ	4	3	2	1
11.	ข้าพเจ้าไม่รับผิดชอบภารกิจที่อาจารย์มอบหมาย	1	2	3	4
12.	ข้าพเจ้าไม่รับผิดชอบการทำของหาย	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้าออกไปเล่น โดยไม่คิดช่วยเหลืองานบ้าน	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้าไม่ยอมทำงาน เมื่อต้องทำงานกลุ่มมักให้เพื่อนช่วย ทำเสมอ	1	2	3	4
15.	ข้าพเจ้าพยายามเรียนให้ทัน เมื่อหาข่วย	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าเปลี่ยนใจไม่ทำตามความคิดเห็นของตนเองเมื่อได้รับคำแนะนำใหม่	1	2	3	4
2.	เมื่ออาจารย์ให้รายงานหน้าชั้นข้าพเจ้าจะมีอาการประหม่า	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้ากลุ่มทำรายงานได้	4	3	2	1
4.	เมื่อเกิดอุปสรรค ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้เพราะไม่มั่นใจว่าจะแก้ปัญหาได้	1	2	3	4
5.	ทุกครั้งที่อาจารย์มอบหมายงาน ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะทำได้สำเร็จ	4	3	2	1
6.	ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ	4	3	2	1
7.	ข้าพเจ้ากล้าทำในสิ่งที่คนอื่นไม่ทำ เมื่อมั่นใจว่าเป็นสิ่งถูกต้อง	4	3	2	1
8.	ไม่ว่าจะเกิดปัญหาใดๆ ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะพึ่งตนเองได้	4	3	2	1
9.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าข้าพเจ้าสามารถเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคได้	4	3	2	1
10.	ข้าพเจ้าจะเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคให้กลายเป็นความสำเร็จหรือมองวิกฤตให้เป็นโอกาส	4	3	2	1
11.	ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้มีความสามารถ ไม่ได้ด้อยไปกว่าผู้ใด	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้าไม่กลัวที่จะลงมือทำ เพื่อให้บรรลุสู่ความสำเร็จ	4	3	2	1
13.	ข้าพเจ้ากล้ายอมรับผิดเมื่อทำในสิ่งที่ผิด	4	3	2	1
14.	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้	4	3	2	1
15.	ข้าพเจ้ารู้จักตัวเองให้ดีที่สุดว่าเรามี จุดดี จุดเด่น จุดด้อยอย่างไร	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความอดทน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	เมื่อทำผิดข้าพเจ้าพยายามแก้ไขโดยไม่ท้อแท้	4	3	2	1
2.	ข้าพเจ้าจะรับอารมณ์โกรธได้ เมื่อเพื่อนแกล้ง	4	3	2	1
3.	ข้าพเจ้าตั้งใจอ่านหนังสือถึงแม้จะไม่สบาย	4	3	2	1
4.	ข้าพเจ้าทำความดีแล้วยังไม่ได้ดี จะเลิกทำ	1	2	3	4
5.	ข้าพเจ้าไม่เคยย่อท้อ และเป็นทุกขีในการทำงานหนัก	4	3	2	1
6.	ข้าพเจ้าปฏิเสธการทำงานที่ใช้เวลานาน ๆ	1	2	3	4
7.	ข้าพเจ้าจะทำรายงานให้สำเร็จถึงแม้จะเหนื่อยจากการทำงาน	4	3	2	1
8.	ในการทดลองเรื่องการเรียนข้าพเจ้าพยายามทดลองจนเสร็จ	4	3	2	1
9.	ข้าพเจ้าชอบออกกำลังกายนาน ๆ เสมอ	4	3	2	1
10.	ถึงแม้งานที่ทำจะยาก ข้าพเจ้าจะพยายามทำจนสำเร็จ	4	3	2	1
11.	ข้าพเจ้าทบทวนบทเรียนที่ไม่เข้าใจอยู่เสมอถึงแม้จะยาก ข้าพเจ้าก็ไม่ละความพยายาม	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้าไม่ส่งเสียงร้อง เมื่อถูกลงโทษ	4	3	2	1
13.	ข้าพเจ้าไม่ละความพยายามในการอ่านหนังสือถึงแม้จะมีเสียงดังรบกวน	4	3	2	1
14.	ข้าพเจ้าสามารถเดินทางไกล ๆ โดยไม่บ่น	4	3	2	1
15.	ข้าพเจ้าไม่เคยอดทนทำการบ้านให้เสร็จ	1	2	3	4

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้ายอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของเพื่อนและนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข	4	3	2	1
2.	เมื่อเพื่อนไม่สบายข้าพเจ้าจะห่วงใยดูแล	4	3	2	1
3.	ข้าพเจ้ากับเพื่อนในกลุ่มมักจะทำกิจกรรมร่วมกัน	4	3	2	1
4.	ข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนมีปัญหา	4	3	2	1
5.	ข้าพเจ้าห้ามปรามเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนทำในสิ่งที่ผิด	4	3	2	1
6.	ข้าพเจ้าทำกิจกรรมกับเพื่อนในชั้นเรียนด้วยความสามัคคี	4	3	2	1
7.	เมื่อเพื่อนเรียนไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจะอธิบายให้เพื่อนฟัง	4	3	2	1
8.	ข้าพเจ้ารักษาคำพูดกับเพื่อน	4	3	2	1
9.	ข้าพเจ้ารับฟังและเป็นที่ปรึกษาให้เพื่อนเมื่อมีปัญหา	4	3	2	1
10.	เมื่อใกล้เวลาสอบข้าพเจ้ากับเพื่อนจะอ่านหนังสือเพื่อช่วยกันทบทวน	4	3	2	1
11.	ข้าพเจ้าปลอบใจเพื่อนเมื่อเพื่อนมีความทุกข์	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้ารับฟังข้อคิดเห็นดีๆ ของเพื่อน	4	3	2	1
13.	เมื่อเพื่อนป่วยข้าพเจ้าไปเยี่ยมเยียนด้วยความเป็นห่วง	4	3	2	1
14.	ข้าพเจ้าให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนรู้สึกท้อแท้ผิดหวัง	4	3	2	1
15.	ข้าพเจ้ากับเพื่อนไปออกกำลังกายร่วมกันในเวลาว่าง	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าเคยเลียนแบบการแต่งกายของดาราที่ได้เห็นในรายการทางโทรทัศน์	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าใช้ภาษาวัยรุ่นตามอย่างดาราบางคนที่ใช้ตามสื่อต่างๆ	1	2	3	4
3.	เมื่อข้าพเจ้าได้รับรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์, วิทยุทัศน์, หนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับเทคนิคการเรียนให้ได้คะแนนดี ข้าพเจ้าจึงนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองเพื่อให้ได้คะแนนดี ๆ	4	3	2	1
4.	เมื่ออ่านข่าวเกี่ยวกับดาราบางคนที่มีประพฤติกรรมดีหรือเรียนดีทำให้ข้าพเจ้าอยากประพฤติตัวดีตามอย่าง	4	3	2	1
5.	มีข้อความเกี่ยวกับการรณรงค์ในโครงการ “แยกขวดแก้วทุกใบ ประหยัดพลังงานไทย” ตามนิตยสารต่าง ๆ ข้าพเจ้าอ่านแล้วปฏิบัติตาม	4	3	2	1
6.	ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลงทรงผมตามแบบดาราที่ชื่นชอบ	1	2	3	4
7.	ข้าพเจ้าเลียนแบบการทำทางของนักร้องเมืองบางคนจากสื่อต่างๆ	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้าพูดจาและแสดงท่าทางก้าวร้าวเลียนแบบการแสดงของดาราในบทละคร	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้ามีสัมพันธภาพกับเพศตรงข้ามตามแบบในภาพยนตร์	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้าใช้จ่ายไปกับการแต่งกายตามแบบจากนิตยสาร	1	2	3	4
11.	เมื่อได้ดูเกมตอบปัญหาทางโทรทัศน์ทำให้ข้าพเจ้าสนใจที่จะเข้าร่วมเล่นเกมนั้นบ้าง	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้าชอบที่จะไปดูคอนเสิร์ตจากศิลปินที่ชื่นชอบเป็นประจำ	1	2	3	4

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
13.	ข้าพเจ้าลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลียนแบบดาราที่โฆษณาทางโทรทัศน์	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้าแสดงท่าทางเลียนแบบดาราเพื่อให้เป็นที่สนใจของคนรอบข้าง	1	2	3	4
15.	การแสดงของนักแสดงบางคนทำให้ข้าพเจ้าเกิดความกลัวที่จะแสดงออกมากขึ้น	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าพยายามที่จะทำอะไรให้ได้อย่างที่ตั้งใจไว้	4	3	2	1
2.	ถ้าผลการเรียนของข้าพเจ้ายังไม่ดี ข้าพเจ้าใช้ความพยายามมากยิ่งขึ้น	4	3	2	1
3.	เมื่อข้าพเจ้าสนใจงานที่เป็นประโยชน์ ข้าพเจ้าก็จะมุ่งมั่นที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ	4	3	2	1
4.	เมื่อข้าพเจ้าทำงานที่ครูมอบหมายให้ไม่ถูกต้องข้าพเจ้าจะค้นหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะทำให้ถูกต้องให้ได้	4	3	2	1
5.	ในบทเรียนที่ยาก ๆ ข้าพเจ้าจะอ่านซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนเข้าใจแล้วจึงผ่านไป	4	3	2	1
6.	เมื่อข้าพเจ้าไม่เข้าใจบทเรียนข้าพเจ้าจะสอบถามอาจารย์	4	3	2	1
7.	ข้าพเจ้าใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อให้งานออกมาดี	4	3	2	1
8.	เมื่อทำงานชิ้นหนึ่ง ๆ เสร็จแล้วข้าพเจ้าอยากทำงานชิ้นใหม่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม	4	3	2	1
9.	ในวิชาใดก็ตาม เวลาสอบข้าพเจ้าจะพยายามอย่างเต็มที่ในการสอบ	4	3	2	1
10.	ในการเรียนข้าพเจ้าทุ่มเทอย่างหนักเพื่อให้ได้คะแนนดี	4	3	2	1
11.	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคติที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น”	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้าพยายามหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสารหรือตำราในห้องสมุด เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน	4	3	2	1
13.	เมื่อมีการแข่งขันข้าพเจ้าจะพยายามอย่างเต็มความสามารถเพราะต้องการเป็นผู้ชนะ	4	3	2	1

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
14.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพราะอยากประสบความสำเร็จในการเรียน	4	3	2	1
15.	ข้าพเจ้าวางแผนการเรียนตั้งแต่เปิดภาคเรียนเพื่อจะได้เรียนให้ดีที่สุด	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ความตั้งใจทำงานจะช่วยให้ข้าพเจ้าได้ในสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการ	4	3	2	1
2.	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียน	4	3	2	1
3.	ข้าพเจ้าไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะจะทำให้พ่อแม่และครอบครัวเสียใจ	4	3	2	1
4.	ข้าพเจ้าไม่อยากเรียนหนังสือให้สูง ๆ เพราะไม่คุ้มค่าเสียเวลาเสียเงิน	1	2	3	4
5.	ก่อนสอบข้าพเจ้าจะดูหนังสืออย่างสม่ำเสมอเพื่อทำข้อสอบให้ได้คะแนนดี	4	3	2	1
6.	ข้าพเจ้าคิดว่าควรจะเรียนต่ออะไรหลังจากเรียนจบ	4	3	2	1
7.	ข้าพเจ้าไม่ชอบวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้าจะอดทนต่อการเรียน ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดเพื่อความสำเร็จในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	4	3	2	1
9.	ในอนาคตคนไม่มีการศึกษามีโอกาสในการทำงานสู้คนมีการศึกษาไม่ได้	4	3	2	1
10.	ข้าพเจ้าจะวางแผนในการทำงานก่อน เพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ	4	3	2	1
11.	ไม่ว่าพบเหตุการณ์แบบใด ข้าพเจ้าพิจารณาเหตุการณ์นั้นอย่างรอบคอบเพื่อที่จะได้แก้ไขอย่างถูกต้อง	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้ายอมลำบากในวันนี้ เพื่อความสบายในวันหน้า	4	3	2	1
13.	ข้าพเจ้าเล่นกีฬา เพื่อสุขภาพที่ดี และสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	4	3	2	1
14.	ข้าพเจ้าคิดว่าถึงเวลาแล้วที่เราควรจะมีการรณรงค์กันในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้มีเหลือถึงเยาวชนรุ่นต่อไป	4	3	2	1
15.	ข้าพเจ้าจะใช้เงินอย่างประหยัด เพื่อให้มีเงินใช้ในวันข้างหน้า	4	3	2	1

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1.	ข้าพเจ้าสามารถพูดโน้มน้าวให้เพื่อนปฏิบัติตามได้	4	3	2	1
2.	ข้าพเจ้าชอบทำงานด้วยความคิดของตนเอง	4	3	2	1
3.	ข้าพเจ้ากล้าทำในสิ่งถูกต้องที่คนอื่นไม่ทำ	4	3	2	1
4.	ข้าพเจ้าแสดงความสามารถที่โดดเด่นเฉพาะตัวต่อหน้า ผู้คนได้อย่างมั่นใจ	4	3	2	1
5.	ข้าพเจ้าสามารถชักชวนให้เพื่อน ๆ เข้าร่วมกิจกรรม อย่างพร้อมเพรียง	4	3	2	1
6.	ข้าพเจ้ามีวิธีการจูงใจเพื่อนให้ทำงานจนสำเร็จตาม จุดมุ่งหมาย	4	3	2	1
7.	ข้าพเจ้าสามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่คณะ ได้	4	3	2	1
8.	ข้าพเจ้ามักจะได้รับเลือก เป็นตัวแทนกลุ่มพูดหน้าชั้น เสมอ	4	3	2	1
9.	ข้าพเจ้าภูมิใจที่จะอธิบายถึงการทำงานที่ประสบ ความสำเร็จของข้าพเจ้าให้คนอื่นทราบ	4	3	2	1
10.	ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อหน้าผู้คนที่ ประชุม	4	3	2	1
11.	ข้าพเจ้าให้คำแนะนำเพื่อนของข้าพเจ้าในการทำงาน กลุ่มเสมอ	4	3	2	1
12.	ข้าพเจ้าอาสาเป็นหัวหน้ากลุ่มเมื่อทำกิจกรรมกลุ่ม	4	3	2	1
13.	ข้าพเจ้าชอบเป็นผู้นำมากกว่าผู้ตาม	4	3	2	1
14.	ข้าพเจ้าเสนอความคิดใด ๆ เพื่อน ๆ มักจะเห็นด้วย	4	3	2	1
15.	เพื่อน ๆ ในกลุ่มที่ทำงานร่วมกันเต็มใจทำตามคำแนะนำ ของข้าพเจ้า	4	3	2	1

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายฉัตรชัย สนธิรัตน์
วัน เดือน ปี เกิด	25 กรกฎาคม 2508
สถานที่เกิด	เขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	83 ถนนเทอดไท ซ.เทอดไท 21 แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10600
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	กรรมการผู้จัดการฝ่ายพัฒนาการตลาด บริษัท ซีนิธ คอนซัลติ้ง ซินดิเคท จำกัด ที่ปรึกษากรรมการบริหาร บริษัท เบ็ตเตอร์ พลัส จำกัด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2527	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนวัดนวลนรดิศ แขวงบางไผ่ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2531	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศบ.) วิชาเอกประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ